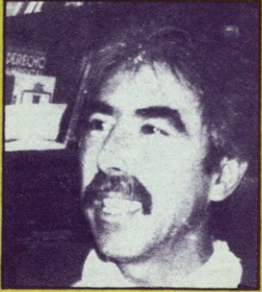

ARGIA

Jose Allende:

«Ingurugiroa
ahazteak
bortxa gehiago
dakar

**IKASTOLAK
EUSKAL
ESKOLA
NAZIONALAREN
BIDEAN**

**HASIK
3. Biltzarra
prentatzen**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

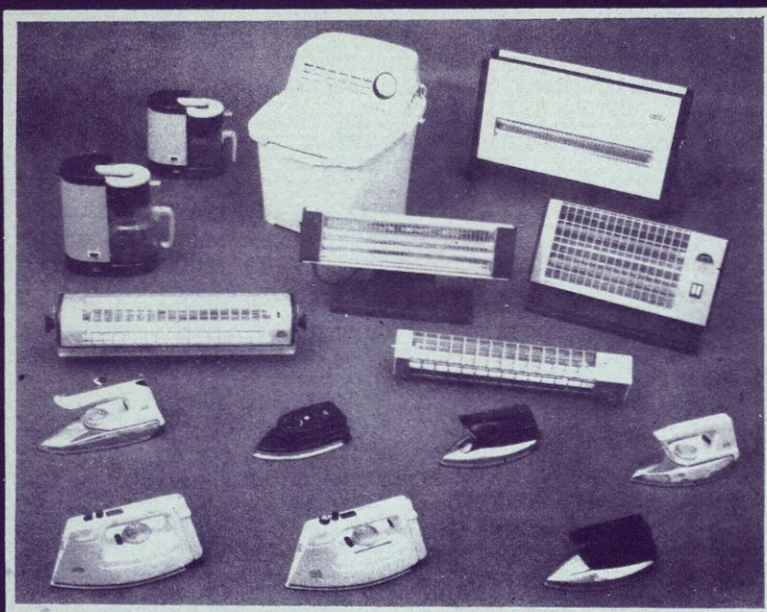
EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Gure elektragailuak

JATA

EIBAR ELEKTROGAILUAK L.E.A.
Telex: 38533 — Telef.: (943) 71 82 43 (3 linea)
195 Postakutxa. EIBAR (GIPUZKOA)

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— Zaragozako bonba eta gerro... zalantzak eta kalkuloak. **I. Zubiondo.**
 15.— Banco de Bilbao eta Banestoren arteko istiluak. **B. Bakalkoa.**
 16.— HASik bere bidea finkatzen du Lekeition. **I.Z.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Puerto Rico, inpedentziaren ezina eta bedurra. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 20.— Bi urte Nafarroan EHNEk nekazari txikien desagerpenari aurre eginez. **M. Diez.**
 22.— Euskal Herria euskalduntzeko, «sozialki emankor den hezkuntza». **Etxepare.**
 24.— Ikastolak, Euskal Eskola Nazionalaren bidean. **I. Uria eta Tx. Iturria.**
 35.— Jose Allende: «Ingurugiroa ahazteak bortxa gehiago dakar». **J. Artetxe eta L. Mintegi.**
 40.— Gero eta neska gehiago nahi gabeko haurdunaldian. **L. Aristi.**

KULTURA

- 43.— Kultur ataria.
 44.— Aurten ere abenduan eman da literatur produkzioz gheia. **D. Zuazalde.**
 46.— Itoizek zuzenean grabatu zuen bere hurrengo albuma. **P. Urzelai.**
 48.— Finalerako izenak erabaki ziren Durangon eta Gasteizen. **Zaldubi.**
 50.— Bilboko Txotxongilo Lehia-keta, martxan dagoeneko. **Jabier Markos.**
 52.— Kulturaren Aste Borraستا.
 54.— Mundu zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

ETA BESTE

- 55.— Kirolak.
 57.— Denborapasak.
 58.— Azkena: **Murumendi.**

AURREKO asteko zenbakiarekin susto galanta hartu zuen gure irakurleetatik batek baino gehiagok, pentsatuz hemendik aurre-ara egunkari gisara kaleratu behar genituela gure asteroko zenbakiak. Ez ba! Hementxe gara berriz lehengo itxura berarekin. Esan behar dugu ere Eusko Jaurlaritzaren jokabide diskriminatzailea salatzeko hasi berri dugun kanpaina harrera ezin hobea jasotzen ari garela Herriarengandik. Pasa den astean zenbaki berezi batekin abiatutakoak aste honetakoan ere segidarik badu, eta hortxe duzue **4. eta 5. orrialdeetan** beste eritzi andana berri bat auzi honi buruz. Bienbitartean, Jaurlaritzako arduradunek ez digute telefonoz ere hizpiderik ematen. Erne hurrengo astei!

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Gorka Izeta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Agus, Martxel Aizpurua, Itziar Alkor-

ta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elosegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagurre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Bel-tza', Alfonso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Txeroki, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarriionandia, Allande Sokarros, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgo-beaskoa.

Disainu eta montajea: Jon, Eneko.

Azala: Joxe

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz. Bilbo. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

1987. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	360 libera.
Estatu Espainola.....	5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....	7.200 pezeta.
Airez.....	11.000 pezeta.

Instituzioek bi urtetan subentzioa erdira jeitsi diote ARGIAri,

13 milioitik 6.700.000ra. Zer inpresio sortzen dizu horrek?

ANTONIO CAMPOS

(Ikastolen Konfederakundekoa)

Oso gaizki. Nere ustez, zori-tzarrez euskara aldetik diharduten aldizkariak nahiko gutxi dira, eta hau honela, Eusko Jaurlaritzak egin beharko lukeena da ez moztu laguntzarik, baizik eta ugaritu euskara hutsean jarduten direnei. Alde horretatik esango nuke, ARGIA izango dela aldizkari gutxiene-tako bat, hasiera hasieratik euskaraz izana eta euskara hutsez jarraitzen duena. Beste zenbait, erraztuz behar bada, euskara hutsean hasiko ziren, eta nolabait erdara etab. sartuko zituzten. ARGIAk ez du egin horrelakorik, euskarari soilik heldu dio, eta horregatixe bakarrik bultzatu eta indartu beharrekoa da. Alde batera utzita zer jarrera dituen. Nik uste dut, horiek momentu hauetan garrantzi gutxiena dutela, euskararen ikuspegitik begiratzuz gero. Euskara bultzatu behar da, eta euskaraz lanean ari diren guztiei lagundu egin behar zaie, hori izan behar luke Eusko Jaurlaritzaren betebeharra. Nahiko gutxi laguntzen da, eta gutxi hori, inolaz ere, ezin moztu daiteke.

ALFONTSO IRIGOIEN

(Euskaltzaina)

Eusko Jaurlaritzak laguntza politika bat baldin badu, aste-kari batzuentzat duen politika berbera behar luke besteentzat ere. Gainera, politika hori zertan oinarritzen den ikusirik, de-

nontzat berbera izan behar duenez, neurri berekoa aplikatu behar litzaioke ARGIAri.

MIREN AZKARATE

(Hizkuntzalaria)

Egia esan berria horrela irakurri dut, besterik gabe. Eta jakin nahi nuke zer arrazoi eman dituzten diru kopuru hori jeisteko. Berde samar ikusten ditut «Hemen» eta «Eguna», beren denbora badaramate, urte pasatxoak bai, eta ez dirudi, behintzat inork ez du esaten, horiek egunkari bihurtuko direnik. Egunkari bihurtuko balira ere horrek ez du ajolarik. Ifar Amerikan esate baterako, «Times», «Newsweek», eta abarrek badi-rudi beste hainbat egunkari edo aldizkari bano izen eta ospe hobeagoa dutela. Hor, nik uste dut, ARGIAk baduela bere lekua, eta hori indartu behar litzatekeela. Beraz, inolako arrazoirik gabe, piskanaka ala derrepente dirulaguntza erdiratzea piskabat aluzinantea da. Ez zaiela ARGIAk politika mailan markatzen duen bidea gus-tatzen? Beno, ba hori esan egi-ten da. Bestalde, uste dut ARGIA ez dela politikaz bakarrik ari den aldizkari bat gehiago, kultur mailan ere informazio dextente ematen du, Euskal Herriko kultur munduan, nere ustez erreferentzi inportantea da, beste astekariak betetzen ez dutena. ARGIAk betetzen duen leku hori, nik ez dut uste beste inork betetzen duenik. Eta iru-ditzen bazaie ez dagoela nahi-ko profesionaltasuna edota ez dakit zer, bada, kalitate hobe-a, idazle, firma hobeak lortzeko modua ez da inondik inora di-rua gutxituz lortzen.

«KUKUBILTXO» ANTZERKI TALDEA

Inpresio txarra, hasteko. Go-bernuak daraman euskarareki-ko jarrerak edota politikak az-ken finean erabaki egiten du. Gobernuak badu euskara bul-

tzatzeko politikarik, baina no-labaitekoa, eta beti ere bere ikuspegi erabat berekoietik abiatzen dena. Beraz, gobernu-tik edota bere ingurutik sor-tzen diren antolakizunetarako erabiltzen ditu bakarrik presu-postuak eta dirulaguntza gehie-nak. Orduan, herritik, tradizioz eta urte pilo batetan ari diren bai talde zein aldizkari (kasu honetan ARGIA) seinalatu bat-zu zokoraturik geratzen dira, heurengandik edo ingurutik ez baitira sortu eta beraien plane-tan ere sartzen ez direlako. Beste kultur arloetan bezala, egin nahi dutena da, heurak 'asmatu' orain euskal kazetari-tza. Heurek 'asmatzen' duten astekaria edo egunkaria izan beharko da derrigorrez euskal egunkari edo astekaria. Argi gelditzen dena Jaurlaritzaren politikarekin, euskal kultur arlo guztietan errekonbertsio mo-duko zerbait egin nahi dela, eta errekonbertsio salbaia horreta-tik, heurek asmatutakoak sal-batu nahi dituztela bakarrik: heurek asmatzen dute euskal antzerkia zein izango den, eus-kal kazetaritza zein izango den, euskal musika zein izango den... eta orduan, dena ongi instituzionalizatuta dagoenean, horiek izango dira salbatzaileak, heuren laguntzari esker. Bestaldek berriz, bestaldean herria dagoenez, beno, herri-koi ekintzak, taldeak eta aldiz-kariak salbatuko dira herriaren bultzadaz...

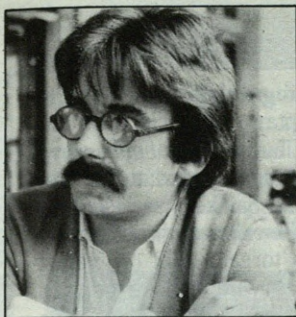
IÑAKI IRAZABALBEITIA

(UEUko buruzagia)

ARGIAri gertatu zaion hau kontestu zabalago batean ko-katu behar da, nere aburuz. Jaurlaritzak euskal aldizkari-er buruz daraman politikaren bar-nean, alegia. Politika hau ez da euskal aldizkariak bultzatzeko eta suspertzeko egokiena, alde batetik euskal aldizkari-er la-guntza modura luzatzen zaion dirua ez da nahikoa, sortzen di-ren defizitak zati adierazgarri

batean estaltzeko. Diru kantita-tea, gainera, ez da handitu az-ken bi urteotan eta ez dirudi datorrenean handitzeko asmoa dagoenik. Bestetik, eta lagun-tza mailaketa nola egiten den kontutan harturik, ARGIA bes-te aldizkari-ekin batera kontsi-deratzeak ez dirudi zuzenena. Nere eritziz, ARGIAk «Hemen» eta «Eguna»k jasotzen duten poltsa beretik jaso beharko lu-ke dirua, zeren eta orain da-go-en moduan kaltegarria bait da, bai ARGIArentzat baita bes-te aldizkari-entzat ere. Egunka-ri-astekari-aren multzoan sarturik, ARGIAk diru gehiago jasotze-rik izango luke, multzo horre-tan asignatutako kuantitateak handiagoak direlako. Honela gainera, beste aldizkari-aren artean diru gehiago banatu ahal izango litzateke. Hala ere, pro-posamen hau partxe bat beste-rik ez litzateke izango. Hala ere, euskal aldizkari-entzatzak duintasunez irauteko eta etor-kizunari begira aurrera egiteko beharrezkoa da laguntza luza-tzea, eta egun egiten ari den politika ez da hori. Tamalgarria da azkenik, euskal prentsaren adibiderik biziena den ARGIA egoera honen aurrean egon be-har izatea.

**RAMON
ETXEZARRETA**
(Itzultzailea)

ARGIAri asko ematea bezala gutxi edo batere ez ematea ondo ikusiko nuke, edozein delarik ere erabakia, arrazoi argiak adieraziko balituzte. Baina egin dutenak ez nau harritzen PN-Vren ohitura demokratikoak ezagututa. Ohitura demokratikoak ezezik demokraziagatik probetxamenduak dira. Ez dago diru publikoa Legarreta jaunaren antojura eta Arregi jaunaren eritzi alderakorretara uzterik. Diru publikoak banatzera koan adiskidetasun eta beldur politikoa erizpide erabiltzen dituenak herri osoari lapurreta egiten dio, adiskideak eta beldur eragileak egiten dion bezalaxe. Inor gutxi libratu nahi du. Dirua beharrean, banatu behar litzakeena "konpittak" badira, jainkoak goarda. Karretak eta dena zulatuko lizki-gukete. Puff...! Indenpentzia berari ere beldur izateraino.

«ORAIN» ANTZERKI TALDEA

Eusko Jaurilaritzaren euskararekiko dirulaguntza politikaz galdetzen didazu. Nik ez dut sinesten Jaurilaritzak euskararekiko duen politikan. Nere ustez, beren hauteskunde programarako erabiltzen dutela erreklamatu gisa. Errealitatean, ez dute politika argirik, eta hori bera erakusten dute euskarazko komunikabide eta euskal prentsari eman zaizkien dirulaguntzek. Eta bestalde berriz, beste alor horietan ezezik euskal arteen alorretan ere erakusten dute, ikusirik nola subentzionaturik dauden bearauek. Benetan eta guztiz elektoralista. Ez dut sinesten Gobernuak —erabat alderantziz— benetan euskara salbatzeko gogorik duenik, eta zentzu horretan ez nau batere harritzen ARGIA bezalako aldizkari bati subentzioa jeitsi badiote. Euskara jendearek esker salbatuko da, AEKren dei publikoei esker,

ARGIAri esker, eta honetan sinesten dutenei esker, zeren Jaurilaritzagatik balitz, ezta urrik ere.

FERNANDO UNSAIN (Kantaria)

Euskaraz ari zaretela kontutan harturik, eta xehetasunetan sartu gabe, kanpotik, injustizia bat iruditzen zait. ARGIAren beharrak asetu beharko litzuke, diru publikoa baino ez den, EJRen dirulaguntzak, euskaraz egiten duten beste aldizkariak bezainbeste. Are gehiago, kontsideratzen badugu beste aldizkariak ARGIAren parean berriak direla, eta ARGIA duela urte mordo batez geroztik ari denez eginkizun honetan, bada, beste inortxo baino gehiago, justiziazkoa da ARGIAren eskakizunei kasu egitea, hori alde batetik. Bestetik, uste dut Euskal Herri honetan, lehentasunen esparruan, norbaitek izan behar badu lehentasuna subentzioak jasotzeko, euskararen alde ari den hori dela. Eta garbi dago zein den hori.

**ARANTXA
URRETABIZKAIA**
(Idazlea)

Gauza da euskararen inguruko guztiak izan duela eskari kutsu bat, eta askotan diru eskaria. ARGIAren kasua ikur bat da horretan. Bat egon daiteke konforme ala ez, maiteko du ala aspertu egingo da, baina irakurle, eta beraz, partzial naitenez, ARGIAren merezimenduak aldarrikatzen ditut.

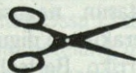
DISKRIMINAZIOAREN

AURREAN

HERRIAREN LAGUNTZA

Harpidedun bakoitzak beste bat lortu

Diru-laguntzen murrizketak direla eta, kinka nahiko larrian jarri dute ARGIA. Ixteko arriskurik ez badago ere, aurreko urteetan eragindako hobekuntzak (gehiagarrak, orrialde-gehiak, papera...) bertan behera gelditu daitezke. Hori dela eta, harpidedun andana berri bat egitea ezinbestekoa zaigu, larritasun berri honetatik ARGIA indartsu atera ahal izan dadin. Horregatik harpidedun bakoitzari, bere ingurukoren bat harpidetu dadin esfortzua egitea eskatzen diogu. Beheto txartela bidali eta ARGIA bidali: Ametzagaña, 19 behea. 20012 DONOSTIA. Edo are errazago: telefonoz deitu (943) 28.33.99 edo 28.36.78 telefonoetara.

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA.....
TLFOA.....HERRIALDEA.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

Bankua/Aurrezki Kutxa.....
Sukurtsala.....
Kontuaren zenbakia.....

ARGIA

Ametzagaña, 19 behea
20012 DONOSTIA
Tfnoa: (943) 28.33.99

ARGIA

ABENDUA 20 ABENDUA 26

abenduaren 20an ilbete

eguzkia: (abenduaren 20an)
irten: 08.20
sartu: 17.26

mareak: (abenduaren 20an)
gora: 03.39 eta 16.04
behera: 09.51 eta 22.08

LIBURUAK

XABIER MENDIGUREN

Aldizkariaren izena: Jakin
Ezaugarriak: 44. zenb. 263 orri, 263 pta.

Oraingo honetan Jakineko gai nagusiak ia aldizkari osoa bereganatu du, 214 orri eskaini baitizkiote bertsolari-tzari, edo bertsolarietako hobeki esanda. Batetik afizio, ofizio edo dena delako horrek azken aldian izan duen gorakadaren seinale argia; bestetik, kmoda horren atzetik zerbait gehiago sakontzeko, lkhobeto ezagutu eta hautemateko asmoa: historia piska bat arakatuz, eta egungoen soziologi azterketa bat eginaz.

Xeheago kontatuko dizuegu zein den mamia, artikulua banan banan izendatuz. Hasteko, Juanito Dorronsoro

eta Juan Mari Lekuonaren arteko elkarrizketa luzea dugu; bertsolariaren mundua eza-gutzen duenari zein baino zein jantziagoak direla esan beharrik ez dago. Gerraurrekotik hasi eta gaur arte bertsolariak zer nolako bila-kaera izan duen aztertu dute, solasak ematen duen bizita-sunaz baina gaiaren ildotik aldendu gabe, zuzen.

Bigarrenik Josu Landak Bertsolari Txapelketa Nagusiaren Historiaz idatzitako artikulua. Hemerrotekari miatuz eta, txapelketa nagusi guztien berri ematen digu, ba-koitzaren ezaugarri nagusiak, berrikuntzak, arazoak eta abarrekotak aitatzuz.

Hurrena Iñaki Sarriugarten eskutik datorkigu. Azken txapelketan epaimahaiko izan zen berau, eta hain zuzen ere «epaimahaia» da jor-ratzen duen gaia: hainbat istilu, salta eta eritzi sortarazi duena zalantzarik gabe, eta Sarriugarten dena konponduko lukeen erretarik ez ba-du ere zailtasun nagusiak non dauden erakusten digu.

Euskal Herriko Bertsolari Elkartek 85-86ko txapelketaren balantze moduko bat egin du: zergatik hartu zuten bertsolariak bere gain antola-keta lana, nola eraman zen aurrera, diru kontuak nola geratu diren eta antzekoak, Elkartek guzti horiek eta be-re sorrera direla eta, bere po-za agertzeaz gain.

Ondoren bertsolari eta ber-tsozale zenbaiti egindako gal-deketaren berri dator. Txapelketa, neurketa, gai jartzai-leak, bertsolari eskolak, ko-munikabideak, berrikuntzak eta halakoak dire galde gaiak. Erantzuleak berriz: Amuriza, Aranalde, Egaña, Pello Esnal, Joxerra Garzia, Mixel Itzaina, Izazpi, Juan Mari eta Manuel Lekuona, Abel Muniategi eta Iñaki Sarriugarte.

Azkenik, luzeena gainera, 140 bertsolari iri egindako in-kestaren berri datorkigu, Juan Mari Torrealdairen es-kutik. Ezinezkoa da 100 orrialdetik gorakoa bi lerro-tan laburbiltzea; esan deza-gun ordea, taulak eta hauen

interpretazioak eskaintzen zaizkigula, eta galderak hiru alor nagusi hauek sailka-tzen direla: bertsolariaren irudi eta eitea, bere jokabi-deak eta bere eritzi eta jarre-rak.

Lan sakon eta luzea Jaki-nekoek burutua. Hala ere, hutsen bat bilatzekotan zera esango nuke: txapelketan zentratuegi dagoela, eta se-guruenik honen ondorioz zenbait gai eta eritzi behin eta berriz errepikatzen dela; gaia horrenbeste mugatze-aren arazoia 1980an bertsolari-tzari ale bikoitza eskaini izana ere litekeena da.

Gai nagusi horretaz kanpo, bi artikulatu ditugu: E. Peñas Azpiatzuk euskal alderdi poli-tikoen barne demokraziaz idazten du, esanez barne de-mokrazia hori dela alderdi horrek gizartearekiko du-keen jarrera demokratikoa-ren neurri eta bermea. Ba-tzuetan zerutiarregia egin zait neri.

Azkenik Alizia Stürtzek eta I. Gonzalez de Garaik euskal sorginaren estereotipo bat tajutzen saiatzen dira. Hauek *Sorginak eta errepre-sioa Euskal Herrian* izeneko liburua kaleratu zuten orain urte batzuk, eta liburua horrek kritika gogorra jaso Juan San Martinengandik. Oraingoan San Martinen kri-tika kritikatzeko dute eta bere ikergaia sakondu, aurreko abiapuntuan oinarrituz.

Titulua: Poeta baten narra-zio nagia

Egilea: Luis M. Mujika

Argitaletxea: Gipuzkoa-ko Kutxa

Ezaugarriak: 143 orri, 700 pta.

Liburua *Poeta baten narra-zio nagia* izendatu eta Irun hiriko Saiakera saria eskura-tu. Ze salta da hau? Mareatu edo toreatu nahi ote gaituz-ten burura lekiok edonori. Hala ere, badu honek ere be-re genero jakina: bidai liburu bat da, Nafarroan zehar egi-na hain zuzen, eta aitortu be-harra dago bidai liburuetan poutpourri guztiak direla zile-gi: paisaiaren deskribapenak, pasadizoren bat edo beste, el-karrizketaren batzuk eta era guztietako gogoetak.

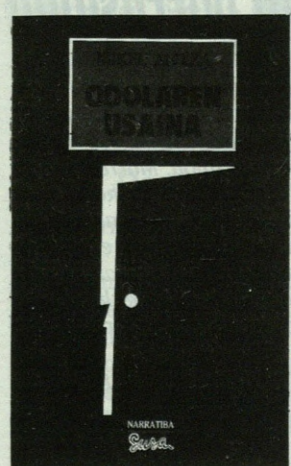
Mujikarenak badu guzti horietatik. 13 kapitulu-tan zehar —fatidikoa kasu honetan zenbakia— beste horrenbeste ibilaldi burutzen ditu, Nafarroako alderdi euskaldunean batzuk eta euskara galdu du-tenetan bestetarik, hori bera —euskararen kinka eta bila-kaera alegia— guztietan na-bari den kezka nagusia izaki.

Ajola zaiguna ordea, zera da: aipatutako osagai guzti horiek nahastuz zer nolako produktua lortu den, eta *nik neuk*, bi hitzetan esateko «guztiz gogaikarri» erizten diot liburu honi. Batetik ze-haro aspergarri egin zaidala-ko toponimien temarekin —hori tema da, ez gaia— eta bere paisai deskribapen ustez sinbolista horiekin; bestetik hainbat gairi buruz egiten di-tuen iruzkin eta burutazioak negargarri iruditu zaizkidala-ko; azkenik bai herriko jen-dearekin ari dela bai beste edozein momentutan darion eite sasimaisu eta harrosko horri nazkante samar deri-tzodalako. Hala ere grazia pit-tin bat lortzen du lekuan le-kuko pertsonetik hizketal-dietan.

Badakit oso gogor epaitzen ari naizela. Ez nahita ordea: iruditu zaidana kontatzen dut, eta nahiago nuen liburua izugarri gustatu izan balitzait. Sinisten ez duenak jo dezala liburua orrialdeetara (ezin ukatuko didazue hau ere po-paganda era bat dela).

Ez nuke erritatxo hau epai-mahaiari ere astinaldi ttiki bat eman gabe, ondo mere-zia baitu. Literaturaren one-

tan edo sariaren «prestijioa» zaindu nahiz aritu ote diren pentsa liteke, baina bai bati bai besteari mesede kaxkarra egin diete, ene uste apalez.

Titulua: Odolaren usaina
Egilea: Mikel Antza
Argitaletxea: Susa
Ezaugarriak: 119 orri, 600 pta.

Hilabete luzeetan literatur liburuen zurtz eta egarriz eduki gaituzte argitaletxe gehienak. Orain berriz, Durangokoaren ostean, uholdea, pilaka etorri zaizkigu «nobedadeak». Neri ez zait ez logiko ez bidezko iruditzen jokaera hori baina komentatuko ditugu liburu guzti horiek edo gehienak. Hori bai: piskanaka ibiliko gara eta bakoitzak bere txandaren zain egon beharko du.

Liburu hau atera diren guztietatik interesgarrienetakoa dugu, zalantzarik gabe. Bere bigarren ipuin bilduma honek gure narratzaile onenen artean kokatzen du Mikel Antza. Baina gure lore sortak gerorako utziz esan dezagun zertxobait liburuaren mamiaz.

Sei ipuinek osatzen dute parte nagusia: elkarren artean diferente eta seiak ere oso onak, nere ustez. Eta denak biltzen dituen ezaugarria: bortizkeria. Ez dago gogorkeriari buruzko hausnarketa esplizitorik baina guztietan agertzen da era batera edo bestera: izugarriena gainera, liburuari izena eman dion ipuina, odolik edo bortzarik agertzen ez duen ba-

karra dugu, euskaldun guztiek ulertuko duten elipsi bat ez.

Ipuinon beste ezaugarri bat zera da: zuzenki edo zeharka, egunkarietan jasotako berriren batean dutela oinarri; oharretan jasotzen da nolabaiteko hemeroteke; guztiz kamutsa litzateke haatik horrek «literaturtasuna» kentzen duela pentsatzea.

Eranskin modura beste bost ipuin labur ere badakartzatza liburuak. Haiek kontrapuntua osatuko lukete nolabait, beti ere odola lokarritzat harturik barregarri eta komiko baitira; umore beltz xamarra izan ere.

Balorazioren bat egiteotan, nik esango nuke heldutasuna erakusten eta markatzen duela liburu honek. Alde batetik egilearena: *Lehen bilduma* aurreko ipuin liburuan baziren hutseginak eta ondo burututakoak; oraingo honetan berriz produktu boro-bila ekarri digu. Bestalde Susaren beraren heldutasuna ere bai: Mikel Antza izan zen argitaletxe horren sorreran eta itxuratzean zeresanik eta eraginik gehiena izan zutenetako bat. Argitaletxe «alternatibo» gisa funtzionatu izan du, egile berri asko —batipat poetak— plazaratuz baina liburuak sarritan nola hala ateratzen zirela; zenbaitentzat marjinalak ziren. Orain berriz, egitura berri eta sendoa hartu, eta liburuaren sailen diseinua ere berritu egin dute (Joxean Muñozen lan ona). Liburu honekin narratiba sail berriari eman diote hasiera.

Josu Landaren hitzaurrea duela esatea falta zitzaidan.

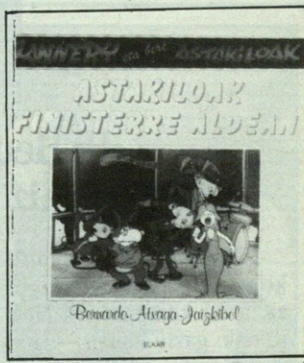
Zorionak beraz Susa, eta aupa Mikel!

Titulua: Euskalerria
Egilea: Alberto Schommer
Ezaugarriak: 206 orri, 7850 pta.

Jaurlaritzako Kultura Sailak ateratako argazki liburu bat da hau. Argazkiak, noski, Schommerrenak dira, eta egile honek aspaldi erakutsia du «gure bazter polittak» are politago jasotzeko abilezia. Fotografiai denetarikoak dira, baina batez ere mendi, itsaso, baserri, herri kirol, dantzari, arrantzale, gure hiriburuak eta bestelako txokoak erakusten dituztenak; industriaren gaineko bat edo beste ere bada halere.

Argazkien aurretik 60 bat orritako testua dugu. Bertan gure herriaren ikuspegi labur eta orokorra eman nahi da, eta arlo bakoitzean aditu batek idatzi du: historiaz Martin Ugaldek; hizkuntzaz Javier Aranburuk; erdal idazleek nola ikusi izan gaituzten kontatzen du Migel Pelay Orozko; arteaz idazten du Juan San Martinek eta ekonomiaz Rafael Ossa Etxaburuk. Dena dela, betelana izan gabe ere, testua bigarren mailan geratzen da liburu honetan.

Zer gehiago? Liburu euskaraz, espainiereaz edo ingelesez eros daitekeela, kaxa batean datorrela, eta eguberriarako opari egokia izan daitekeela, zenbaitentzat.

Titulua: Astakiloak Finisterre aldean
Egilea: Bernardo Atxaga
Marrazkiak: Jaizkibel
Argitaletxea: Elkar
Ezaugarriak: 37 orri,

Aurrera doa *Flannery* eta bere *astakiloak* liburu sorta, honez gero marrazki bizidunetan ikusteko aukera izan dugun abenturak liburuxka moduan argitararaziz. Oraingoan kaleratu direnak sail honetako 5, 6, 7 eta 8. zenbakia ditugu, eta berauen titulua: *Astakiloak Finisterre aldean*, *Transatlantiko batean*, *Astakiloak Arabian* eta *Neska dun-dun bat*.

Hemen aipatzen duguna *astakiloen* ohizko abenturetako bat da. *Vigo* aldean da biltzala kafetegi batean kantatzea lortu, ahots ederrik ez dutelako arrakastarik eskuratu ez, eta lana galtzeko zorian daudela neska berezi bat agertzen zaie, beraiekin kantatu nahiko lukeela esaka. Hortik aurrera aurrerakoak; ezagutu nahi dituenak badaki zer egin.

«Hi Heu» gazteekin eta gazteentzat eginiko saioak hauen egunoroko bizitza aireratzea du asmozat.

«Hi Heu» saioan hi heu haiz protagonista

15 urtetatik 25era bitarteko gaztearen eguneroko bizitza du kontagai «Hi Heu» saioak: gazte hauen —bada— go bai tarte 15etik 25era! —arazoak, arazo hauen konponbideak, kezkak, esperientziak... «zera, «Gaztexpress» saioaren hutsunea bete nahian egin dugu «Hi Heu», aitatu digu Koldo Aginagalde zuzendariak. «Bestearen jarraipena da, tratamendu diferente batez», jarraitu da, kontextu berbera ukitzen dutela desagertutako «Gaztexpress» eta egungo «Hi Heu»k argituz beste momentu batean. Barnerakoiagoa omen orain egin gura duten lana: «gazte potzolo baten eguneroko bi-

zitza kontatuz kasu, lodien mundua eta arazoak aztertuko ditugu, beste askoren artean».

«Jende normala ekarriko dugu guregana», dio Marina Etxezarreta saio honetako erreportariak. ETBko txokoren bat gazte hauentzat egokitu nahian dabilzala esan didalarik beste batean, gazteak, programan kalean bezela egon daitezen saiatuko direla aldarrikatuz. Bestetik, ateak zabaltzeko nahi dizkiote mundura gazteari: «hemen, New Yorken nahiz Amsterdam-en, gazteak bizi dituen egoerak berdin-tsuak direla aurkeztzen saiatuko gara». Hi heu!

«Capone»; Filme honetan Alphonse Caponiren istiluz betetako historia kontatuko zaigu.

«Marraskil Boss»: umeentzat porrusalda

L arunbat honetan hastekoa da elkarren ondoan eserita ume eta ez ume mordoskak ikusiko duen «Marraskil Boss eta Pantxineta» haur saioa. Marraskil Boss artikulaturiko barraskilo bat dugu, zeina urrutiko lekuren batetik ustekabeaz azaldu den. Hegaz egiten dakiela, buruan kabitzen ez zaizkigun paraje aparteetara eramango gaitu (edo zaituzte, esan beharko nuke), pentsatu ere ez daitezkeen leku imagina ezineko kontu bitxiak, komeriak, eta istorio mila, haurren imaginazio etengabearen gozamenarako kontatzeko aitzakiaz.

Marraskil Boss barraskilo mekanikoarekin lagun-lagun eginda hiru aurkezle izango ditugu «Marraskil Boss eta Pantxineta» saioa aurrera eramateko: Patxi Gonzalez, Arthur Zubiri eta Elena Corcuera. Hauen ustetan, «tankera honetako beste saioetatik oso diferente suertatuko da gurea, haurren eskutan bait dago guztiz saioa. Beroiek egingo dute —literalki—, «Marraskil Boss eta Pantxineta». Haurrek erabakiko dute zer duten gustoko eta zer ez, eta ondo ulertzen ez bada ere, ez dakidalako nola, programaren atal batzutan kamara gainean hartuta programa egingo dutenak haurrak izango dira. Teatroa, musika... Porrusalda salda-tua Marraskil Boss izeneko honek haurren ahotara gozo-go-zoan luzatuko duena.

Izeneko filmak eta beste bost

Z ortzi filma dira hain zuzen aste honetan ikusi ahal izango ditugunak. Aski ezagunak eta asko ikusiak hiru: «Victor eta Vitoria», «Pantera Rosaren itzulera» eta «Gerrara joan nahi dugu». Eta beste bostek berriz, zeluloidearen munduan ohizko diren saltsak aireratuko dizkigute. Has gaitzen kontatzen.

Astelehenez «Uretako Haurrak» pelikula, Tom mutiko atsegin baten komeriak kontatuko dizkigu, lapurketa bat dela medio, izugarrizko mundu animatu baten berri jakitera iritsiko delarik. Asteartean, «Condor»: Mexico, urrea, apatxeak... Asteazkenez aldiz, «California», kartak eta maitasun historia bat kontatzen da, Californian urrea aurkitu zuten sasoi hartan. «Capone» gauez, non Alphonse Caponiren benetako historia azaltzen den.

Ostegunean hiru: «Canyongo zeharbidea» filmean, joan den gizaldiko maiteminnduriko idealista baten bizitza kontatuko zaigu. Blake Edwards zuzendari ezagunaren «Victor eta Via» filma ezaguna gaueko azken orduan izango dugu eta Jerry Lewis-en «Gerrara joan nahi dugu» topera farregarria segidan. «Roberts Jauna», John Ford-en pelikula ostiralek, Henry Fondarekin; eta amaitzeko, «Pantera Rosaren itzulera» larunbatean. Blake Edwards berriro eta Peter Sellers.

musika

■ Tolosako Beotibar pilotalekuan eta gaueko 10,30etan, Benito Lertxundik bere azken diska aurkestuko du, Lizardi Kultur Elkar-teak antolatzen duen kontzertuan.

Donostiako kultur etxeetan

Intxaurrendoko kultur etxean (Larrotxene baserria), Donostiako 'Mozart Laukotea' kamara musikaren kontzertu bat eskainiko digu Mozart eta Haendel lanak hain zuzen ere. Beraz abenduaren 23an eta arratsaldeko 7,30etan musika klasikaren doinuak Intxaurrendokoaldera joango omen dira. Okendoko kultur etxean, berriz, Mozart ez du tokirik izango musika estiloa aldatuko bait da. Gabonak gertu direla eta, 'Aldaba' taldeak gabon kantak eskainiko dituzte hilak 22 arratsaldeko 7,30etan. Esan gabe doa bi kantaldiak dohainik direla.

Bilboko I. udazkeneko musikaldia

Hilak 20 eta 21 eta musikaldi honen 5. kontzertu gisa, 'musika criolla'ren go-rengo exponentea den Ariel Ramirez bi kontzertu eman-go ditu. Musikaldi honen kontzertuetarako iadanik Bilboko koralak abonatu batzuk kaleratu ditu, baita ere esan behar, gazteentzako eta abezbatzen partaideentzako ere murrizpenak izango direla. Musikaldi honen kontzertu guztiak, Arriaga antzokian izango dira.

zinema

■ Zestoa zine klubaren 25. urteurrena dela eta, eta azken ekin-tza gisa abenduak 19, larunbata, eta gaueko 9etan Zine forum saioa izango dugu ikusgai.

Bilboko Fas

abendua

■ 23 Astelehén honetan, Fasekoek marrazki biziduneko luzemetrai bat eskainiko digute. Filme honen 'gurasoek', Max eta Dave Fleixher, 30-40 urteetan finkatu zuten beraien arrakasta batez ere 'Popeye' pertsonaiarekin. Filme hon-tan, "Viva la Betty Boop" hain zuzen ere, Betty Boop pertso-naia agertuko zaigu. bere garaian arrakasta eta arazoak eka-rrri zituen. Hortaz, h'ak 23 San Vicente kaleko 2. zenba-kian, marrazki bizidun amerikarrak ikusgai izango ditugu.

Goierriko zine kluba

abendua

■ 23 "Ume ikaragarriak" izenburupean, gazteen arteko istorio trajiko bat ze-haztu gabeko amodioez in-guraturiko filme bat aurkes-ten digu Pierre Melvillek,

Jean Cocteauren testu bat hartuz. Pelikula hau asteaz-kenean ikusgai izango dugu Beasaingo udaletxean gaue-ko 11etan.

Donostiako kultur etxeetan

Altzako kultur etxearekin hasiz, abenduak 22an eta 'Haur zinea' sailan "Los goonies" filmea izango da arratsaldeko 18,00etan. Intxaurrendokoan, berriz, eta umeentzako ere, "Momo" filmea kaleratuko da arratsaldeko 6etan, abenduaren 24ean. Loiolako kultur etxean eta abenduak 23 arratsaldeko 6etan "La isla encantada" ikusgai izango dute Loiolako txikiak. Abenduak 21 dituenean, Okendoko kul-tur etxean eta 'Haur zinea' saila hortan aratsaldeko 6etan "Tras el corazon verde" filmea eskainiko da.

bertsolaritza

■ Beste bat Azpeitin, Santo Tomas egu-nez hau. Oraingo hone-tan Joxe Lizaso, Imanol Lazkano, Larrañaga eta Euskitze izango dira. Herriko plazan, 12,30etan.

■ Ordizian, abenduak 26 dituela eta Antzoki zineman, gaueko 10,30etan arituko dira: Sebastian Lizaso, Txo-min Garmendia, Imanol Lazkano eta Eusebio Igarzabal; gajartzailea, berriz, Joxean Ormazabal izango da.

Bertso saioa Azpeitin

abendua

■ 19 Datorren larunbat honetan bertso saio polit baten aukeran daude Azpei-tira hurbiltzen direnek, eta bertan bizi direnek ere bai, noski. Soreasu antzokian eta gaueko 10etan Imanol Lazkano, Joxe Agirre, Joxe Lizaso, Lazkao Txiki, Gorro-

txategi, Murua, Mikel Men-dizabal eta Xanpun arituko dira, gajartzaile Sebastian Lizaso izango delarik.

abendua

■ 26 Larunbat honetan, El-goibarren, eta gaueko 10etan Xalbador, Xanpun, Jon Sarasua, Peñagarikano, Lopategi eta Jon Enbeita arituko dira bertsotan; gajartzailea Xabier Perez izan-go da.

Arriagan, finaleko saioa.— Azaroa eta abenduan zehar kanporaketaldia eta finalerdiak burutu eta gero, iritsiko zaigu datorren igandean Araba eta Bizkaiko bertsolari txapelketaren finaleko saioa. Bertso emanaldi hau Bilboko Arriaga antzokian eta Euskal Herriko Bertsolari Elkartearen antolamendupean jokatu da. Beraz bertso saio on bat, igandean goizeko 11etan, bertsozale guztiek ikusgai izango dute.

antzzeria

Altzako kultur etxean txontxongilo emanaldi bat ikusgai izango dute Donostiako umeek hilak 23 arratsaldeko 6etan Antzerkizuna talde eskutik.

Mimosa Donostian

abendua

19 Larunbat honetan hilak 19 eta bi emanaldi bitartez, Peter Robertsen Mimo Antzerki eskutik bi saioak ikusgai izango ditugu, bata (arratsaldeko 4,30etan) "Marratxo" deitutako antzelsana eta bestea "El aprendiz de brujo" goizeko 12etan. Bi ikuskizun hauek Donostiako Principal antzokian.

'Antxieta'koek klausuratu topaketak

abendua

21 Imanol Elias eta Jose Aranburu zuzendaritzapean, Azpeitiko 'Antxieta' antzerki taldeak "Hiru Morroiak" ekitaldi bakarreko irri-antzerkia eskainiko digu abenduak 21 euskal antzerki topaketa honi bukaera emateko. Aipatu behar ere, antzeskizun honekin topaketa honen ekitaldiak ez direla bukatutzat hartuko, antzerkiaren buruzko mintegi batzu jarraituko bait dira. Bukatzeko esan dezagun "Hiru Morroiak" obra hau, arratsaldeko 7,30etan eta Zelaitxo Antzokian izango dela.

Bilboko

txontxongilo

jaialdia

Asteburu honetan bukatuko da jaialdi hau eta horregatik Ayala antzokiak bi azkeneko emanaldiak eskainiko dizkigu. Larunbatean, hilak 19, Theatre de l'arc en terre talde frantziarrak, "Ubu rey" obra antzestuko du. Bestalde, igandean, hilak 20, beste talde frantziarra lanetan arituko da Compagnie Amoros et Augustin "En el vientre de la ballena, Pinocho" lanarekin hain zuzen ere. Bi emanaldi hauek

arratsaldeko 5etan eta gauero 8,30etan izango dira.

ihardunaldiak

Donostiako Altzan umeentzako zeramika tailer bat egongo da zabalik, hilaren 22, 23 eta 24ean. Goizeko 10,30etatik 12,30tara bitartean izango da eta dohainik. Beraz interesatuak zaudetenok oraindik denbora daukazu.

Ordizia. 1987ko Gabonak

Ekintza ugari prestatu dituzte Ordizia aldean urte honetako gabonak ospatzeko. Ekintza hauei hasiera emateko abenduaren 19 arratsaldeko 6,30etan musika eskolako ikasleek kontzertu bat eskeiniko dute, Barrena kultur etxean. Kontzertu hau berriro ere abenduaren 22an ospatuko da. Abenduaren 20ean arratsaldeko zortziretan Santa Ana abesbatzako partaideek

kontzertu bat eskeiniko dute Jasokundearen elizan. 23rako prestatuta daukaten ekintza berezia eguberritako peria da, hau Beti alai pilotalekuan ospatuko delarik. 25ean goizeko 10,30tan Beti Argi bandak diana bat eskeiniko du, eta arratsaldeko ordubatean talde berdinak kontzertu bat eskainiko du plaza nagusian. Eta aste honetako Ordizian antolatu dituzten ekintzei bukaera emateko, bertsoen sailean aipatzen den saioa izango duzue.

● **Magiari buruzko haur ikastaroa.**— Donostiako kultur etxeetan antolatzen diren ekintzekin jarraituz, Okendo-ko kultur etxean magiari buruzko ikastaro bat antolatzen du Donostiako kultur etxeen patronatuak. Ikastaro hau abenduaren 21, 22, 23 eta 24ean ospatuko da eta 11-14 urte bitarteko umeek parte har dezakete. Honako egitaraua dauka ikastaro honek: 21ean arratsaldeko lauretan magia tailerra izango da, 22an bideo forum magikoa arratsaldeko bostetan, 23an hitzaldia eta demostrazioa arratsaldeko bostetan eta ikastaro honi bukaera emateko "Magia hau da" espektakulua abenduaren 25ean, espektakulu hau arratsaldeko bostetan izango da.

abendua

19 Azpeitiko antzerki topaketen barruan ospatzen ari diren mintegi bat aipatzera gatz. Larunbatean izango da, eta gaia antzerki zuzendaritza izango da. Goizeko 9,30tan, Loiola Gogarte etxean. Aurrena Orain taldeko zuzendaria den Maribel Berasategik

"Antzerki produizioak Euskadin" gaia jorraituko du. Ondoren goizeko 11etan antzerki zuzendaria den Jose Carlos Plaza izango da hizlaria eta bukatzeko goizeko 12,30etan Bartzelonako antzerki ikastetxeko zuzendaria den Josep Montañes arituko da

erakusketak

Zarauzko udal erakusgelak

Nafarroa kaleko 'Sanz-enea'n hilak 20 arte Madrilgo arkitekto-eskola eskutik "Secundino Zuazo" erakusketak ikusgai izango dugu. Bestalde eta kale Nagusiko Torre Luzean abenduak 29 arte, eskultura eta grabatuen erakusketak

bat eskainiko da "Aiako eskola" izenburupean hain zuzen ere. Ordutegia: Lan egunetan arratsaldeko 7tik 9era eta jai egunetan goizeko 12etik 2tara eta arratsaldean ordutegi bera.

Baleciagaren omenez

Miramar jauregi

errealan Baleciagaren omenez egindako erakusketak ikusgai jarraitzen du urrango urtarrila arte. Ordutegia: goizeko 11tik eguerdikoko 2ak arte eta arratsaldeko 4etatik 8ak arte, asteleheneretan itxita.

lehiaketak

□**Gabonetako kanta txapelketa Oreretan.**— Berriro ere Oreretako Ereintza elkarteak gabonetako kanta txapelketa antolatu du. Txapelketa hau abenduaren 26ean ospatzen da herri honetako Victoria antzokian. Dagoeneko izen emateko epea irekita dago eta bi maila ezarri dira, alde batetik ikasleentzako eta umeen taldeei zuzenduta eta beste aldetik pertsona helduei zuzendua. Txapelketa honen sarien artean aipatu beharra dago 300.000 pzt. dau dela irabazleen artean banatzeko. Izen emateak eta informazio eskariak "Yosu" musika etxean egin behar dira lan orduetan, Tf.52-22-24.

□**Gabonetako kanta txapelketa Zarautzen.**— Zarautzen abesbatzentzako ospatzen den IV. lehiaketa hau abenduaren 18 eta 19an izango da. Txapelketa honen antolatzaileak Zarauzko udala eta Zarautz abesbatza dira, eta lekua Aita Frantsiskotarren eliza izango da. Sei abesbatzek hartuko dute parte eta hauetaz gainera Donostiako musika eskolako orkestra sinfonikoak ere parte hartuko du.

□**Gabonetako kanta txapelketa Tolosan.**— Aurreko urteetan bezala Tolosa-

ko gazte sailak gabonetako kantu txapelketa antolatu du aurten ere. Txapelketa hau abenduaren 24ean ospatuko da eta bi zatiz dago osatua, alde batetik goizeko 11etan kultur etxean ospatuko dena, talde bakoitzak bi abesti aurkeztu beharko dituelarik, eta beste aldetik arratsaldeko talde bakoitzak herrian zehar abestu beharko du. Parte hartzaileak bi taldetan banatuko dira, hamabost urte bitartekoak eta hortik gorakoak. Lehiaketa honetan parte hartu nahi duten taldeak gutxienez hamabost partaideetakoak izan behar dute.

□**Ondarruko komiki lehiaketa.**— Edozein aldizkari edo egunkariren batetan profesionalki ezer ez baldin badu argitaratu Euskal Herrian bizi den edonork har dezake parte. Gaia eta teknikak libreak dira, lanek ezaugarri hauek behar dituztelarik: bi edo lau orrialde, 18x24 zm. proportzionaltasunak eta errotulatuak. Orijinalak 10.101 posta kutxara bidali behar dira, abenduaren 25a baino lehen, egilearen datuak ere bertan direlarik. Orijinalak egileei bidaliko zaizkie, bueltan, baina "Luterak" taldeak «Globho» fanzinean argitaratzeko eskubidea gordetzen du.

kirolak

■ Altzako kultur etxean abenduaren 22an xake joku txapelketari hasiera emango zaio arratsaldeko zazpiteran, beraz Donosti aldeko Karpov eta Kasparov guztiak bertara gerturatu zaitezke.

Mindegia eta Arrospide

abendua

20 Bi aizkolari horien arteko desafioaren eguna ailegatu da. Igandean, beraz. Egin beharreko lana, hamar 60 ontzako eta beste hamar kanaerdiko izango da. Mindegia hamaika kanaerdiko ebaki beharko ditu. Egurren aukeraketa honela izango da: 60 ontzakoak Arrospidek eramango ditu, kanaerdikoak berriz Mindegia. Apostu hau Tolosako plazan ospatuko da.

jaiak

Santo Tomas feria

Urtero bezala aurten ere ospatuko da Donostian Santo Tomas feria. Beti bezala Donostiako konstituzio enparantza izango da feria honen erdigunea, baino festa giroa beste leku batzuetara zabalduko delarik. Urtero bezala nekazar giroko zenbait lehiaketa ospatuko dira aurten ere, hain zuzen gazte, barazki eta abarren lehiaketa. Beraz urtea festa giroan bukatzeko asmoa dutenak badute oraindik nora joan.

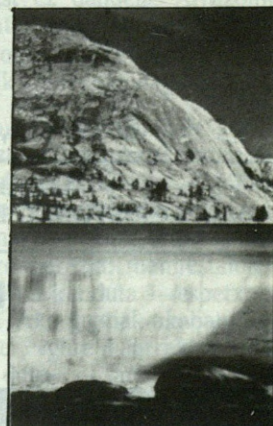
mendi ibilaldiak

□ Donostiako Aitzarte eta Xabier elkarteekin abenduaren 20an Aralarra.

□ Gazteiz mendi elkarteekin abenduaren 27an Gorbeara.

□ Lagun onak mendi elkarteekin abenduaren 28an Perdidora irteera antolatzen du.

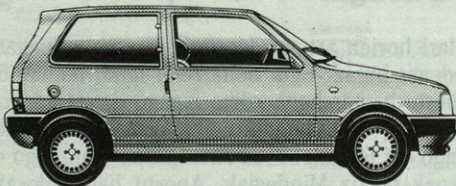
□ Andoaingo Euskalduna elkarteak mendigoizaleak Erniozabalera prestatu dute irteera abenduaren 20an.

FIAT-eko AUKERA

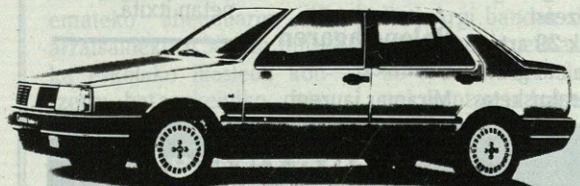
UNO

FIAT UNO 45 STING.....	997.230 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 3 ate.....	987.255 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 5 ate.....	1.116.930 pta.
FIAT UNO 60 S 3 ate.....	1.154.170 pta.
FIAT UNO 70 S.L. 5 ate.....	1.300.470 pta.
FIAT UNO 70 SX 3 ate.....	1.317.760 pta.
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.590.410 pta.
FIAT UNO 60 D.S. 5 ate.....	1.369.630 pta.

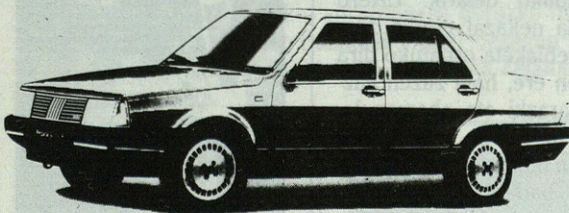
CROMA

FIAT CROMA CHT.....	2.356.490 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E.....	2.782.090 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E. TURBO.....	3.315.420 pta.
FIAT CROMA TURBO DIESEL.....	3.050.750 pta.

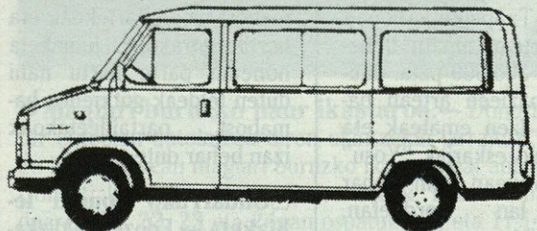
REGATA

FIAT REGATA MARE.....	1.200.000 pta.
FIAT REGATA 70 S.....	1.404.210 pta.
FIAT REGATA 100 I.E.....	1.792.570 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER.....	1.751.340 pta.
FIAT REGATA WEEKEND 100 I.E.....	1.872.370 pta.
FIAT REGATA WEEKEND D.S.....	1.980.210 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER TURBO.....	2.026.650 pta.

DUCATO

DUCATO F-13.....	2.281.200 ppta.
DUCATO F-13 Sapai altukoa.....	2.379.660 ppta.
DUCATO Bolumen handikoa.....	2.433.520 ppta.
DUCATO COMBI-6.....	2.330.000 ppta.
DUCATO Txasis Laburrekoa.....	2.156.880 ppta.
DUCATO F-18 Turboa.....	2.240.880 ppta.
DUCATO F-18 Turboa-GV.....	2.526.480 ppta.

AUTO ADARRA

BANATZAILE OFIZIALA

Gran via, 7-Telefonoa 288983//Jose Elozegi hiribidea, 107

ALDABE. Irún-Telefonoa: 61-38-44/IZARRA. Ibarra,Tolosa-Telefonoa:
67-00-70/SAN CRISTOBAL. Beasain-Telefonoa: 88-39-08/NIETO ANAIAK. Beraun-Renteria-Telefonoa: 52-52-90

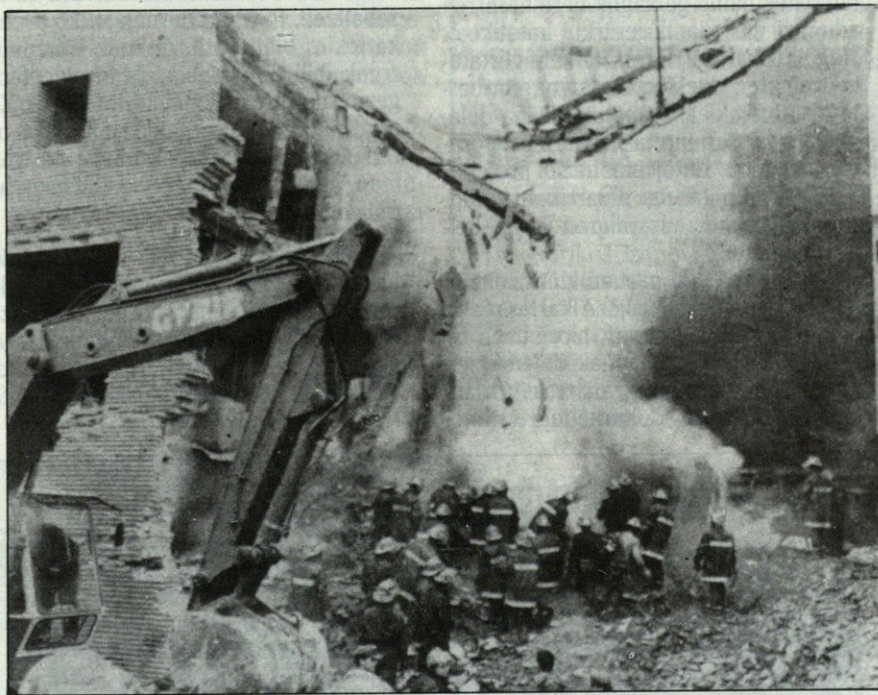
MATRIKULATU ONDOKO PREZIOAK

FIAT

PUNTAKO TEKNOLOGIA

Zaragozako bonba eta gero... zalantzak eta kalkuloak

ETAren ahuldadearen agerpena, negoziaketaren aurrean indarra mantentzen duelako erakusteko azioa ala erokeria basatia? Goizaldean hamabi pertsona hil zituen Zaragozan, guardia civilak eta beren senideak, bazkalondoan polizia bat larriki zauritu Basaurin, eta gauean guardia civiltako sarjento bat hil Soraluzen. Badela erakutsi zuen.

Zaragozako atentatua espero zitekeela esaten da, baina gehienak ezustean harrapatu zituen.

Gogorra izan da Zaragozako atentatua. Ez bakarrik hildakoen kopuruagatik eta tartean haurrak ere izateagatik: duela aste gutxi, ETak Cuencan zeukan azpiegitura harrapatzearen ondorioz Zaragoza aipatu zuen beste hiri batzuen artean polizia espainiarrak erakunde armatuaren hurrengo atentatuen leku bezala. Aragoeko hiriburuan ETak bere ekintzaren bat burutu zeza-

keela poliziak aurretik sumatzen zuela jakinerazteak ez dio mesede handirik egin Barrionuevoren departamentuaren sinesgarritasunari.

Heriotz zigorra eskatu da ETako militanteentzako, Fragagandik hasi eta Alfonso Guerraganainoko jendeen aldetik; ETArekiko kontaktoak bertan behera utziko direla adierazi da; manifestaldi handi bat egin da Zaragozan... Bai-

na eskakizun guzti horiek sekula baino erretorika kutsu handiagoa hartu dute, batik bat aldamenetik ia komentarista politiko eta editorialgile guztiek azpimarratzen zutenean negoziatzen segi beharra. Momentu delikatu batean eraso bait du ETak.

Heriotz zigorra eskatu ala lasai mantendu

Zaragoza, Basauri eta Soraluzen 20 ordutako tartearekin, ostiralean, eraso duena ETA dela segurutik jo da berehala, nahiz eta asteartean oraindik inork ekintza horiek bere gain hartuak ez zituen. Egilea ETA eta atentatuen esanahia aski garbia: oraindik operatibitatea badutela bere komandoek, Zaragozan nahiko lasai atentatu masibo bat egiteko, eta aldi berean Euskal Herrian ekintza askoz selektiboagoak barutzeko.

Inestabilitatea «exportatzeko» ahalegina ez du gaurkoa ETak, baina oraingoan mezu are eta zehatzagoa eman nahi bide zuen; alegia, erakunde armatua azken erorketen ondoren hondoa jota zegoela uste zutenek jakin dezatela negoziaketan edozein beherapen onartzeko prest ez daudela. Arrazoiak horrexegatik kalkulatu dute, hain zuzen ere, komentarista askok ETA aspal-diko unerik ahulenean dagoela.

Atentatu hauek erantzun gogorrak izan dituzte, Zaragozan bertan batik bat, baina baita hemen ere, Elgoibarren burututako manifestaldia lekuko. Askok azpimarratu dute, ordea, erreazio horien giro berezia: manifestaldietako haserre beroa kenduta —«espetxeetara joan eta ETako guztiak akabatu beharko lirateke», «gure haurrek mendekua eskatzen dute»...— atentatuak espero ziren eraso bezala eta negoziaketa bidean oraindik pagatu beharrezko prezio bezala aipatzen ziren.

Apezpikuen ausardia

BOST punturen inguruan zehaztu dute irtenbidea Bilbo, Donostia eta Gasteizko apezpikuek. Interesgarria da, eta intersgarrien gertatu zaidana: «agian urrats ausartak eman behar ditugu gure historiaren aro berri bati ekiteko». Hala ere gauza harrigarriak topatu dut beren agirian: ez omen dute bortxa armatua legezko ikusten autodeterminazio maila handiago edo apalago bat lortzeko, diote. Autodeterminazio mailak ere ba ote dira? «Haurdun samar» egotearen pareko litzateke. Egia esan, autodeterminazioaren ikuspegi sui-generisak lehen ere entzun dizkiogu Setien jaunari, hala nola gure autodeterminazioan espainiarrek eritzia eman behar zutela defenditu zuen hartan, baina apezpikuei ere egiak esaten hasi beharko da. Ausartak behar omen dugu izan, eta ausardia baino atrebentzia ere erakutsi dute Nafarroako gotzairik gabe beste hirurak mintzatzean. Ezaguna dugu Elizaren epeltasuna, eta ez gara gehiegi haserretu euskal populuaren «erlatibotasuna» aldarrikatu dutenean. Baina gutxienez ZEN planak aitortzen diguna aitortzea eskatzen diegu gotzaiei: biolentzia «Norte de España»ko lau herrialdeetako gaitza dela. Oldartuko al zaizkie euskaldun kristauak beren gotzai separatistei.

MARKOX

Ardantzaren eskaintza agortuta dago

Guardia Civilak irentsi behar ditu, silik, ETaren eraso horien ondorioak. Zeren eta alderdi politikoaren jarreraren aldetik ez du aldaketa handirik erakarri. Madrilen Felipe Gonzalezek indar politiko gehienekin lortutako akordioa pasata, Estatu mailan mugimendu handirik ez da ikusi. Geroztik Gasteizen Jose Antonio Ardantzak bilatu duen tratua berriz, irteerarik gabeko zuloan murgilduta dago.

Bartzelonako atentatuaren bezperan, PSOEek bezala EAK adierazia zuten Ardantzak eskaintzen duen idatziairekin

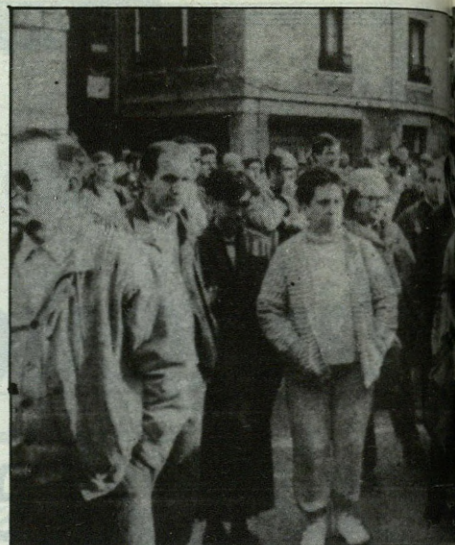
ados ez zeudela, eta bakarrik AP eta EE zeuden firmatzeko gogoz, nahiz eta hauek ere matizatu nahi izan. Egiagarai sozialistaren ustez, Ardantzaren dokumentuan terrorismo delakoa zanpatzeko plangintza eta autogobernu arazoak nahasten dira, eta hori aspalditik sozialistek nazionalistekin hitzeginakoaren kontra omen dago. EAK, aldiz, Eguberrien aurreko «paripe» bat bezala jo zuen Gasteizko lehendakariaren eskaintza.

Herri Batasunak aurretik baztertua zuen bere kalkuluetatik Gasteizko Gobernutik eskaintzen zen bidea, oso termino gogorretan gainera. Ondoko hila-beteotan ikusi beharko da zertan zehazten ote den autodeterminazioaren alde biltzen hastekotan diren 500.000 sinaduren gorabehera. Alderdien jarra ezberdinen estankamendu horretan ETAK zerbait aldatu badu, Madrilgo gobernuak EA eta PNVk objetiboki ETARI arrazoina ematen diotela lortzea izan da.

Eliza ere mintzatu da

Komunitate Autonomoko apezpikuek ere entzunerazi nahi izan dute euskal politikagintzan beren hitza. Kristau batek baino gehiagok bere haserrea adierazi du jadanik jerarkia katolikoak Hego Euskal Herriaren zatiketa gertatutzat ematen duelako, Nafarroa eta beste hiru lurraldeak banatuta. Dena dela, gotzaiek bost puntutako beren proposamena agertu dute, eta nazio proiektu baten erlatibotasuna aldarrikatu ondoren, behar bada ausardiaren garaia heldu dela diote.

Bost puntuen kopuruan kointziditzen dute apezpikuek, Eusko Alkartasunako Karlos Garaikoetxearen «hirugarren bideak» eta Herri Batasunak defenditzen duen KAS alternatiba zaharrak. Ardantzaren eskaintza dokumentu testimo-

ETAK guardia civil bat hil zuelako protestak udalak.

nial bezala gelditu da, eta PSOEekin adostasun batera iritsi ezinean.

Geldialdia hor dago, eta ondoko asteetan aukera berririk agertuko denik ez dirudi. Geldialdia azalezkoa da, dena dela. Aljerren Madrilgo gobernuaren eta ETaren ordezkarien arteko harremanak nondik doazenaz berririk ez da zabaltzen. PSOEko buruak HBko ordezkariak bildu ote direnaz zurrumruak ibili dira, nahiz eta bi aldeetatik gezurtatu diren. Benegasek Chiletik Zaragozako ETako talde inkontrolatuen batek burutua dirudiela adieraztean, norbaitekin ondo gelditzeko asmoa ote zuen?

Nola erreazionatuko dute Estatuoko beste indarrek? Indar politikoak bideren baten bila dabiltzala eta Zaragozako bezalako atentatuengatik negar egitearekin lasai konformatuko al da Guardia Civil? Armadakoak, militarak, silik daude.

Mikel Zabaltza guardia civilen eskutan hil eta bi urtetara, epaileek ez dute deus argirik erabaki.

deia egin zuen Elgoibarko

Kongresoak eta euskal presoen larrialdia

Euskal politikagintzak, aldaketa handirik ez den bitartean, badiu martxan ondoko asteetarako gaiak, Eguberrietako parentesiari begira. Egunotan ospatuko du HASI alderdiak bere hirugarren Kongresoak, eta aldaketarik etorri daiteke alde horretatik, nahiz eta partidua oso hermetikoa ageri den informazioa emateko orduan.

PSOE da kongreso atarian dagoen beste alderdia, eta hor bai istiluak askoz gogorrangoak izanen direla. Estatu mailan lanak ditu Felipe Gonzalezen anaia bizkia den Alfonso Guerrak partidurruko tirabirak neurri egokitan kontrolatzeko. Eta Euskal Herrian Danborenea buru duen Bizkaiko ejekutibaren eta Komunitate Autonomo mailan agintzen duen Egiagarairenaren arteko istiluak oraindik ostikada handiak emanen ditu.

Amnistiaren aldeko Batzordeek, bitartean, Herrerarako martxa prestatzen dihardute. Aurten zapore berezi bat edukiko du ibilaldiak, horko preso asko Estatuko gainerako espetxeetan zehar sakabanatuta daudela jakinik. Eguberri jaiak iritsi dira, jai-giroz eta kontsumoz gainezka. Eta beren gosearekin kontrapuntua ipiniz egiten dute dei euskal presoek. Badajozen dauden Kortadi eta Horcajo egoera larrian sartu dira, berandu baino lehen beren aldeko erreakzioa eskatzen dute.

Eta egunotan ospatu dugu, komunikabide gehienek isilpean pasa duten arren, Mikel Zabaltzaren hilketaren bigarren urteurrena. Oraindik gazte aetz haren heriotzaren errudunak zigorrik gabe daudela protesta eginaz manifestazio deia egin zuen Aezkoako udalak. Zaragozakoaren egun berean izan zen.

Iñaki ZUBIONDO

Diruaren hotsa

Banco de Bilbao eta Banesto-ren arteko istiluak

Azkenaldi honetako informatibo gehien berri garrantzitsuenak Banco de Bilbao eta Banestok ibili dituzten gora-beherei buruzkoa da, lehenengoak bigarrenaren irentsi nahi izan duela eta. Hau honela gertatzen balitz, Banestoren zenbait akzio erosiz gero, beroren kontrola Banco de Bilbaoren eskuetan geratuko zen eta orduan, bien arteko fusioa guztiz erraza izango zen, bi bankuen zuzendaritza pertsona berdinek osatuko bait zuten.

Sortzez euskal oligarkiak 1856an eraikitzen hasi zuen dirutxe honek, bide luzea eta irabazi oparoak egin ditu hamarkada guzti hauetan zehar. Estatu Espainiarreko banku burrukalarientarikoak izan da eta munduan zehar bulego ugari ireki du, hemengo kapitala nazioartetuz joan den eran. Ondorioa, irabazi ederrak erdieste eta botere politikoan eragin handia izatea lortu du, lobby politikoetan lehen mailan egonez.

Bankuetan nagusi izan nahiz

Banesto bereganatu baldin balu, Estatu Espainiarreko lehen bankua izatera iritsiko zen eta Europako Ekonomi Elkarteko lehenetarikoak. Egoera honek, irabaziak erlatiboki ugaltu baino, lobby politikoetan, hau da, erabaki politikoak hartzen diren tokietan, irmoago egongo zen, batipat espainiar gobernuaren gain zeresan handiagoa izango zuelarik. Gehiago oraindik!

Jakina den bezala, elkartzeko hori ez da oraingoz eman, baina oso posible da epe laburrean holako fusioak ematen hastea. Eta orduan hemen hipotesian hitzegin duguna egiaztatuko litzaiteke. Zer ekarriko dio horrek Euskal Herriari? Dirua eta kapitalistak aspalidanik nazioartetu ziren eta beraz, beren nazioaz interes guztia galdu zu-

ten. Horregatik, gure herriko aurrezkiak, Aurrezki Kutxetara bideratzen direnak edo beste edozein finantz erakundeetara joaten direnak, gero banku hadiagobatera, hain zuzen Banco de Bilbao-Banestora edo antzeko elkarte batera helduak izango direla koan nago, hortik Estatu Espainiarrean zehar inbertitzeko edo EEKko edozein estatutan.

Azken buruan, geure dirutzak gehiago nazioartetuko dira eta geure herriak etekin apalak lortuko ditu, hau dela bide zerbait etortzen bada behintzat. Hori dena alde batera utziz, fusio honek mekanizazioa ekarriko dio banku berari eta mekanizazioak, badakigu, jakin ere, lanpostuak urritzen dituela. Amaitzeko, toki askotan bulegoak bikoiztuta geratuko dira eta beraz, kasu aunitzetan jendea eta bulegoak sobera.

B.BAKAIKOA

HASIk bere bidea finkatzen du egunotan Lekeitioko Biltzarrean

Aurten, HASI ezker abertzaleko alderdiak 10 urte bete ditu eta honekin batera, «KAS alternatibaren bidean. Borroka eta Erakuntza» lemapean III. Biltzarra ospatzen du Lekeition asteburu honetan. Aurreko Biltzarretik, 1.983. urtetik alegia, hona gertakizun ugari jazo denez, honezaz eta III. Biltzarre honetan aurkeztu diren ponentziaz aritu gara Gasteizko Legebiltzarrean parlamentaria eta HASiko partaidea den Karmel Etxebarriarekin.

Erreformaren hirugarren fasea aipatu eta aztertu da HASIren III. Biltzarrean.

Euskal Herriaren historiarako garrantzitsu izango diren urtetan egokitu zaio Herriko Alderdi Sozialista Iraultzaileari beren Biltzarreak egitea. Lehen 1.978. urtean ospatu zuten Erreformaren jaiotzarekin batera; bigarrena bost urte beranduago PSOEk gobernua hartuta berehala, eta aurtengoa negoziaketan tirabirek kalea astintzen duten sasoiaren ematen ari da.

KAS alternatiba, borroka, erakuntza

«III. Biltzarreko lemaaren zergatia II.arena ulertu ondoren konpreni daiteke. Alderdiaren beharritzana argi zegoelako eta, honela, alderdia garatu eta zabaltzen zen neurrian KAS blokea ere zabaltzen zenez, ondorioz Herri Batasunari eragiteko bultzatzaile suertatu zen Alderdia», dio Karmel Etxebarriak.

II. Biltzarre hura igaro zen eta lau urte beranduago «KAS Alternatibaren bidean» dinogu, alde batetik gurea helburu taktiko argi eta garbi bat delako, hau da, nazio askapen mugimenduaren helburu delako, alternatiba honekin normalkuntza demokratikoarako bidea irekiko delakoan bait gaude eta horregatik honen lorpena da gure helburu taktiko hau. Eta horretarako borroka eta erakuntza derrigorrezkoa dela argi dago. Borroka barik ez dago irabazterik baina borroka berak ere, atzetik organizaziorik ez badu, ez du efikaziarik izango, horregatik 'Borroka eta Erakuntza'».

Egunotan lau txosten aurkeztuak izango dira baina Biltzarreari hasiera emango dion ekitaldia HASIko Batzarre Nagusiak eginiko bileretatik erditu den txosten politikoaren irakurketa izango da; honetan azken kongresutik hona Euskal Herriko politikak ezagutu dituen gorabeheren azterketa laburbiltzen da.

Lau urteotako balantzea

HASIren baitan eman diren eztaibaden emaitzat jo daitezke lau ponentziok. «Lau urtetako balantze honetan —diosku Etxebarriak— aipagarria da hasieratik alderdiaren presidente eta buru izan genuen Santiren hilketak izan duen eragina, zartada izugarria eman zigun estatu krimen horrek».

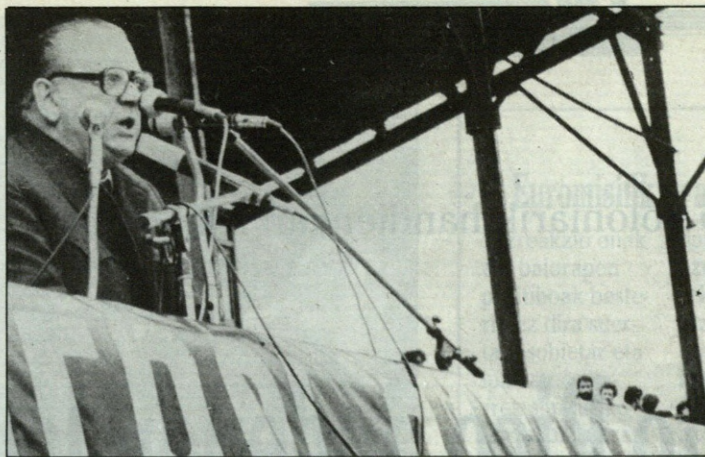
Bestetik, II. Biltzarrean helburutaz ipini ziren hiru atalen laburpena egingo da, eta, era berean, militantziaz bezala eraginez partiduak duen handitzea jorrratuko. «Koalitatiboki garapen ideologiko bat lortzen ari garela uste dut. Politikoki heldutasun apur bat lortu dugu, eta ez liburuak miresten aritzen garelako, borrokarako praktika iraultzaileak berak erakutsi digulako baizik. Borrokarako praktika izan da guztion eskola».

Karmel Etxebarriarentzako, lau urteotan ezker abertzaletik egindako borrokarari esker gaur egun Nazio Askapen Mugimendua orain lau urte baino indartsuagoa dagoela nabarmena da, HASIren proiektu politikoa sakonago txertatuagoa dagoela herriaren baitan, «eta aldi berean, borrokarari esker, Erreformatoren proiektu politikoa Euskal Herrian atzerantz doala esan daiteke. Ez doa atzerantz berez txarra delako baizik eta Herriak ikusi egin bait du urteotan Autonomi Estatutua Erreformatik sortutako huskeria dela, instituzioetako huskeria dela».

Eztabaidarako lau txosten

Biltzarrean aurkeztuko diren lau ponentzietatik lehena naizorteko mailako politikarena izango da. II. Kongresuan egin zen azterketaren errepasoa egiten dute horretan HASIkoek, urteotan munduan zehar eman diren inperialismo aldakuntzak, NATO, EEE, beste herrien Askapen Mugimenduen bideak, klase borroak eta abar luze bat jorratzen dira txosten honetan. Beste herrien elkartasuna eta laguntza ezinbestekotzat jotzen da Askapen Nazionala lortu ahal izateko.

Bigarren ponentzia erakuntzari buruzkoa da. «Eraketaren eraginkortasunari gehitu behar horri buruzko ponentzia da. Gure barne eztabaidetarako metodologia bezala, zentralismo demokratikoa sakondu beharra, hau da, ahalik eta eztabaida zabalena izan, gero erabakiak hartu ahal izateko eginga dago txosten hau. Basean demokraziaz eztabaida egiteko eta garatzeko aukera dago, alderdia goitik behera eta behetik gora, maila guztitan informazio berdintsua egon behar du eta gero erabakia zentralizatu besterik ez da

Santi Brouard utzi da, sinbolikoki, HASIren lehendakari.

egiten, hau da, Zuzendaritzako organuetan erabakia hartzen da eztabaida zabal bat egin ondoren, honela erabaki zuzena garantizatzen da». Zentralismo demokratikoaren eredua da eta horretantxe sakondu nahi da egunotako III. Biltzarrean.

Hirugarren txostenak politikaren alorra jorratuko du. Erreforma sortu zenetik daraman bidea aztertzen da, sozialdemokrazia espainiarraren rola, PN-Vren krisia eta honek PSOerekin sinatutako hitzarmena, KAS alternatiba eta nazional bermaketa lortzeko oinarriak aztertzen dira.

Azken ponentzia HASI barneko estatuena izanen da. Alderdi honetako ki-deek dituzten betebeharrak eta eskubi-deak, alderdiaren definizioa, taldearen erakuntza, maila desberdinetako egiturak, zuzendaritza organuak... izango dira aztergai.

X. urteurrena ere ospatzen

Herriko Alderdi Sozialista Iraultzaileak hamargarren urteurrena aurtan betetzen du, eta Lekeitioko azken ekitaldian ospatuko da hori ere. Gaur HASI izenez deitzen den hariak 1974

urtean izan zuen hastapena. Eusko Alderdi Sozialista, EHAS eta independentte batzuren batasunaz sorturiko alderdia dugu Aretxabaletan 1977. urtean bere Osaketa Batzarrea ospatu zuen HASI alderdia.

1978. urtean bere I. Biltzarrea ospatu zuen eta honetan Alberto Figeroa bideak alde batera utzi eta Santi Brouard presidente eta Txomin Ziluaga idazkari orokor izendatzen dira. Ideologi teori-zaiotan murgiltzen dira eta jaio berri den Herri Batasunaren oinarriak ipiniz doaz. Biltzarre honek udan izan zuen jarraipena, langile mugimenduaren azterteta eginez.

II. Biltzarrea 1983. urtean «Alderdia garatu, blokea indartu eta herri batasunean aurrera egin» lemapean burutzen da. Estatu sozialista, independente, bermatu eta euskaldun baten aldeko borrokan sakontzen da. Egunotan ospatzen ari den III. kongresu hau ETA eta Estatuko indarrak KAS Alternatiba oinarritzat dutelarik ematen ari diren negoziaketak prentsa guztian haizatzen den garai beretsuan burutzen ari da.

I.Z.

BIDEO ETA FILMEEI AHOTS, HOTS ETA MUSIKA EZARTZEKO PREST

IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA - SAN ROKE AUZOA. Tf. 46 29 64 - 45 96 29

Munduko koloniarik handienean izan ginen

Puerto Rico, independentziaren ezina eta beldurra

Azaroaren 29an iritsi ginen Puerto Ricora. Bero zegoen. Ez udan bezala, baina bero. Ez dago negurik eta, tropiko alde horretan. Kotxe batean sartu gaituzte, eta hotelerantz. Munduan barrena erreportaiak eginez dabiltzan kazetarien ohitura edo modari jarraiki, taxistarekin solastatzen gara. Irlan sinsonterik gelditzen al den, galdegiten diogu. Gutako batek irakurri ei zuen izen hori, txori liburu batean. Nonbaitetik hasi behar eta.

Sinsonteak, esaten digu taxistak, lehen baziren ugari, orain oso bakanka topa daitezke baina. Kolonia denboretan, esaten digu. Espainolak han zirelarik. Espainolak Ameriketara izan ziren azkeneko kolonia da, Puerto Rico. Sekulako plaza eta harresiak dituzte, garai hartakoak. Estatubatuarrek bota zituzten, larogei-ta-hemezortzigarrenean.

Espainolengandik oroitzapen ona gorde dute puertorricotarrek. Cuban bezala, baina hobe. Ia-ia espainolak dirudite —komentario hau entzunda, harrotuko lirakeke, nik uste. Espainoltasuna haientzat arma defentsibo bat bait da, oraingo nagusiaren aurrean.

Bostetik bi New York aldean; gainerantzean ondo

Zeren, esan behar bait da, espainolek aldegin, sartu ziren gringoek hantxe dirautela egundaino. Eta joateko asmorik ez dute, inondik ere. Irakurri dugunez, munduan gelditzen den «kolonia» rik handiena du Puerto Rico. Hiru milioi t'erdira hurbiltzen den populazioa, eta beste bi milioi emigraturik, Estatu Batuetan, New York inguruan bati-pat. Oso pilatuta bizi dira gainera, irla, kilometroz, tiki samarra bait da: imajina errektangulo bat, hegotik iparrera 30

eta sortaldetik sartaldera 70 kilometro dituen. Menditsua, baina gozoa. Eder-rra, baina ez oso emankorra. Industria askorekin.

Bizi maila polita dute bertakoek. Gelditu direnek, esan daiteke, noski. Auzo pobreak ikusten dira, etxe txikiak, baina ez txabolarik kasik. Pobreenetakoak inmigratuak omen dira. Illegal omen dabil, asko. Dominicarrak, haitiarrak, haruntzagokoak. Horien aldean jaujan gaudeke. Komentario hau entzun dugu: «Horra hor independente direnak; horretarako, hobeto gaude menpe». Independentziak baditu bere zerak eta.

«Estado Libre Asociado» dugu legez Puerto Rico. 1953tik horrela. Urte batzuk egin zituen, gobernuan «anexionistak» zeudela (Estatu Batuetako estatu

EEBBek ondo amarraturik daukate Puerto Rico, bertakoek herri kontzientzia sendoa daukate baina

Kolonia izateak industrialtze maila altu batera eramandu irla. Argazkian, San Juango badia.

bat gehiago izan dadinen aldekoak), harik eta 84ko hauteskundeetan PPD, «Partido Popular Democrático»a gailendu zen arte. «ELA»ren aldekoak dira horiek. Agi denez, Washingtonek ez zeukan estatu gisa onartzeko asmo handiegirik eta, ez aurrera ez atzera utzi du irla. «Autonomia»pean. Errepublikanoak (Reaganenak) «territorio»z mintzatzen dira, koloniek egin ohi denez. Irlaren ekonomiarentzat grabeena, epe motzean behin behin, Estatu Batuetatik «fondo federal» gehiagorik ez dela iritsiko, da. Horrek izango dituen ondorioak ikuskizun dira oraindik.

Espainiar kulturari atxikiak ingelesaren aurrean

Oraingo «gobernadore» (hango lehen-dakari) den Hernandez Colon-en hitzaldi bat aditu genuen. Estatu Batuekin izatearen abantailak aipatu zituen, banan bana. Irlatar gehienak daukatena-ekin ados daudela, baieztatu zuen. Ez zen hori izan hango zenbait intelektua-lek kontatu zigutena. Mendean zehar izandako iraultza eta matxinadak aipatu zizkiguten. «Matxeteroak» (armak hartutakoak) bazirela esan ziguten. Matxetero horiek «pendejo» batzuk zirela esan zigun beste taxista batek, jendeak ez duela independentziarik nahi, etab. Preso batzuk badira, Iparrameriketan (beti gora eramaten dituzte).

Karro (auto) asko (eta berriak), bizi-modu gastazalea ikusi dugu. Turisten-tzako paradisua. Pelikuletako lujoa, zenbait lekutan (kontraste izugarriak).

Kolorez mulatoa da jendea, Cuban baino beltzago. San Juan (hiriburua) indus-triala da, Ponce (hegoaldeko hiria) aristokratiko, nekazariagoa. Inglese dene-tan: telebistan kasu, zazpi kanaletetik, lau ingelesezkoak dituzte. Baina espai-niera arrunt bizirik dago. Denek egiten dute, normalean. Inglese, gehienek, ne-kez. Beldur dira, halere, espainiar kultu-ra ahituko ote zaien, halako batean. Izan ere, urteen poderioz... Unibertsita-te batean izan ginen bisitan, eta bertan esan zigutenez, zenbait karreratan dena ingelesez ematen da, eta bertako ikas-leak Estatu Batuetara ikastera joan dai-tezen behialako erraztasunak eskain-tzen dituzte, trukean iparramerikar gaz-te ugari Puerto Ricora joaten delarik ikasle.

Puertorricotarrek —euskal kutsuko aipamen honekin amaitzen dut— Eus-kadiko borroka miresten dute (indep-en-dentistek, noski). Antzeko identitate arazoak ditugu eta. Kasualitatea (bueno, beti horrelakoren bat egoten da...): han-go «Apostol de la Patria»k Don Pedro Albizu izan zuen izena. Baina horiek kontu zaharrak dituzue, sinsonten den-borakoak... Itzuliko bidaian, abioian, eritrear bat suertatu zitzaidan aldame-nean. Perun izan zen, patatari buruzko kongresu batean. Etiopiako gobernuak bidali zuen hara, halaz ere kexatzen zen, Adis Abebak beren nazio arazoa ulertu nahi ez duelako. Mundua painue-lo bat da eta...

PABLO SASTRE

Euromisilik ez azkenean

Erreakzio onak eta balorapen positiboak beste-rik ez dira suer-tatu sobietar eta iparramerika-rrek sinaturiko INF akordioaren ondorioz. Bero-rren arabera, «iritsiera ertaine-ko» misilak (amerikar «Pers-hing»ak eta so-bietar «SS»ak be-reziki) Europa eta Asiatik desa-gerraraziko dira.

Europa bapa-tean azken ur-teotako meha-txurik gorriene-takoa ziren «euromisil»etatik libre ikusten da eta, nahiz baten batek arrazoi guztiz esan «ken-

dutakoa ez dela ezer» (dagoena-rekin konpara-tuz), berria ez da txar horietakoa, batez ere pers-pektiban beste akordiorik da-torkeela dakigu-larik. Izan ere hurrengo batean «kontinente arte-ko» edo «START» misilak ezaba litezke, hein batean be-hintzat.

Gainerantzeko arazoez («izarre-tako gerra»z eta munduan zeha-rreko gatazkez, batipat) ez da or-dea Washington-go tontorrean aurrera pausurik eman.

Bi urte bete dira Nafarroan EHNE sindikatua sortu zenetik

Nekazari txikien desagerpenaren aurka ari da EHNE burrukan

Gaur egungo Nafarroako nekazaritza krisialdi larri batetan dago, batez ere behe eta erdi mailako nekazaritza. Txerria, azuria, esnea, esparragoa... sektore guztiek multinazionalen eragina sentitzen dute. Instituzio politikoak, bestalde, ez dute laguntzik ematen egoera honi irtenbideak bilatzeko. EHNE-k ordea, nekazari txikien interesak defenditzea helburutzat hartu du.

Nafarroako EHNE-ren burukide bat den Juan Gabriel Zabaletak sindikatu honen sorrera eta gorabeherak azaldi dizkigu eta, horretaz gain, Nafarroako eta, nolabait, Euskal Herriko nekazari txikien egoera ere.

Duela bi urte jaio zen EHNE sindikatua Nafarroan, hala ere sei urte zeramaten EHNE sortu nahian. «Sindikatu honen berandu sortzea nekazarien izakerearen barnean datza, gero UAGN sortu zen eta nekazari batzuk uste zuten erakunde honek zegoen sindikal beharra beteko zuela. Orduan UAGN-ek zegoen hutsa ondo azaldu arte EHNE-a indartzeko edo beste sindikatuentzat leku bat uzteko erreztasunik ez ziren garbi ikusten. Honek, berak ere, atzeratu zuen EHNE-ren sorrera».

UAGN duela 14 edo 15 urte sortu zen eta hasiera hartan kidetza oso zabala izan zen, «baita abeltzainen artean ere, gero denborarekin hauek atera ziren le-

hendabizineko gehien bat, honetaz gain, orain, beraiek ematen dizkiguten kideztaren informazioak ez dira gehiegizkoak». Dirurudinez EHNE-ren tokia oso argi zegoen hauek bi sindikatu erabat ezberdinak bait dira.

Sindikak helburuak betetzeko sortua

EHNE sindikal helburuak betetzeko asmoz jaio zen eta sindikatu baten beharra bete nahian: «ez izana zeren eta lehen esan dudan bezela UAGNk itxura bat iaioa izan arren, argi ikusi zen UAGN-ek ez zuela beteko guk ikusten genuen sindikal behar hori».

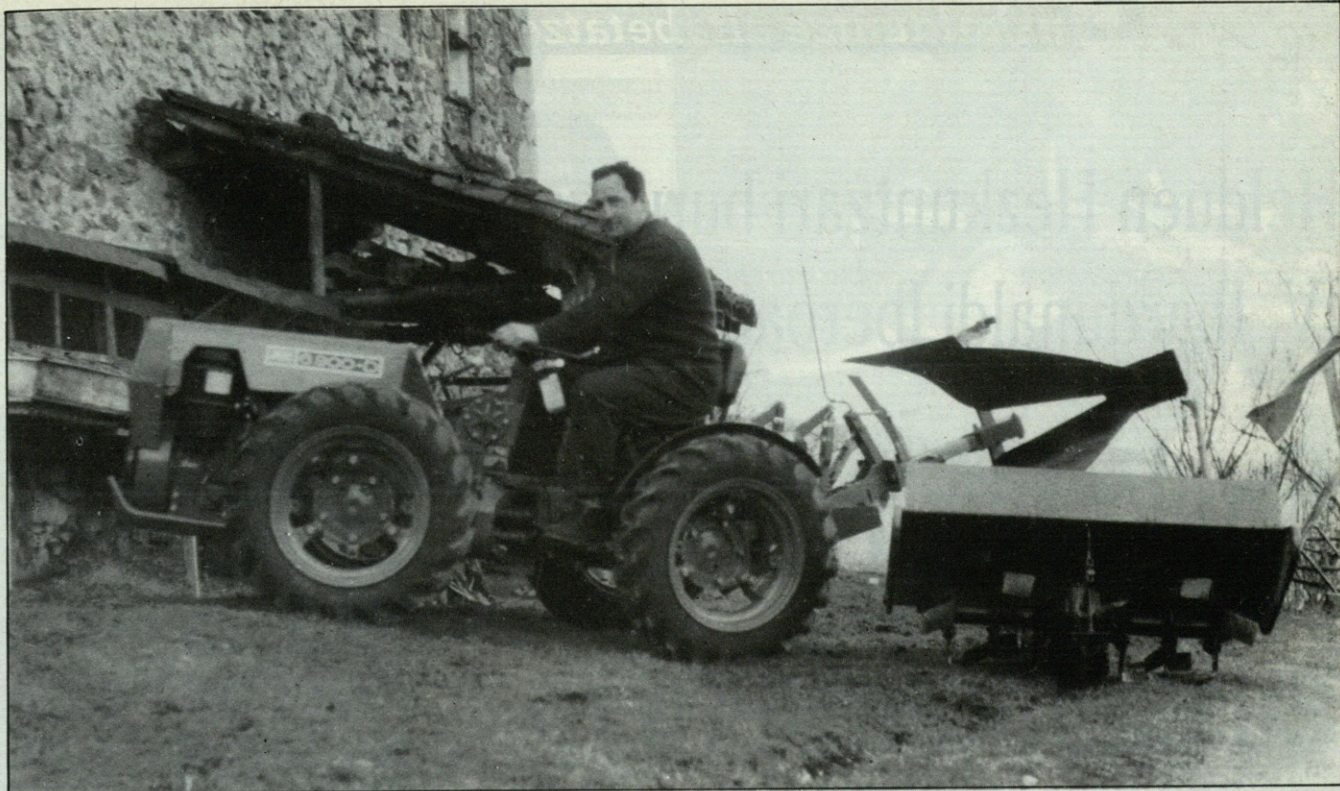
EHNE sindikatu abertzale bat kontsideratzen da, UAGN ordea ez: «esan daiteke EHNE euskal nekazari txikien etorkizuna babestu nahi lukeen erakunde bat dela. Bereizkizun bezela esan litekeena UAGN-aren jarraitzaile nekazal po-

litika ofizialaren barnean jokua egiten duela. Hemen ere ezberdintasun gogorak daude».

Arazo sindikalak

Momentu honetan nekazal sektore guztiek arazoak dauzkate, batez ere nekazari txikiei eta erdi mailako nekazari dagokienez. «Orain gauden merkatal gizarte honetan multinazionalen jorkuan sartu gara eta joku honetan sektore guztiak egoera berdinean geratzen dira. Bestalde, politika ofizialak ematen dituen hitzak eta pausoak beti berdinak dira, produktibitatea, errentagarritasuna... Denbora berean, hasi zaizkigu gauza guztietan topeak jartzen, esnean, ardoan... Eta honela produktibitate horretara ezin gaitzek iritsi. Ailega gaitzen beraiek jartzen dituzten egituretan bitarteko batzuk nekazari txikiak iritsi ez litezkeenak dira».

EHNE-ren partaideak oso kezkatutik dabilta merkatal gizarte honetan azken kontsumidoreak erosten duenak nekazari egindako lehengaiak baino balore haundia bait du eta bien bitartean nekazaria oso gaizki geratzen da: «azken prezioa lortzeko beti balioa jeisten diote lehengaiak atera dituenari». Kasu honetan sektore guztiak berdin daude, esparragoa esnea bezelaxe dago: «momentu honetan egoera larrienean dauden sektoreak txerria, esnea, ardi esnea, azuria eta barazkietan pa-

EHNEren partaideek argi eta garbi ikusten dute nekazari txikien iraupena ziurtatu beharra dagoela.

tata oso gaizki dago, esparragoa ere. Orduan Nafarroako nekazaritzan nekazari txikien mailan oinarriak izan diren sektoreak hondatuta daude».

Instituzioen laguntzak

Instituzio mailan laguntzak ematen dira, baina «tope batetara iristeko zuzenduta eta tope hori oso altua da nekazari txikientzat. Berak adierazteak oso garbi ematen du, Nafarroan %16a ailega daiteke tope hartara, baina %10ak desagertu beharko du». EHNE sindikatu bezala honen aurka dago. «Nekazaritzak irauteko nekazal sektore eta maila guztiak kontutan hartu behar dira nekazal politika egiterakoan».

Orokorki Nafarroan orain arte egindako nekazal politika ez da batere lagungarria izan nekazari txikiak dauden egoera larritik ateratzeko. Alderantziz, Diputazioak egindako ekintza batzuk, albaiteko publikoen desagerpena, hiltegien arau berriak, ITG-ak erakunde pribatu bezela sortzea (parte hartzeko ki-dea izan behar da) nekazari txikien desagerpena ekar lezake. «Guzti hau multinazionalak bultzatzeko ekintzak dira, adibidez «esne mailan ez diote esaten hemengo baserritarrari esnerik ez ateratzeko baina topeak ezartzen dizkiote. Orain, gainera, inbertsio bat egitera behartu dute eta egiten badu ezin duenez produzitu itota geratzen da».

Kooperatiba txikiak egiteko ez dago laguntzarik, behintzat ez daude nekazari txikiak behar duten neurrian: «lagun-

tzak beti daude interes bajeetan emateko moduan, enpresa haundientzat bali duten neurrian».

EEE-a multinazionalen merkaturak

EEE-an sartuz geroztik Euskal Herriko nekazarien egoera larriagotu baino ez da egin. Sarrera honekin multinazionalen merkatu zabalago bat ireki da, bertako nekazariei berriz, zeukaten ate estuak gehiago itxi dizkiote.

«EEE-n zerbait falta bada merkeena dagoen tokitik ekartzen dute eta noski beti hemen baino merkeagoa bilatzen dute zenbat eta atzeratuago dagoen herri batetik. Zerbait soberan bada guk erostera behartzen gaituzte eta guk ez dezakegu saldu».

Txerriaren egoera larria

Azken egun hauetan EHNE sindikatuen nekazariak ekintza eta mobilizazio ugari burutu dituzte txerriaren egoera larria salatu nahian, ekintza hauek arazoa konpondu arte ez dira geldituko eta ziur aski Madrilen abenduaren 15an Estatu mailan egingo den konzentrazioan parte hartuko dute ere.

«Hemen contingente delako arau bat ezarri zuten eta inportaziorako ez dago inolako arazorik. Baina hemendik kanpora txerria eramateko dena itxita dago kanpotik hona ekartzeko ordea, dena zabalik. Argi dago hau merkatal politika bat dela eta kanpoan soberan da-

goen guztia hemen kolokatu nahi dute den prezioa dela. Orduan hemengoak ezin du konpetentziarik egin asunto honetan, gainera hemen multinazionalak sartuta daude eta haiek dira dirua daukatenak. Hau dena, oso erraz ikus daiteke esate baterako enbutido edo kontserba lantegi guztiak multinazionalen eskutan daudela. Panplonica, Argal, Revilla enbutido lantegiak multinazionalak erosi dituzte.

Txerriaren egoera hau konpon dadin EHNE-k ondoko proposamenak eta irtenbideak bilatu ditu: salbagueardia klausula sortzea; giza elikagaien konzeptioa zaintzea; bertako ikerketa baten lanketa; abelkuntzaren garapen on bat ziurtatuko lukeen azpiegitura minimo baten osaketa; giza osasunarentzat ondorio kaltegarriak ekar ditzaketen produktuak erabiliz egiten diren elaborazioan debekapena; eta azkenik, komertzializaziorako azpiegiturak indartzea.

Argi eta garbi ikusten dutena EHNE-ren partaideek nekazari txikien iraupena zihurtatu behar dela. Honela Juan Gabriel Zelaietak berak oilukatu nahi lukeen bezela dioena zera da: «nekazari txikiak ez du aberastu nahi, eta gainera, ez du esperantzarik, bizi nahi du. Beste elkarte handi batzu aberastu nahi dute eta momentu on ez bada ere berdin die euskal nekazaritzaren etorkizuna berdin die eta».

MARTA DIEZ

Helduen Hezkuntzari buruzko
IV. Ihardunaldi Iberoamerikarrak

Euskal Herria euskalduntzeko, «Sozialki emankor den hezkuntza»

Hilonetan, Madrilen, Helduen Hezkuntzari buruzko IV. Ihardunaldi Iberoamerikarrak antolatu dira, estatuko Hezkuntza Ministeritzaren laguntzaz. Berrogei bat bildu da han, lau egunetan, Hego eta Ertamerikatik etorriak batetik, Portugaleko ordezkariak eta Estatuko zenbait erakundetako jende bestetik. Josu Nabera ere han izan zen helduen hezkuntzan AEKk prestatu duen metodologiari aritzeko.

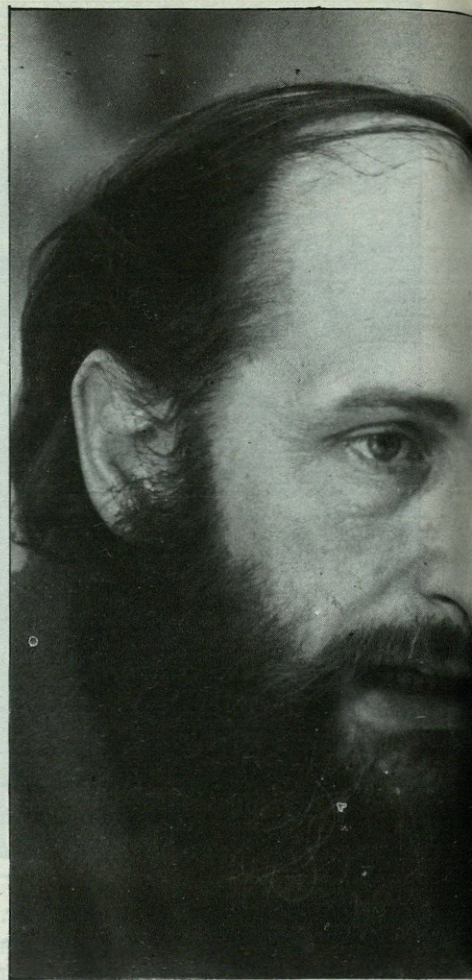
Gaia Helduen Hezkuntzari buruzko Metodologia zelarik, A.E.K. ere gonbidatua izan da euskararen irakaskuntzan bi urtetik honantz darabilen metodologia azaltzera, kulturentzako oinarritutako hizkuntza irakaskuntza, alegia.

Helduen hezkuntzak, nolana hiko hezkuntza esparrutan, «sozialki emankor» izan behar duen ideia eta planteamendua nagusitu zen partaide gehien artean.

Bat zetozen Francisco Gutierrez Costa Rica—tik eta Cayetano de Lellak Mexikotik zekartzaten esperientziak, nekazarigunekoak, zein Lisboatik eta Madrilera auzo batetik zetozenak.

Euskararen irakaskuntza isolatu ez dadin

A.E.K.k, bere aldetik, Europako markoan nazio eta hizkuntza ukatuaren

ikuspegia aportatu zuen, egoera honi buelta eman eta euskara berreskuratzeko nolako ikaskuntza moeta planteatu nahi duen azalduz.

Ez, noski, hizkuntza nagusi batek lasai asko planteatu ahal duen irakaskuntza tradizionala, baizik eta gizartean inbizidentzia leukakena, ikastaldean aporterazioari esker **sozialki emankor** daitekeena, hitz batetan.

Josu Nabera ere eraman du Madrilera A.E.K.—ko txostena. Itzulita, positibotzat jotzen du han egona, zeren «konturatu naiz, AEK helduen hezkuntza mailan hor zehar dauden jarrera aurrelarien ildoa dagoela». Adibidez hasera haseratik konektatu du hezkuntzaren helburua «sozialki emankor izatean» jartzen denetik, «hori bait da guk nahi duguna, euskara ez dadin planteatu irakaskuntza isolatu gisa baizik eta kulturentzako eginez irakasten den hizkuntza bezala».

‘Unamunoren konplexua’

Nabera eritiziz, berau AEKren Didaktika Taldekide, «joera aurrelarien bidetik planteiatzen badugu euskararen irakaskuntza jauzi kualitatibo bat eman genezake. Euskara inpasean dago, zeren batetik askok onartzen du euskara hizkuntza nazional bezala edota bultzatu behar den zerbait beza-

Uste baino aurreratuago ikusi du AEKren Helduen Irakaskuntzarako metodologia Josu Nabereanek Helduen Hezkuntzarako IV. Ihardunaldi Iberoamerikarretan.

la, baina aldi berean ikaslegoa ez da lehen beste, eta prozesu desberdinetatik aterata diren ia euskaldun horiek ez dute biderik aurkitzen euskaldun oso bihurtzeko. Hori mantentzen bada tendentzia behera joan daiteke eta halako frustrazio bat sortuko da euskaldun oso izatera heldu ez direnen artean, Unamunoren konplexua».

Aterabidea, edonola ere «ausarta» behar duela izan, dio Nabereanek. «Jendeak euskaldun dadin oso bide zaila jarri da, hertsiegia, batetik jokamolde tradizional-formalistak bere muga jo duela eta bestetik euskara inguruko errealitatetik isolaturik planteiatzen delako».

Kulturgintza euskararen zerbitzuan

Hori egiteko, «beharrezko funtzionaltasun bat» eman behar zaiola helduen euskara irakaskuntzari, pentsatzen du Nabereanek, hots, «euskarazko mugimendu soziokultural zabal eta aberats bat» sortu behar da, irakaskuntza eskolan bertan baino inguruan oinarrituz, «dauden kultur alor guztiak euskaraz eginez, administrazioak hori intzertatuz, kulturgintza orokorra euskararen zerbitzuan jarritz».

Administrazioaren zeregina ezinbestekotzat jotzen du AEKko ordezkari honek, «zeren ez da nahikoa esatea herriaren borondatea eta esfortzua behar dela etab; administrazioak mila baliabide eta mila milioi asko inbertitu behar ko litzuzke helduen irakaskuntza bultzatzeko». Zentzu honetan administrazioa ezer gutxi aldatu dela uste du: «neurri gabeko projektuan ez dela sartu behar, demanda zehatzari erantzun behar zaiola» dio, eta horrela asko eta asko euskaldundu gabe geratzen da bidea zaila eta garestiegia baita.

«Hor bestelako aportazio bat behar da, herriko taldeak, artistak, erakundeak, organismoak, teknikoak eta inplikatu, kultur-lan produktiboak bultzatuz euskara ikasten delarik».

Aterabideak konkretatu behar

Elebitasunaren egiazko kritika gainditzeko, ez dago beste biderik Naberenentzat, «lankidetzeta eta herri taldeen inplikazioa baino, administrazioak baliabideak eskeintzen dituelarik». Horrela ez bada, «agian, norbaitek ikasiko du euskara baina herria ez da inolaz ere euskaldunduko». Horretarako, noski,

herria euskalduntzeko «borondate politiko zehatza» behar da. «Guk uste dugu, jarraitzen du, erabiltzen den metodologia ez dela gauza sekundarioa, zerentzua badago, metodologiak erantzun egin behar dio. Inpasean gaudelarik oso inportante deritzot utopiarri uko ez egitea zerent, bestela, elebitasunaren mugak kritikatzeko jarraituko dugu, aterabideak konkretatu gabe. Egun egiten dena da eskugarbitze bat, planteaketa sinbolikoetan geratzea, euskararen ordezkatzeko prozesuak etengabe segitzen duen bitartean».

AEKk bide neketsu horri heldu dio, konbentziturik irtenbidea hortik doala, «Euskal Herrian prozesu serioak eta orokorrak askatzeko aukerak badaudela, erabaki sendoak hartzen badira». AEK-rentzat, ordea, izugarritzko lana da kulturgintzarako lotu behar diren hari guztiak bateratzea, herrian joera aproposa aurkituarren. Dena dela, segur, «kulturgintzari ekinez, sozialki emankorrak diren ekintzak burutuz euskaldunduko da herria».

ETXEPARE

Bilboko manifestaldian
prozesu berri bat irekiko da

Ikastolak,

Euskal Eskola Nazionalaren

bidean

Urte mordo zen Komunitate Autonomoko Ikastolen Federazioek, ohizko Kilometroak eta Ibilaldiaz landa, manifestaldi batetarako dei egiten ez zutela. Joan zen ikasturtea amaitu aurretik 'Hezkuntz Kontzertuen Araudia' haserre bizian agertu ziren ikastolak, termino horietan komeniorik ez zutela sinatuko aginduaz. PNV-PSOeren Gasteizko gobernuarekin akordioa aste honetan sinatuko da aldaketa handirik ez badago behntzat. Ikastolek Euskal Eskola Nazionalerako bidea egin nahi dute, bitartean, eskola transferituak ere bilduko dituen Euskal Eskola Berria sortuaz. Lege-gai bat egin beharko da horretarako udaberrian.

Azken aste hauetan bero bero ibili da ikastolen gaia, hala nola, Gasteizko Hezkuntz Kontseilaritzak bultzaturiko irakaskuntzaren doantasanarena. Ikastolen Konfederazioaren ustetan ikasto-

lei hilabete batzutan 'erretenitutako' diruaren interesekin ordaindu du Jaurlaritzak doantasanari buruzko kanpaina. «Gezurra esateko gainera» esan digu erakunde honetako arduradunak.

Abertzaleak bat 'Euskal Eskolaren Alde'

Ez gara ordea doantasanaz hitzegitera etorri Ikastolen Konfederakundeko idazkari den Mirari Bereziartuarengana eta negoziaketa politikoetaz eta harremanetaz ardura duen Iñaki Etxezarretarengana. 'Euskal Eskolaren Alde', 'Ikastolak, Euskal Eskola Nazionalaren bidean' eta 'Eskola Publiko Berria' lemak erabiliz antolatutako manifestaldiak ekarri gaitu hona: urte mordo batean gertatu gabekoa: HB, EA eta PNV bat etorri dira manifestaldia bultzatzeko orduan.

Gasteizko Jaurlaritza manifestaldia baino lehen akordioa sina dadin arduratu da. Antonio Kanpos-ek esana du manifestaldia ez dela Jaurlaritzaren 'kontra'koa. Horixe bera esan du PNVk bultzatzea onartzerakoan. Akordioaren eta manifestaldiaren ondoren irekitzen den prozesua izango da interesgarria.

Bide luzea egin dute ikastolek orain arte. Euskal Eskola Nazionalerako bidea irekitzea proposatu dute orain.

Hor ahaleginduko da bakoitza urak bere errotara eramaten.

Zer gertatu da ordea orain denak bat etortzeko?

«Hegoaldeko Federazioek inprobisazio huts batean jokatu izan dugu eta ez dugu garbi izan egoera politikoak zenbat eragiten zuen guregan. 'Gu irakas-kuntzaz arduratuko gaituk eta politikoak politikaz', horrela funtzionatu izan dugu. Eta konturatu gara politikoek beren hesparrua izan arren eragina dutela guregan eta guk ere eragin beharra daukagula haiengan».

Prozesu honetan debalitzen joan da Euskal Eskola Publikoaren kontzeptua, Euskal Eskola Nazionala zergatik... «mamitzen joan da eta momentu honetan esan dezakegu Konfederazioak oso garbi duela zein den bere ildo».

Gipuzkoako Federazioak bere azpiegitura sendoago izan du —eta du oraindik ere— eta gainontzekoak 'atzetik' ibili izandu dira gehienetan, harrema-

nak beti ez direlarik oso onak izan. Egoera horretatik, Federazio ahulenak indartu nahi direlarik, Nazio mailako erakunde indartsu bezala ezarri nahi dute Ikastolen Konfederakundea.

Arazo politikoa erdiz erdi

«Momentu honetan ikastolen arazoaz mintzatzea ez da ikastolen arazoaz mintzatzea. Gaur egun hitzegiten ari gara arazo politiko potolo honetaz —negozioaketa politikoak sujeritzen ditu lñaki Etxezarretak—. Ikastolen munduan, zuzendaritzan gabiltzanak behintzat, oso konbentzimendu nabarmenera iritsi gara: hitzegiten ari gara herri honek duen botere ahalmenaz; botere ahalmen horretan irakaskuntz ahalmena zenbaterainokoa duen; eta hirugarrenez, horren arauera ikastolen arazoa nola konpon dezakeen. Hiru maila

horiek dira kuestionatzen ari direnak. Partidu bakoitzaren estrategia eta defentsa gaurko marko juridikoarekiko, horren arabera dihoa. Lerro nagusitan Euskal Eskola Nazional bat behar zela, bai, garbi zeukan HBk, baina integrazio bide bat planteatzen jardun da gaurko eskola publikoaren barruan, gaurko marko juridikoaren barruan. Euskadiko Ezkerrak Euskal Eskola Nazionalaz ez du entzun ere egin nahi. Ulertzen du gaurko eskola publikoa euskal eskola dela eta beraz integratze prozesu bat ireki behar dela. PNV irakaskuntza askatasunaz mintzatu izan da beti eta EA ere bide horretan lerratu da saio modernistago bat eginez».

Halaz eta guztiz ere Euskal Eskola Publikoa dela eta hainbat eztabaida gogor izan ondoren, EIKE zela eta hainbeste eztabaidatu ondoren EEPak eta Ikastolen Federazioek aurkeztzen zituzten alternatibek bat egiterik zeukatenik inork ez zuen amesten orduan. Ezin uka prozesu bat egon dela bitartean. «Ikastolen hurrengo pausoak zein izan behar zuen norbaitek garbi izan baldin badu ikastoletako jendea izan da hori. Federazioak garbi eduki du hori. Zer gertatzen da? Pankarta batean jartzen duzu 'Euskal Eskola Berria. Demokratikoa, Euskalduna...'. Baina gero horretaz hitzegiterakoan partido bakoitzarekin oso gauza ezberdinetaz hitzegiten genuen. Esatebaterako, ikastolek, Federazioaren bitartez, 'Autonomia' kontzeptua defendatu izan dute, hau da, eskola herritar bat baina autonomia egitea. Eta hori ulertu da beti Fragaren eskubiak defendatzen duen kontzeptu bat bezala. Eta gure harridura izandu da, 'Liburu Berdea' eztabaidatu den neurrian, 'Liburu grisa eztabaidatu den neurrian', eta oso garrantzitsua, EIKEn sententzia atera zenean Tribunal Constitucionalean errekonozituz ikastolek EIKEn proposatzen zuten gobernu egitura eta autonomia LODEn planteatzen zena baino demokratikoa eta zabalagoa zela. Orduan piztu ziren bonbilak eta ea non ditugun EE eta HB, ezkerreko partiduak bereziki, autonomizaleak, autonomiaren aldekoak. Sinposimean oso garbi ikusi zen hori eta harritura geratu ginen. Oso garrantzitsua izan zen guretzat».

Marko politikoa aldatu beharra

Onartzen dute zenbait arlotan Federazioak asmatu baldin badu ere beste batzutan ez dela hain fin ibili. Jendeak ez du ahaztu oraindik Gasteizko Jaurlaritzan PNVk bakarrik agintzen zuenean, krisia eman eta EA sortu aurretik, ikastola barrutik gogor kritikatzan zen Federazioa haren esanetara makurtuta egotea.

«HBk zuzenki eta objetiboki kritikatzeko gintuen horregatik: ez genuela egoera juridikoaren eta egoera politikoaren balorazio bat egiten. Eta egia esan hor ge-neukan hutsunerik nabarmenena.

Momentu honetan balorazio hori oso garbi daukagu zein den eta ausartu ga-ra kontzeptu batzuk erabiltzen. Prentsa-ko eztabaidatan erabili izan ditugu eta idatzita dauzkagu orain eta eztabai-datzekotan gaude erabaki finko bat hartzeko. Aste honetan zabaldu da txostena, piska bat jendea kontzeptu horiek erabiltzen has dadin: zein den gure helburua, egoera politikoa zein den, egoera horren aldaketa nola eska-tzen dugun eta beste herri sektoreekin batera nola borrokatzea pentsatzen du-gun marko politiko hori aldatzeko eta hurrengo urratsa ez dela Euskal Eskola Nazionalerako pauso berehalako bat ematea eta gauden egoeran gelditzea, baizik eta gaurko marko juridikoaren barruan, Gernikako Estatutuaren bar-ruan, Nafarroako Amejoramentuaren barruan, Eskola Publiko berri bat for-tzatu behar dela pauso transitorio bat bezala».

Euskal Eskola Nazionalerako estrategia

Euskal Herriko Ikastolen Konfede-rakundeak estrategia bat prestatu du hel-buru duen Euskal Herriko Eskola Na-zionala lortzeko. Gaur egungo egoera aztertzerakoan honela dio txostenak: «Bai Iparraldean bai Hegoaldean mar-ko juridiko berri baten aldeko burru-kan, beste herri mugimendu batzuekin batera, parte hartzen dugun aldi be-rean, dauden zirrikitu juridiko-politiko guztiak erabili beharrean aurkitzen ga-ra, imajinazioa, ausardia, negoziaketa eta mobilizazioa gure tresnarik balio-tsuenak direlarik».

Iparraldeko Ikastolei azaltzen zaiz-kien aukerak ezin ilunagoak direla ka-rakterizatuz, frantses eskola publikoa-rekiko integrazioak ez dela planteatu-ko, Federazio baten egitura izatea, zen-bait azterketa egitea eta Konfederakun-tzak segimendu eta laguntzaz bultzatzea Seaska.

Nafarroari dagokionez dauden ikas-tolak sendotzea eta berriak irekitzea proposatzen da. «Planteamendu orokor gisa, ez da Nafarroan egungo sare pu-blikoan integratzeko edota fusionatzeko planteamenturik egingo, arik eta Na-farroa osoa —ikastolak bloke mo-duan— indartu arte».

Komunitate Autonomoan ikusten du-te Euskal Eskola Nazionalerako pauso-rik emateko posibilitaterik handiena. «Nahiz eta guk nahi dugun Euskal Es-kolatik urrun gelditu orain urratzera

Iñaki Etxezarreta eta Mirari Bereziartua, Euskal Herriko Konfederakuntzaren aldetik izan ditugun solaskideak.

goazen bidea, uste dugu badirela tresna politiko-juridikoak Eskola Publiko Berri bat Komunitate Autonomoan martxan jartzeko».

Une honetan Hezkuntz Kontseilari-tzarekin sinatutako akordioan alde poli-tiko bat eta ekonomiko bat agertzen di-ra. Nolabait esatearren, kontzertuaren diru arazoa konpontzeaz gain, une ho-netan dagoen hezkuntz sistema —publi-koa, pribatuak, ikastolak— aldatzen hasteko puntuak jarri dira. Azkenean sare publiko bat eta pribatua egongo li-rateke.

Agiri politikoan jaso beharreko bal-dintza bezala jarri ditu Konfederazioak honako ardatz hauek:

— Euskal Eskola Publikoak, 'Elkarte Autonomoan, inongo salbuespenik ga-be, euskarazko irakaskuntza garantiza-tuko du.

— Euskal Eskola Publikoaren gestio eta funtzionamendu ereduan kontutan har-tuko da ikastetxearen autonomia eta kontrol soziala.

— Ikastolak publiko bihurtzeko ga-raian, bertako langileen eskubideak ziurtatu, egoera laboral berrian.

— Patrimoniari buruzko tratamendua ikastola bakoitzaren egoerari egokitu dakion, soluziorik eta konponbiderik erosoena formulatu.

Prozesu berri baten hasiera

Prozesu bat eman da beraz orain ar-te, indar abertzaleen arteko adostasun

batera iritsi bitartean Euskal Eskola Na-zionalari buruz, eta beste bat irekitzen da une hauetan, Gasteizko Jaurlaritzak iritzi baterakoi hori lege mailara era-man dezan eta oraingoa ez den Euskal Eskola Publiko Berri baten bidez, aurre-rapausoak ematen jarraitzeko.

Halaz eta guztiz ere bat baino gehia-go harritu da Bilboko manifestaldiare-kin. Prozesu hau ezagutzen ez zuenak, ikastola mundutik urrun samar zegoe-nak galdera bera egin du egunotan:

«Sorpresaz harrapatu ditugu denak nonbait. Gipuzkoako Ikastolen Federa-zioan azken urte t'erdian beti egon da manifestazioren bat egiteko gogoia. Egoera nahiko tentsoa dagoelako jada Gipuzkoan eta tokirik indartsuena dela-ko. Bestalde, Euskal Eskola Nazionala-ren kontzeptua bazen garaia nolabait ere egoera politiko honetan planteatzeko».

Zer esanik ez Konfederakundearen arduradunek oso garrantzitsutzat jo-tzen dutela oraingo egoera politikoa.

«Alderdi politiko abertzaleei une hone-tan egiten ari diren negoziaketen bar-ruan (kupoa, Ertzantza, Autodetermi-nazioa, Nafarroa...) Euskal Eskolaren

gaia planteatu dezatela eskatzen diegu» dio Euskal Herriko Ikastolen Konfede-razioak egindako manifestaziorako agi-riak.

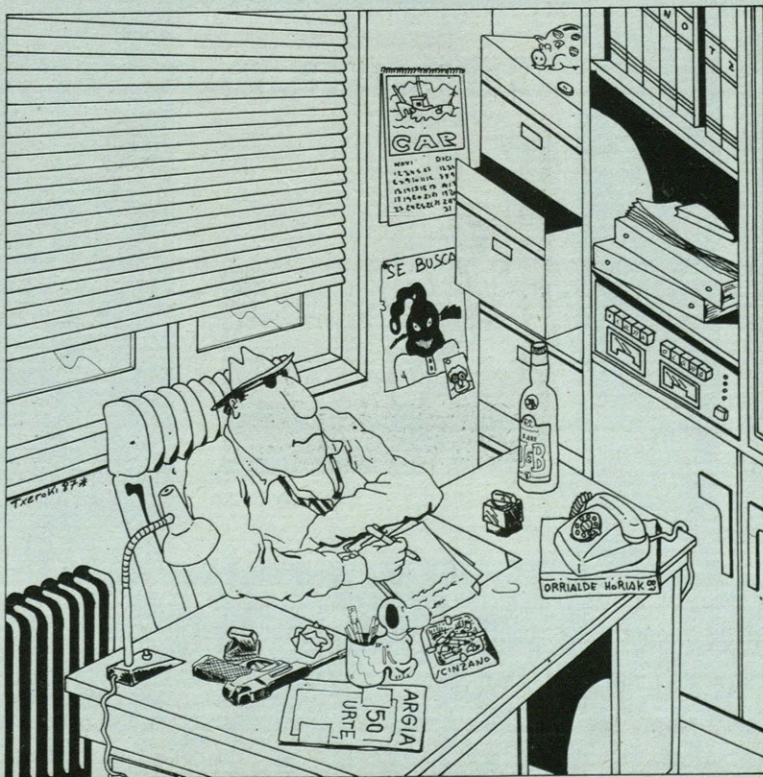
INAKI URIA

TXUMAI ITURRIA

BOKARTA

Mora
Txeroki

NOLA OKERTU DAITEZKEN GAUZAK, EH... ALA ERE AZKENEAN EZ ZIREN AIN GAIZKI BUKATU, VERETZAT BEHINTZAT GRIPE BAT, BI GABARDINA BERRI, PELA BAT ERE IKUSI GABE ABENTURAN OSOAN, HORI IZAN ZEN GARBI ATERA NUEN GUZTIA ETA HORI BAI, BURUS LEPO GAIKEAN DUT. BIZI GUZTIERAKO DIREN ETSAI HORIETAKO BATEKIN TOPO EGIN ARREN, ASKO TAN ELKAR IKUSIKO BAIT GENUEN

DISEINU BAT

IRIZARREN DRAGOI modeloa

GOI MAILAKO

elauki

Capazitatea,
konforta eta diseinua,
IRIZAR
kalitatearen zigiluarekin.

IRIZAR

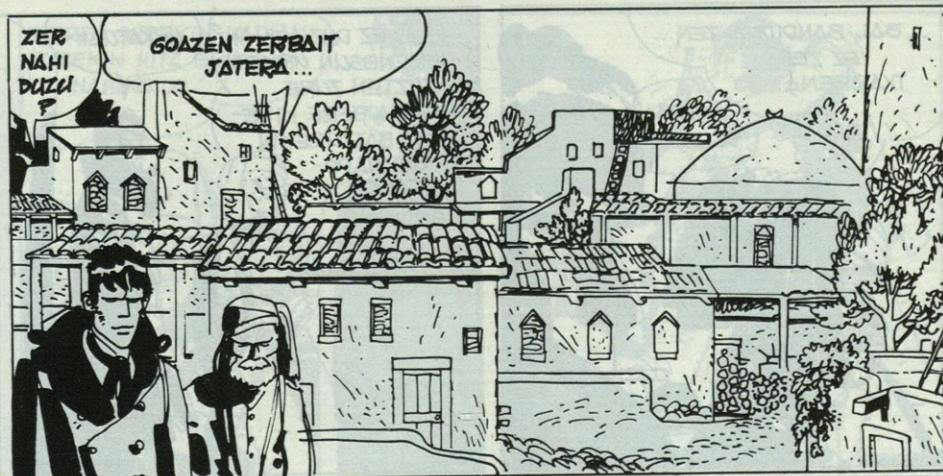
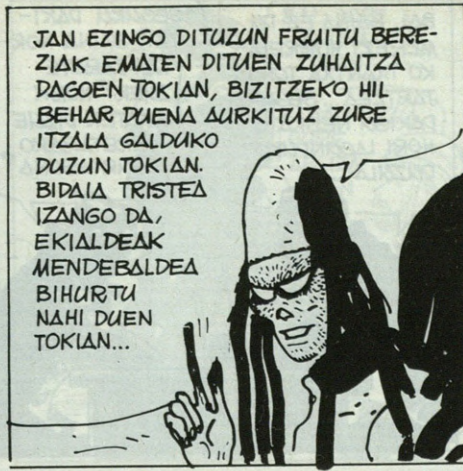
Barrio San Andrés, s/n. ORMAIZTEGI Gipuzkoa Tel. (943) 881900 - Telex 36670 IRKA E

EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

... ORDUAN ... ZURE US-
TEZ NESKATO HORI NI-
REKIN HARTU BEHAR
DUT ETA MUGAREN
BESTE ALDETIK PA-
SIATU, BAKARRIK
ITXURA ZINTZOA
DUDALAKO.

BAI, BAINA EZ DU
MEREZI HORRELA-
KO TXANTXA TONUA
JARTZEA... SEGURU
DAKIGU NESKATO
HORI LAGUNDUKO
DUZULA...

"SEGURU DAKI-
GU" BAINA NOR-
TZU ZARETE
ZUEK? NORIK
EMATEN DIZUE
HORRETAZAKO
SEGURTASUNA?

ZELAKO GALDERA... BORONDATEZ
ZURE BABESEAN JARRI DIREN
GUZTIEK. BIDEA BEHIN AUKER-
RATZEN DA ETA
HORREN ARA-
BERA JOKATU
BEHAR DA.
ONDOREN
DENA
"KISMET"
DA.

Δ, BAI...
KISMET !!!!

JAKINA,
KISMET."

NON DAGO
NESKATO
HORI?

LAGUNEN
ETXEAN!

ORDUAN ERAMAN
EZAZA BIHAR GOIZEAN
SEMIRAMIS MURRURA,
LAGUNAK EGONGO
DIRA.

ZEIN LAGUN DI-
RA HORIEK?

HEMEN, VAN-EN
NIRE ZAI EGON
BEHAR DUTEN
LAGUN KUR-
DOAK DITUT.
RESHID
IZENeko BAT,
EZAGUTZEN
DUZU?

... BAI, BANDIDUA ZEN...
EZ ZEN
TXARRENA...

NOLATAN
"EZ ZEN"?

NOLA, EZ DUZU JAKIN?
HERENEGUN URKATU
ZITUZTEN ZURE
LAGUNA BERE KIDE-
TAKO BATZUREKIN
GOBERNADO-
REAREN
AGINDUZ.

URKATUAK!

BAI, CHEVKETEN ERRUZ,
GOBERNADORE
MILITARRA.

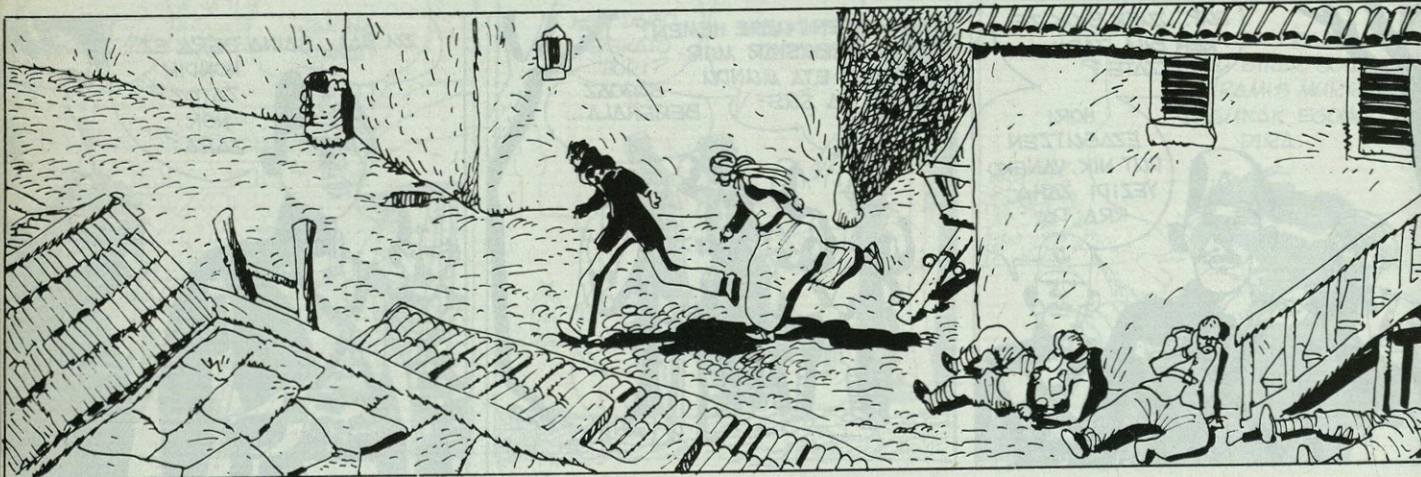
CHEVKET...
BETI
BERA.

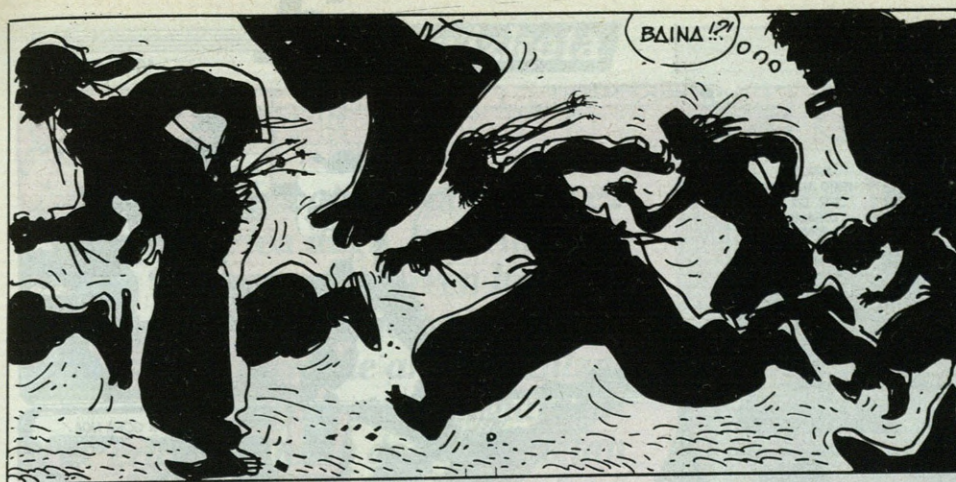
AGIAN
EZ GARA
RESHID
BERBERAZ
ARI.

EZ DUT USTE BES-
TERIK EGONGO
DENIK...

HOR DITUZU
ORAINDIK
GOIAN
DAUDE!

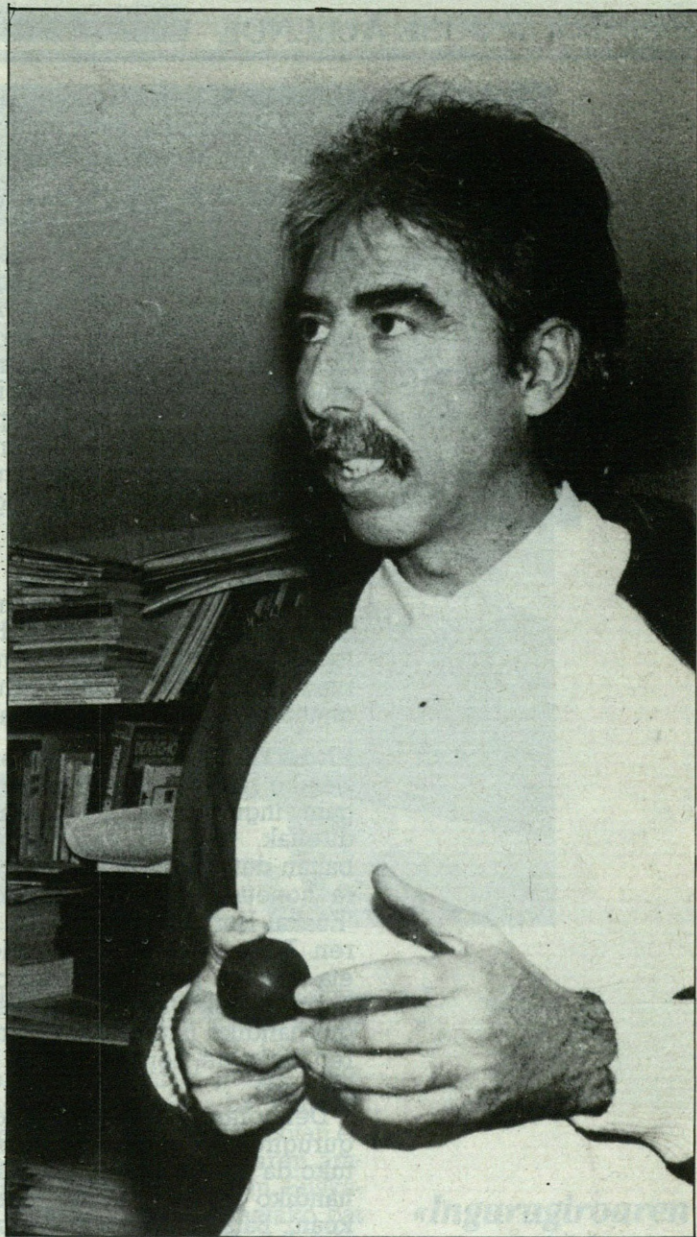

Lore bakar batetan posatzen ez den erlea dugu Jose Allende. 'Zentral nuklearren kokatze politika' buruzko tesia egiteaz gain, lurralde antolakuntza, ingurugiro eta energiarekin erlazionaturik doazen gaietan oso aditua. 1974. urtean burruka antinuklearrean burubelarri murgildurik, egun Bilbon, Sarrikoko fakultatean ekonomiako klaseak ematen ditu. Algortako bere teilatondo xarmangarrian, energia nuklearretaz inon aurki ez daitezken liburu mordo baten artean topatu dugu. Egunen batean euskara ikastea itxaroten du. Egun, zabor edo hondakinen inguruan eramaten ari den polotika aztertzen dihardu. Ekonomian espezializaturiko doktorea izateaz gain, ingurugiro eta energi nuklearraren arloetan gauza asko argitaratu ditu.

Jose Allende: «Ingurugiroa ahazteak bortxa gehiago dakar»

**«Gaur egun
Lemoiz, Euskal
Herriak duen
beste ikurrin
bat bihurtu da».**

GALDERA: Noiz sortuko dira Eukal Herrian lehenbiziko aldiz ingurugiroaren aldeko mugimendu eta erakundeak?

ERANTZUNA: Beharbada eta erakunde bateratu zein antolatu bezala 'Orma' erakundeak izango zen lehenbizikoa (estatu mailan 1975. urtean sortutako ingurugiroaren aldeko erakundeak). Hemen, Alfonso Perez Agote, ni eta hil zen beste lagun bat geunden; Almerian egin zen mugimendu ekologistaren bilerara joanez, gisa honetako mobilizapenak bulztatu genituen. 'Orma' honen inguruan sortuko dira lehenbiziko mugimendu ekologistak. Euskadin geroago sortuko dira.

GALDERA: 1974. urtearen gerizpean Euskal Herrian lehenbiziko mugimendu antinuklearrak sortzen dira. Hor ditugu Ispaster, Deba eta abar guneen inguruan sorturikoak. Zeintzu izan ziren mugimendu hauen katalizatzaileak?

ERANTZUNA: Bai, bai, hemen mota guzietako mugimendu ekologista sortzeaz gain, ingurugiro arduraren alde jaioko direnak, mugimendu antinuklearraren baitan dute sorburu eta harrobia. Egoera honetaz baliaturik sortuko da gero 'Euskal Herriko Itsasalde Ez Nuklearraren Babespenerako Batzordea'. Nahiz eta haseran jende kopuru urriaz eratua egon, hauek Bilbo aldean zeuden eragin handiko familietariko partaideak ziren (Rekalde, Lemoiz, Getxo, Barakaldo, Mungia).

Denboraren poderioz, jende hau ingurugiroaren egoera tamalgarriaz jabetuko da eta aurrerago, jadanik eragipen handiko senitarte horiek desagertzera koan, Batzorde horren partaideak horren alde hasiko dira burrukatzen. Kontzientziazio kolektibo hau gero eta gehiago barneratuko da beste pertsonen baitan eta honela partaideen kopurua ugarituko da, ehun mila pertsonetako manifestaldiak egitea posible izan arte hain zuzen ere.

GALDERA: Euskal mugimendu ekologisten kronologia labur bat egin dezakezu? Nola sortu ziren? Zeren inguruan?

ERANTZUNA: Beno, kronologia honetaz globalki hitzengingo dizut datoen zehaztasunetan akatsik eduki ez ditzadan.

Lehen esan dudan legez, 'Euskal Herriko Itsasalde Ez Nuklearraren Babespenerako Batzorde'-tik beste mugimendu eta batzorde antinuklear autoktono batzu jaioko dira; hauek, Euskal Herriko zenbait herri eta eskualdeetan sustraituko dira ifar baten atzetik abiatuz: Euskadiren aldeko nuklearizazio eza alegia.

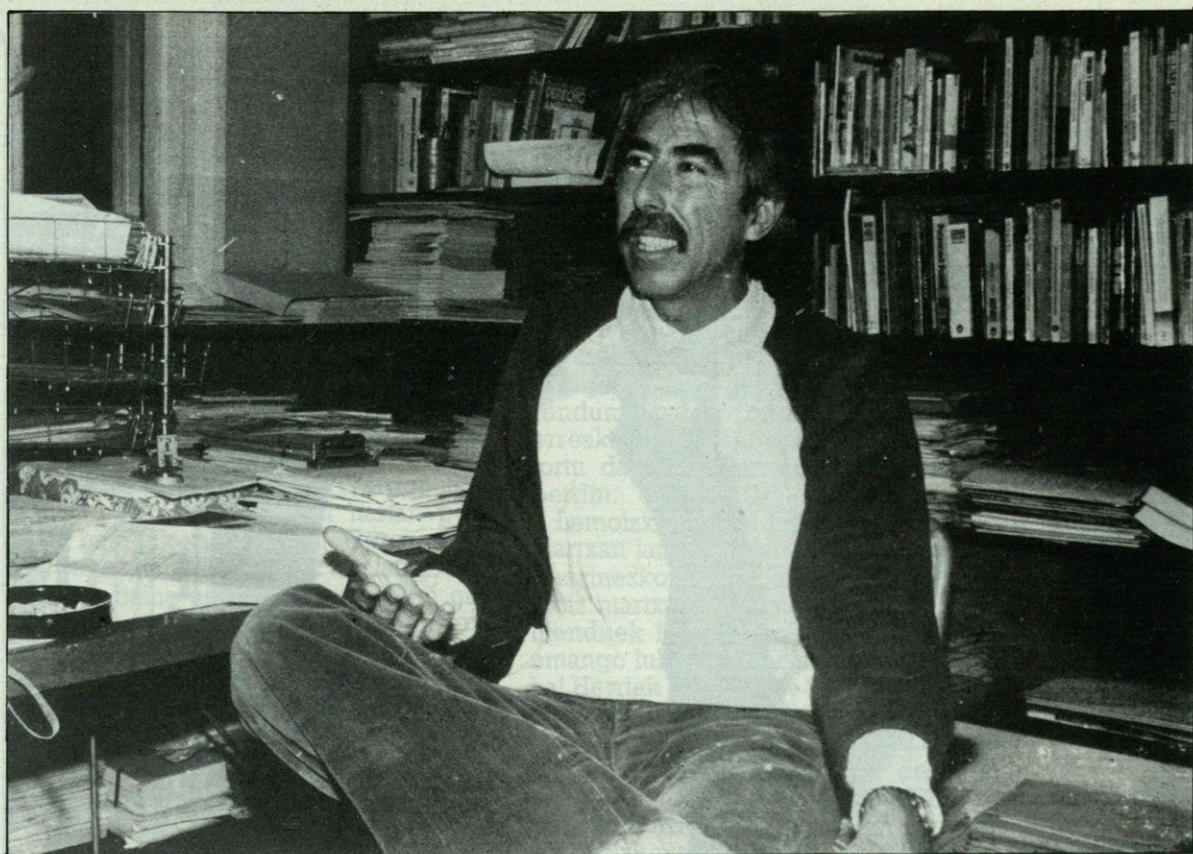
Sorreraren garai haietan gu ez ginen ekologista bezala definitzen, zeren eta kontutuan eduki behar da, orduan zegoen 'ekologista'-ren arketipoa edo eredu hippyen gisakoa zela (eta itxura honen plazaratzean hedabide desberdinek partehartze handia izan zuten). Ni, kritika hauen aurka burrukatu nuen, are eta gehiago oraindik, nuklearizazio arazoaren nazioartekotasunaren aurka ere borrokatuz.

Estatu espainolera ailegatu zen lehen 'eguzkia', lehenbizi Euskal Herrira heldu zen, baina berehala muzin egin genion gorri eta hori kolorez bait zetorren... ezinezkoa zen kolore hauek onartzea. Bai Dinamarkatik eta Alemaniatik arazoa internazionalizatzeko proposamenak izan genituen baina ez genuen joko horretan murgildu izan nahi. Gure asmoa, burruka propio hura nortasun berezi batez ornitzearena zen, honela herri baten ohitura eta nortasuna aldarrikatuz. Hura oso garrantzitsua zen guretzat. Gure helburua objetibo berezi batzuen aurka joatea zen, arazoa internazionalizatuz ez gindoazen inora. Honen adibide dugu, Lemoizko zentral nuklearraren aurka mobilizatu zireen ehun mila pertsona. Nire ustez nuklearizazioaren arazoa zentzu zabalean hartu izan balitz, jendearen erantzuna ez zen hain ona izango.

Honekin ez dut esan nahi internazionalismoaren aurka noanik, ez eta gutxiago ere, baina bai faseak errespetatu eta gauzak piskanaka eta bakoitza bere garaien egin behar direla. Honelako burrukan ezin daiteke garbia, zintzoa eta gardena izan... batez ere arerioa oso boteretsua eta hedabide guziak bere eskutetan dituen artean.

Mugimendu antinuklear hauen zabal-kundeari jarraiki, esan beharra dago perretzikoen gisara gero eta gehiago jaioko direla Itsasaldeko Babespen Batzorde horrek guzi hauen zuzendari gisa agertuz. Mugimenduak herri mailan hedatzen diren einen, biztanlegoaren kontzientziazioa lortuko da. Inoiz ez da gatazkarik izan mugimendu hauen eta Batzordearen artean, koordinaketa eder batetan lan egin izan dugu beti.

1978-79. urteotan talde ekologista berriak jaioko dira, baina hauek ezin daitetzeke parekatu gaur egun duten antolakuntza mailarekin. Gernikakoa eta beste lau gunetan ditugun ekologista taldeak oso ongi daude baina hauek ekologismo 'deskafeinatu' eta bigun baten zuzpertzaila dira. Euskadik orde, egun eskatzen duen ekologismoa maila gorengo batetan eta gogorrago jorratzearen alde apostu egiten du (ibaien kutsadura, ohianen ebaketa masiboa...). Gainera

kontutan hartu behar da, hemen, ingurugiro kultura eta nekazal kulturaren arteko harreman sendoa oso sustraiturik dagoela. Euskadik beti izan du nekazal nortasun tinko bat eta egun, arlo guzietan egin den hondamen eta suntsipenaren aurrean hartu beharreko erantzun egokia ekologismo tinko eta gogor baten muinetan barneratzea izango litzateke. Oso ongi iruditzen zait ehizaren aurka eramaten ari diren mobilizapenak, baina hau ez da nahikoa, ez eta gutxiago ere.

GALDERA: Orain dela hilabete gutxi, Erandion gertatu zireneko hemezortzigarren urteurrena izan dugu. Erandioko istiluen ondorioak izan al ziren —jendearen baitan— ingurugiroaren aurrean kontzientzia tinko bat sustraitzeko arrazoa?

ERANTZUNA: Bai, bai, Erandiok ingurugiroaren babespeneko erro nagusia suposatu izan du beti. Erandiok betidanik eduki ditu ingurugiro kutsadura indize garaiak. Garai haietan, egoera pil-pilean jarri bazen ere, jendearen ingurugiroaren aldeko kontzientziazioak urte batzuetan beherakada bat ezagutu du. Azken urteotan ordea, Erandioko jendearen erantzuna ezker abertzaleko jende batzuk bultzatua izan da. Esate ba-

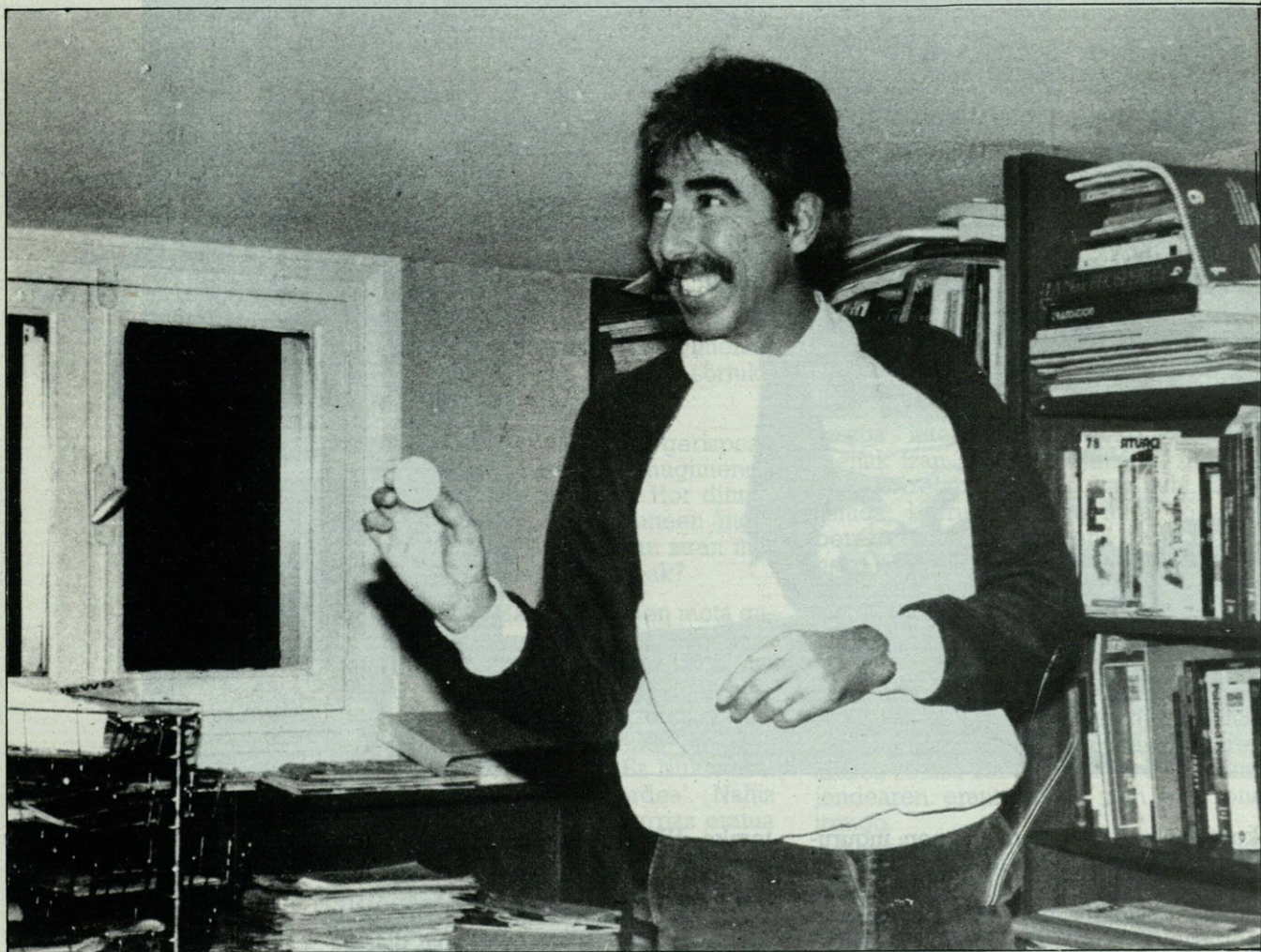
terako, HBko zinegotzi den Josu Cerratok arazo honen inguruan lanean dihardu.

Erandioko kutsaduraren arazoa, orain dela hiru urte hasi da piska bat plazaratzen. Eusko Jaurlaritza bi legealdiotan ez da batere arduratu ingurugiroaren arazoaz. Gogora dezagun, gai hau Euskadik duen arduretatik nagusienetako bat dela. Gobernuaren bi legealdietako plangintzetan ingurugiroarena ez da inon ageri. Jaurlaritzaren plangintza ezaren ondorioz, ezin diezaiokegu gerora erantzukizunik leporatu, ez bait dira inon idatzirik ageri. Benetan, ingurugiroaren alorrean eramaten ari den politika lotsagarria da. Euskal Herrian ez dago gai honi buruzko kontzientzia politikorik. Politikoak beste ardura nagusiago batzuetan murgiltzen dira, naiz eta jakin Euskal Herria Europako gune guzietatik kutsadura gehien duenatariko bat dela.

GALDERA: Nolabait sasi-kontzientzia-zio bat lortzen denean, Erandioko arazoak konpontze asmoz kutsaduraren neurgailu batzu ipiniko dira. Zertarako balio izan dute hauek?

ERANTZUNA: Honez gero badaramatzagu hogeitau urte ingurugiro kutsaduraren neurketak egiten. Neurgailu hauek

«Ingurugiroaren konponbidea, politikoei ingurugiro babespeneko kontzientzia aktibo batez jabetzean datza».

**«Kondaira
berak frogatu
du herri
mugimenduaren
mobilizapenen
egokitasuna».**

finkatzearen politika gezur haundi bat besterik ez da, fartsa bat azken finean. Arazoaren gaintitza ez datza hogei urtetan zehar neurketak egitean. Behin neurtuaz aski da, gero horren arabera ekintza aktiboak jarri beharko dira mar txan kutsadura jeitsi dadin. Nahiz eta Europako neurgailu hobereak eduki, ez digute ezertarako balio gero politika aktibo eta kontzientziazio sendo bat maitzen ez bada.

Politika urri honi jarraiki, Eusko Jaur-laritzak azkenengo zazpi urte hauetan eraman duen bidea ikusi besterik ez dago. Beraien erantzukizunak diru laguntzak eskeintzera eta 'zuhaitz egunak' antolatzera bakarrik mugatu da. Ez du ezer ere egin.

Herri honetan aintzinarekiko analisisa egitea beharrezkoa dugu. Betidanik eta herri honentzako prezeski, oroimen historikoak izugarritzko garrantzia izan du. Egun, ez da arazoaren inongo azterketa-rik egiten. Gai honetaz alderdi politiko guziek ez dute ezer ere egin, beste ar-dura 'nagusiago' batzuetan daude erro-

turik, eta jarrera hau ulerkorra bada ere, honek ez du esan nahi ingurugiroaren arazoa baztertu behar denik.

GALDERA: Ba al dago egun ingurugiroaren arazoa konpontzeko irtenbide edo plangintza alternatiborik?

ERANTZUNA: Egongo ez da ba?... Noski badagoela; Beste edozein lurraldetan egon bada zergatik ez ba hemen? Hor-txe ditugu Pitsbourg, Berlin, London eta abarretan eramandako plangintzak.

Ingurugiroaren aldeko salaketak hain ugariak diren arren, politikoez oso ongi dakite bi aste barru ahanziak egongo direla. Konponbidea, politikoez ingurugiro babespenarako kontzientzia aktibo batez jabetzean datza. Kontzientziazio hau jadanik estatuko beste eskualdeetan sustraiturik dago, Katalunian esaterako arlo honetan eta lurralde antolakuntzan gu baino aurreratuago doaz. Politikoez ingurugiroaren babespenarako salaketa ugariak ahaztearen jarreraz, inplizituki biolentzia eta indarkeria gehiago sor-

tzearen efektua dakarte. Biolentziaren aurka lanean badihardute ere, honelako ardurak ahaztean jendeak harmenik eta erantzunik ez topatzean, marginaltasunean eroriaz biolentzia gehiago sortaraztearen errudunak dira. Gainera, Euskal Herrian ez dago arazo nagusiak eztabaidatzeko edo konfrontatzeko ardura haundirik. Egun, eztabaiden urritasuna nagusitzen da.

'Zuzenbidezko Estatua' deritzon honetan estatua berak ez du ardurarik zenbait gai bide legal eta zuzenetik bideratzeko. Garai hauetan, giza-eskubideak amets iheskor bat besterik ez dira. Adibidez, hor dugu Rainbow Warrior itsasontziaren kasua. Atentatu hartan pertsona bat hilik suertatu zen. Geroago argitu zenez, tartean frantsez ministrari bat zegoen, baina estatuk ez dio honi garrantzirik emango eta handik laburrera arazoa ia ahanztirik zegoen. Honelako jarrera lainotzen duen estatu batek ez du inongo eskubiderik inori ezer esateko bera bait da errudun nagusia. Jarrera hau niretzat, jasanezina egiten zait.

GALDERA: Bilbo aldeko gune industrializatutako biztanlegoa sarritan kexatzen da arnasa hartzeko garaian. Zein da egun duten osasun egoera?

ERANTZUNA: Gai hau ere eskandalo izugarri bat dugu. Osasun mailaren ikerketek orain dela urte asko egon behar ko zuketen gorpuzturik. 'Osakidetza' boterera iristen denetik gaur arte eraman dituen ikerketak hutsak eta oso urriak izan dira. Industriagune honetan dagoen kutsadurarengatik, hemen, hileko jende mordo bat hilik suertatzen da, bai minbizi, asma eta edonolako gaisotasunen eraginez. Gune kutsatu hauetan ingurugiroaren aurkako sarraskiak egunero egiten dira. Gero ordea, sarraski hauek helburu konkretu bategatik ez dira plazaratuak izaten, alarmismoa hedatu ez dadin, alegia.

GALDERA: Burruka ekologistaren adar nagusienetako bat burruka antinuklearra dugu, hain zuzen ere Lemoizko zentralaren aurka eramandakoa. Geldialdia 88ko udaberrian amaitzen da. Zeintzu dira ordurako dauden perspektibak eta egoera legala?

ERANTZUNA: Nire ustez, Lemoizko arazoaren garaian zeuden zenbait politikariek beraien aurpegiak lotsaz izkutatatu egin behar ko lituzkete orain dela sei-zazpi urte egin zituzten deklarazioak berplazaratuko bagenitu. Beraiek zioteenez Euskadik ez zuen autoenergi etorkizunik zentral nuklearrak eraikitzen ez

baziren. Lemoizko garaietan herri mugimendu antinuklearrak mobilizapenik egin ez balute, egun Euskal Herrian sei mila megabatio egongo ziren martxan. Gaur, mundu guzian energia nuklearra halako geldione bat dago, honek azken finean suposatzen duen arazo ekonomiko zein politikoagatik alegia. Harrisbourg eta Chernobyl-eko istripuen ondorioz mundu guzian zentral nuklearrak aldeko ekintza guziak letargian ditugu: EEBBetan 108 zentral itxi, Austrian ere plangintza geldirik, Italian erreferendum baten ondorioz zituen lau erreaktore nuklear txikiak ere trabatzea lortu da, Holandan eta Alemanian ere berdin.

Lemoizko zentral nuklearra berriz ere martxan jarriko delaren burutazioa pentsaezinezko gauza bat iruditzen zait. Lemoiz martxan jarriko balitz, herri mugimenduek izugarriko erantzun gogorra emango lukete. Lemoiz gaur egun, Euskal Herriak duen beste ikurrik bat bihurtu da. Ez dut uste politikarien nahia herriaren erantzun gogor hori ezagutzea izango litzatekeenik. Pentsa dezagun, une batez, martxan jartzen dela... Euskal Herriko herri guztietan aste bat barru orma guziak pintadaz azalduko lirateke.

Nire ustez, arazoaren konponbidea hautabide erantzunak ematean datza. Egunen batean, zenbait politikariei Lemoizen hil zirenaren erantzukizunak eskatu behar ko zaizkie. Kondaira berak frogatu ditu herri mugimenduaren mobilizapenen egokitasuna.

GALDERA: Beste arlo batetara igaroz, zer da Bilboko erakustazokan antolatutako ingurugiroaren babespenarako PROMA deritzon erakustaldia. Zeintzu dira PROMA-ren helburuak?

ERANTZUNA: Erakustaldi hau benetako egoeraren estalki edo maskara bat besterik ez da. Honelako ekintzak burutzearen alde nago baina gero, Euskadiko kontzientzia politikoan arazo horien sustraiketa lortu behar dugu. Erakustaldiaren helburu nagusia politikariei inposatu beharreko kontzientziarazioa lortzea izango litzateke.

Hor dugu ere edozein gai gatazkatsu eztabaidatzerakoan, unibertsitateak duen partehartze urriaren arazoa. Unibertsitatea gai desberdinak eztabaidatzeko 'foro' bihurtu behar dugu beste nazioetan egiten den bezalaxe. Honela, eritzi eta ikuspuntu desberdinak sortaraziz, arazoak konpontzeko ahalbidea izango genuke.

«Eusko Jaurilaritza bi legealdiotan ez da batere arduratu ingurugiroaren arazoaz».

JEXUX ARTETXE

LAURA MINTEGI

Ohituren liberalizazioak
eta prebentzio ezak ekarrita

Gero eta neska gehiago nahi gabeko haurdunaldian

**Gero eta neskatxa gehiago geratzen ari da haur-
dun nahiezta. Gaztea, 17 urtetatik 22ra bitartean
batipat, sexu kontutan mito eta errakuntza asko-
ren preso dugun neurrian, erraztasun gutxi du be-
re sexualtasunaren berri zertxobait jakiteko, klan-
destinitatean eta debekuz josia ematen zaiolarik
berau, aspaldian bezelatsu. Hau honela, hazkun-
dearen indizeari begiratzuz gero, beheraka bizian
doan gizarte honetan, ez dirudi neska-mutilak
ezertaz enteratzen direnik.**

Duela bost urte ateak ireki zituzten Familia Plangintzarako eta Sexualita-
tearen Orientabiderako Zentroetatik
—bederatzi badira egun Gipuzkoan—,
makina bat neska-mutil pasa da honez
gero, ezertarako betarik gabe, korrika
eta presaka, haurdun geratu direla eta,
kontseilu eta laguntza bila: «guk egin

azken ikerketaren arabera —esan digu
Lasarteko 'Uhin Bare' zentroko sexolo-
goa den Javier Gómez Zapiain-ek—,
abortatu nahian informazio eske iritsi
zaizkigun emakumeetatik %30,3k 20
urte baino gutxiago zuen». Erabat aipa-
garria datu hau, Javier-ek aditzera
eman digunez, «abortua egin dutenen
artean bestalde, %80ak baino gehiagok

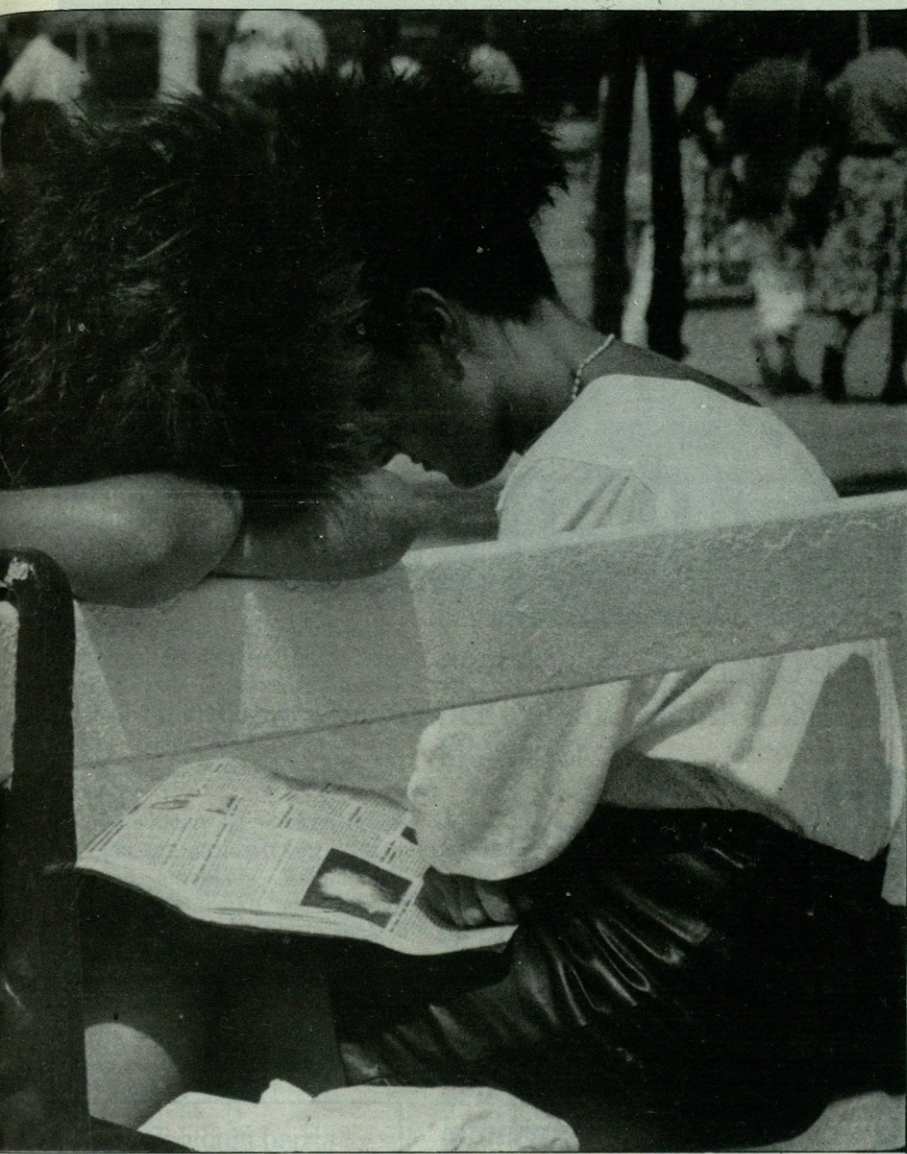
Lehendabizikoz mantendutako erlazio sexu

antisorgailu metodorik ez duen erla-
biltzen».

Ihaz erditu zutenen artean %12 neskatxak

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
argitaratutako Gazteari buruzko ikerke-
ta lan batek sexualitateari dagokionean
dioenez, 20 urtetatik beherako nes-
ka-mutiletan %9ak txortan egin du: «Es-
tatuko beste zonaldeetan baino gutxia-
go» deritzo Javier-ek. «Gazte hauexek
ditugu hain zuzen, beren larrutan desio
gabeko haurdunaldi batetan erortzeko
arriskurik larriena jasaten dutenak» ja-
rraitu da oraingoan, desio gabeko haur-
dunaldi batetan eroriz gero enbarazu
edo akats hori —nolabait esateko—,
maila haundi batean zuzentzea lortzen
dela egun adieraziz heldu diola hariari:
«abortatzea errazago zaiolako orain le-
hen baino, bere ustetan.

Haurdunaldia jarraitzeko erabakia
hartzten dutenen artean berriaz, ihazko

geratu ohi da neskatxa asko eta asko haurdun.

datuek aditzera ematen dutenez erditu zuten emakumeen artean %12a 20 urte baino gutxiagoko neskatxak ziren, arras aldatzen direla bizitzarako proiektuak aitatu digu beste batean: «Gurrea-k iaz idatzitako 'Sexualitatea, Haurdunaldia eta Antisormena' liburuan argi esaten denez —argitu du—, haurdun geratu eta den neska edozeinek parada mordoa galtzen du bizitza honetan: Ikasketak uzten dituzte normalean, aldez aurretik ezkontzen da gehiengo (penaltizko ezkontza bezala markatu duguna)...».

Sexualki aktiboa ezin kontsideratu gaztea

Desio gabeko haurdunaldien mamira joz gero, arrisku faktore zenbait kontutan hartu beharra dago, roll-en arazoa kasu. Lehenengoz erlazio sexuala mantendu dutenen artean galdetuz jakin dugunez, motibazio diferentea da neskek

mutilengandik dutena. Mutila esperientzia berri baten atzetik dabil, inongo konpromezurik gabe... «Zera, jarrera matxista batez: 'polbete'a bota eta bere papera betetzea besterik ez du buruan», Javier-en hitzetan. Neskak aldiz, maitemindu ostean iristen dira erlazio sexualera —beraiek diotenez—. Guzti honen ondorioz, gehiago jotzen du larrua (edo maitasuna egin) mutilak neskak baino.

Arrisku faktoreen kontuei eutsiz eta roll-ekin segituz, mutiletan gehientsuenak larrua jotzea dute erlazio sexualaren helburutzat. Neskek aldiz, seguruenik ez, antza denez: «Hala ere bere papera bete beharrean aurkitzen da askotan, ez badu baztertua izan nahi», bota dit ziurtasunez. Gazte horiengan, erlazio sexuala itsu-itsuan larrua jotzean oinarritzen den momentuan, ematen da desio gabeko haurdunaldiaren arriskua bere gorenera: «Gizarteak sexualitatearen alorrean bonbardatzen dizkigun mezuek horretara bultzatzen gaituztelarik guztiz, genitalizaziora». Genitali-

zazioa edo txortan egitera. Berdin dio. Sexualitatea ukatzen bazaio ere, gehiegi berotzen zaio kaskoa gazteari.

Honezaz gain, bada desio gabeko haurdunaldiak ulertu ahal izateko bestelako arrazoi adierazgarriak ere: «Bai. Erlazio sexualak dauzkan jende ainitz ez da sexualki aktiboa kontsideratzen», elekatu da Javier lasai baino lasaiago zigarreta baten kea boteaz, noiz behin-kako erlazio sexualak mantentzen dituzten gazteez mintzatzen den bitartean, «eta hau honela, gau 'ero'batetan suertatzen diren erlazio sexualak inongo metodorik ezean harrapatzen gaitu, en peloties...», farre piskat egin dugu behingoz. Lasarteko Familia Plangintzarako zentruan dituzten datuek egiaztatzen dute segidan esan didana: «Guregana datozen nesketatik jasotako datuen arabera, tankera horretako lehen-dabiziko erlazio sexualean geratu dira asko eta asko haurdun».

Asko dago ikasteko!

Duela urte batzuk ezkonaurreko erlazioak pekatu, eta haundia gainera, baziren ere —ezin izan dio farrari eutsi Javier-ek—, egun zentzugabekeria galanta besterik ez deritzoigu guzti horri, «normalizat ematen bait da ezkonaurretik, demagun, larrutan egitea», erantzun dit berak, galdetu gabe. Detalle honetan bederen, neska-mutilen moral kutsua zetxobait aldatzen ari bada ere, kontserbatzailetzat jo ditu gazteak orokorrean, elkarriketa honetako azken atalean: «70. hamarkadan askoz ere 'pogre'agoak ginen sasoi honetan baino», aldarrikatu du, gorputza liberatzeaz apostu egin zen garai haietaz oroitzuz. Gaurkoan asko moteldu omen dira kontuak, «agian gazteak sexu kontuak bereganatu dituelako aspaldi honetan, ez dut uste» dio. Are gehiago, beldur asko, tabu mordoa eta zailtasunak nola nahi ere diagnostikatu dizkio gazteari.

«Normaldu egin behar da sexualitatea, klandestinitatetik atera. Bada garaia, neska-mutilek heuren gorputzen posibilitateak ezagutzera ailegatzeko», argudiatu du azkenez, Donostiatik hamar minututara dagoen Lasarteko Uhin Bare Familia Plangintzarako Zentroko sexologoa den Javier Gómez Zapiáin-ek. Honetan badago lana frangorik egiteke, irakasle, guraso, erizain eta besteren eskutan: «ez pentsa hitzaldi batzuk emanez, edota kondoi batzuk banatuz konpontzen denik ezer». Askoz ere sakonagoa da, dudarik gabe, arazoa. Sexualitatea.

LOREN ARISTI

1
MAILA

Euskarari bideak
argitzeko eta
zabaltzeko, arlo
guztiera heldu dadin:
etxera zein eskolara,
lantegira zein kalera.

Horrexegatik egiten dugu
berba hain argi Bilbo
Aurrezki Kutxan, euskarari
laguntza emanda, gure
sorterri osoan erabili eta
zabaltu dadin. Gure
berezko hizkuntza delako.

ARGI EGITEN DUGU BERBA, EUSKARA ARGITZEKO.

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO
BILBO AURREZKI KUTXA

Euskal idazleak PEN Klubeko partaide

PEN Kluba mundu guztiko idazleen harremanen eragitea bultzatzen laguntzeko nazioarteko elkar-te eta tribuna da, munduan zehar preso zein zapaldurik dauden idazleen alde saiatzen dena, bidebatez literatur lanaz eztabaidatzea, kongresu eta konferentzien antolatzea eta, halaber, itzulpen lanak eta beste sustatzea duela helburutzat.

Azaroaren lehenetan egin zen Euskadiko PEN Klubaren estraine-ko bilera, non hogeitabat idazlek osaturiko oinarritzko taldeak parte hartu zuen nazioarteko PENaren ezagutzera eman ahal izan zedin, tartean zirela besteak beste Jean Louis Davant, Txillardegia, Gandiaga, Joxe Azurmendi, J.A. Arrieta, Martin Ugalde, Velez de Mendizabal, Koldo Izagirre edota J.M. Le-kuona.

Puerto Ricon abenduaren hasie-
ren egin zen nazioarteko PENaren
urteroko asanblada, Kataluniako
klubaren eskutikako aurkezpenaz
gero onetsiz euskal idazle talde-
aren sarrera.

ERRENDERIKO TAULAKO SEI FINALISTEK BERTSOTARAKO IAIOTASUN APARTA ERAKUTSI

Narbarte txapeldun, gazteentzako Xenpelar Bertsolari Lehiaketan

*Abenduaren sei eta zortzian burutu
zen Errenderin hogeitaz
beherakoentzako Xenpelar bertso
sariketa, Narbarteren nagusigoaren
aldamenean Arbelaitez ere
bertsogintzarako gaitasun heldua
erakutsi zuela.*

Bertsolari gazteen Xenpelar sariko kanporaketa abenduaren lehendabiziko igandean egin ondotik, sei izan ziren hilaren 8an finalera pasa zirenak: Narbarte, Arbelaitez, Maya, Lopez, Gerriko, eta Manu Gomez. Aipagarri gisa gogoratu behar ordea Almen eskolako hutsunea, antza denez helduen mundura iragaitako pausoa ematen prestatzen ari direla.

Narbarte eta Arbelaitez eman zuten mailarik garaie-na Errenderiko taulatan, lehenengoaren aldera eginaz txapelak espero bezala. Gaiei bete bete eusten zieten eta arrazoi bikainak emanda gainera, bertsogintza oso landua daukatela ira-

garriz, hemendik gutxi barru profesionalekin batera entzuteko moduan. Jon Maya ere bapo dator, gogotik ahalegindu zen-eta erantzun aproposaz.

Epaimahaian aurreko edizio-tako Xenpelar sarietako txapeldun izandakoak bildu ziren, honek nolabaiteko itzal berezia eta txukuntasuna ekarri ziola, zalantzarik ez egin, lehiaketaren norgehiagokari berez duen premiazko gaztetasuna gehituz. Jendearen aldetik berriz, jarrerara ezin hobe, saioaren barrena bertsolariak zenbat eta gehiago animatu orduan eta giro freskoagoa ipini zutela.

Seaskak moldeak aldatuko araudi berriz

Iragan den igandean burutu zen Seaskako Biltzar Nagusiaren bigarren zatia, bere lehendakariaren izendapen berriaz —Jean Louis Maitia— eta Iparraldeko ikastolen antolamendurako funtzionamendu egokipena iragarri zela araudien aldakuntzaz. Araudion arauera lau lan eremu bereizi ziren, suertatu arazo ororen eztabaidatzeko: arlo ekonomikoa, kanpoarekiko eta ikastola barneko gurasoen arteko harreman eremua, irakasle eta langileen prolemtikari buruzko esparrua, eta azkenik atal pedagogikoa, ikastola bakoitzak zein berezitasun ukan ahal ditzakeen erabakiko duena.

Arazo ekonomikoen larritasuna kausa, beste arloak eztabaidetatik bazterturik geratu ohi zirenez, funtzionamendu molde berriak eratu dira Seaska osatzen duten partaideen artean. Kultur orrialdeotako «Aste Borrastea»n Maitia lehendakari berriarekin eginiko elkar hizketan xehetasun gehiago argitzen dira.

Aste honetan

Itoiz-ek album berria grabatu zuzenean
(44. orrialdea)

Bizkaiko Txapelketak baditu finalistak
(46. orrialdea)

Bilboko Txotxongilo Lehiaketa hastear
(48. orrialdea)

Abenduko literatur «boom»a (II)
(50. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea
(52. orrialdea)

Munduen zabaletik kultura
(54. orrialdea)

BEREN AZKEN LIBURUEZ MAYI PELOT, ANDOLIN EGUZKITZA, MANEX LANATUA ETA JUAN GARTZIAREKIN SOLSASEAN

Abenduan eman ohi da argitara literaturako produkzio zabalena (2)

Ez da urte amaieran euskal idazleek dexente gehiago idazten dutelako, baina urtero legez argitaletxeek abenduarekin batera aurkezten dituzte beren nobedaderik esanguratsuenak. Durangoko Azoka bezperan mintzo ginen lehen batzuekin, eta bada berri gehiago ere oraindik bigarren entregaz.

Lau idazlek aurkezten digute beren azkenengo argitalpena Durangoko Azoka bisitatu eta gero. Hauetarik Hegoaldekoak bi eta Iparraldekoak beste bi; poema liburua batak (Manex Lanatua), ipuin liburua bestea (Juan Gartziaren lehena), eta bi eleberri: Mayi Pelot-en zientzia fikziozkoa alde batetik eta Andolin Eguzkitza-ren gerrako oroimenez girotua bestalde.

Mayi Pelot: «Z.fikzioa beti da errealitatearekiko kritikoa»

Mayi Pelot euskal literaturan zientzia fikzioaren eremuak lantzen dituen bakarretarikoa da, eta jeneroari fidelki jarraitzen zaiona gainera. Argitara eman duen bere bigarren liburua da honez gero «Teleamarauna» nobela, Maiatz-ek inprimatua, duela hiru kaleratu zuen «Biharko Oroitzapenak» zientzia fikziozko ipuin bilduma bezala.

«Z.fikziozko obra bat hipotesia batetatik abiatzen da beti, eta hipotesia pixkanaka moldatu zen: pentsa nolakoa litekeen giro urruti bat, 13.000. urtean, galaxiako kontextu batetan, zeintzuk daitezkeen gure zibilizazio

puskatu eta galaxia osoan hedatuaren ondorioak».

Hamar hilabeteren buruan eginiko nobela hau ipuin bat izateko pentsatu zuen lehenik, nahiz eta apurka bakarririk gorpuztuz joan zen. «Jzan zen sasoi bat amaraun istorio asko atera zena. Luzien Etxezaharretak idatzi zuen zerbait armiarmez eta amaraunez... Eta nik neure buruari, joko bat bezala, galdetu nion zer izan litekeen amaraun bat zientzia fikzioz. Irudi hartarik abiatu nintzen: zerbait zintzilik puntu batzuetarik, eta beraz amarauna planetatarik zintzilik, bata bestetik urrun, eta bakoitza zibilizazio diferenta».

Polizi nobela gisan aurkeztu zigun «Teleamarauna», non txantaia den istorioare

haria, eta kontua da nork, nondik eta nola egiten duen txantaia. Arazo ugari dira galaxian planeten artean, ekonomikoak, teknologikoak, politikoak; «fikzioa beti errealitatearen kritika batetatik sortzen da».

Andolin Eguzkitza: «Abertzale familia batetako gerrako oroimenak»

Iazko «Orhiko mendirantz urratsez urrats» poema liburua ondotik, Pamiela argitaletxearekin plazaratu duen bigarren liburua da Andolin Eguzkitza-ren «Urkidian zehar» eleberria. Bilboko ibar ezkerreko familia abertzale baten oroipenak eta sentipenak kontatzen dira gerrari gertutik lotuak, haurtzaro eta gaztaroko bidaia baten tankeran. «Urkiak oso zuhaitz erakargarriak zaizkit, eta liburua adierazitakoak maite ditudalako hautatu dut urkia sinbolo gisa, hau da, nik maite ditudan zuhaitzen arteko eta sentipenen arteko ibilaldi bat delako azken batean nobela».

Gerrako oroimenak dira bertan kontatzen direnak. «Jakina, ez nere oroimenak, ezin izan bait daiteke autobiografikoa, baina bai etxean eta ingurutatik jasoak. Horregatik sortu da zelanbait gurasoen munduaren deskribapena, eta nahiz eta hori ez zen hain zuzen hasiera bateko helburua».

Egitura aldetik, bada pertsonaia nagusi bat, emakume

Mayi Peloten lehendabiziko eleberria, «Teleamarauna», zientzia fikzioa polizi nobela tankeran.

bat, bere familiak bizi izanda-ko gerra garaiko gertakizunak kontazen dituen, eta gero bi gehiago, egungo istorioak edo azalduko lituzketenak, eta «hiruren arteko pentsamenduetatik sortzen da mundu eta giro osoa».

Manex Lanatua:

«Garrantzitsua da beste errealitateak ezagutzea»

Manex Lanatua duela hamabost bat urtez gero idazten ari da. Herria-n kolaboratu eta Anaitasuna-n ere arti-

kulu multzo bat idatzi zuen, Zabal-en poema batzu. «Hegatz urratuan» da bere lehen liburua, eta orain bigarrena Maiatz argitaletxean: «Kilim, Okabeko gauak», poema liburua baita ere.

«Kurdoen hitza da 'kilim', prezeski lurreko oihal koloredunari ematen zaiona. Arrotzei han emaiten zaie eserleku eta harrera ona». Bitxiki-riarik ekarriko duen segurantzaz mintzo ginen berarekin, galdezka ea beste kultur ohi-turetatik zenbateraino ekarri nahi zuen gugana. «Euskal Herrian sortzen den poesia ezezik, beste herrialdeetakoak ere gustatzen zaizkit. Adibidez, asko gustatzen zait kurdoen literatura eta zinema, haiek ere guk ditugun errealitateak aipatzen dituzte. 'Kilim' horretan da, euskal munduan erakusteko poesia ez dela bakarrik Euskal Herrian sortzen, eta nolabait piska bat zabaltzeko euskal mundu hori».

Lanatua mueblegintzan-eta aritua da, eta irudien exen-pluz baliatzen da sarritan gauzen adierazteko, erreferentzi aberatsez josita. «Liburu honen azalaren argazkia garrantzitsua da niretzat.

manex lanatua
«sapelar»

KILIM

okabeko gauak
maiatz.

Saiatu naiz argazki hori aukeratzeko lan osoaren aurkezpen bezala. Hegoameriketako emakume indiar bat ispilu baten aurrean dago, berak ikusten duen irudi hori bera da baina ez da bera, beste norbait da. Nire iduriko biziki garrantzitsua da jakitea beste hori nor den, beste errealitateak ezagutzea».

DAVID ZUAZALDE

«Urkidian zehar», Andolin Eguzkitzaren bigarren nobela, ibar ezkerreko familia abertzale baten oritzapenak.

Juan Gartziazen azken eta aurrenekoa ipuin liburuak «Akaso» du izenburu, Erein argitaletxeak kalera emana. Lehendik ere bazebilen idazte kontutan, eta hau ez da beraz akasozkoa. Katalaneratik umeentzako errelato moduko bat itzuli zuen, «Lierni». Baina batez ere Plazara-n, eta igandero zutabe bat gipuzkoar periodikuri ezagun batetan urtebetez.

ARGIA.— «Akaso» liburu-ko narrazioek badiate nolabaiteko gai inguru amankomunik ala ipuin bildumatzat har dezakegu?

JUAN GARTZIA.— Ipuinak edo errelato desberdinak zeudek. Batetik, liburu-erdi pasatxo «Pernixio» izenekoak har-rrapatzen dik, hain zuzen Ignacio Aldecoa saria irabazi zuen errelato, ipuin luze, nobela labur edo dena dela-koak. Egia esan honek emago lioke batasuna liburuari.

Juan Gartzia, errealitatea eta fantasia bat eginda

Besteak berriz, batzuk lehendik eginak nizkian. «Akaso»k adierazi nahi lukeena behintzat zera duk: akaso gertatukoak direla ipuinok. Zenbaitetan bazegok itxura autobiografiko bat, gertatutako anekdotaren bat; ziur nik neuk ere ez zekiat, zenbateraino diren oroitzen edo hala gertatuak. Mundu zera horretan ibili nauk eta agian fantasia piska bat ere bai.

A.— Denbora baten ezezagutzak sortzen duen liluraren arrastorik?

J.G.— Bai, lilurazko giro bat bazegok zenbaitetan eta magia bat zuzpertzua nahia ere bai. Baina gehienetan nahasturik zegok, egoeraren bera-

ren lilura baino gehiago, kontaketaren lilura. Nik uste kontaketa berezi bat badagoela denetan, beno, kontatzearen beraren gorabehera bat duk. Bazegok oso modernotzat jo ez liteken zerbait, garai zaharren lilura hori, istorioak kontatzeko patxada geneukan garaietakoa.

A.— «Pernixio» delakoa duk «gorputza» ematen dio-na «Akaso»-ri. Baina zeren inguruan mamitzen dituk besteak.

J.G.— Jeneroetan nahiko mugan dagoen zerbait egin nahi izan diat. «Pernixio»k oso grafikoa izan nahi du eta komikiaren gertu dagoela ere

komentatu zidatek. Errealitate eta fantasiako elementuen nahasketa duk, sinisgaitz samarra izango duk behar bada. Hala ere klabe errealistan egin duk eta, konszienteki, topiko mordoa erabili diat, komikietan bezala. Horien artean, pelotariaren pertsonaia, beste herrietakoen buruzko topikoak, tangoa, zinema...

«Hilarion Basabe» istorioaren intentzioa ere hortik zihok, kontaketaren magia eta irudimen eta asmamenaren arteko «duda-mugaz». Ez zekiat oso ondo ulertua izan ote den, baina. Zera gertatzen duk, ez bada ulertzen, konturatu gabe, intentzio horrekin egin dela, legenda tradizionalen errebisioa izan nahi lukeela eta lirismo apur bat ere badela ez bada igar-tzen. Inozo samarra ote den irudia eman dezakeela, alegia.

HAUXE IZAN DAITEKE TALDEAREN AZKEN LANA

Itoiz-ek album bikoitza grabatu zuen Fadurako frontoian

Joan den asteko ostiral eta larunbatean Getxoko Fadura frontoian Itoiz taldeak emandako kontzertuetatik album bikoitz bat sortuko da. Agian «Itoiz» bezala agertuko den azken diskoa. Kantu zaharrak, berriagoak eta berriren bat. Jendeaurrean eta frontoi batetan egindako bilduma bat.

Hamabost urte pasatu dira «Indar Trabes» bezala Itoiz taldea hasi zenetik. Euskal Herriko txoko guztietan jo dute, sei disko kaleratu ditu («Itoiz», «Ezekiel», «Alkolea», «Musikaz blai», «Espaloian» eta «Ambulance»), hemen kaxerik altuarena —eta ekipa-

mentu osoena— daraman taldea bihurtu da. Oraingoan, agian azken lana izango den jendeaurreko album bikoitza grabatu du, Fadurako frontoian.

Bi egunetan jendetsuak izan ziren kontzertuak, ostiralean 2.500 pertsona inguru

eta larunbatean 3.500 pertsona inguru (eta andana bat sarrrerarik gabe kalean gelditu zena) bildu zen Itoizen direktoa entzun eta ikusteko.

Bilboko La Casillako kontzertu hartan bezala, adolezenteak ziren nagusi, kopuru aldetik. Zaratatsu, sartzeko prisarekin, ohizko egonezina-rekin. Larunbatean, kontzertuaren hasteko orduan ailegatutakoek sarrera taponatuta aurkitu zuten: lehenagotik txartela zutenek jende mordo zeharkatu beharra zeukaten, eta txartelik gabe etorri eta agorturik zeudela ikusi zutenak ea atea libre utziko zituzten hantxe geldi zitezkeen jende multzoa handituz.

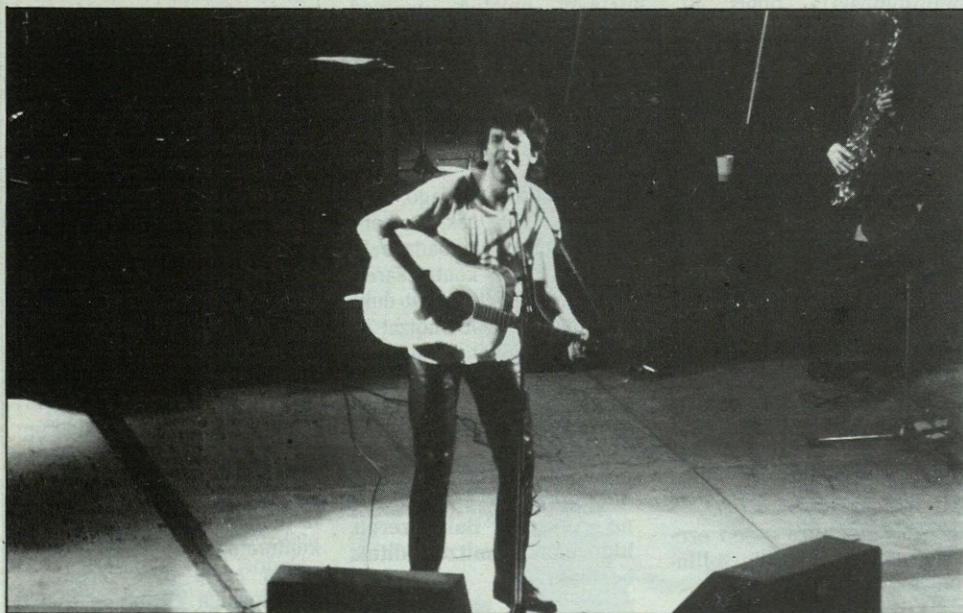
Txikia gelditu zen frontoia

han bilduta zegoen jendearentzat. Eszenatokiak berak leku dexente jaten zion pista-ri, zutik eta dantzan egotea aukeratu zutenen espazioari. Gradetako aulki guztiak betarik eta pasiloak ia, atzekaldean, hirugarren pisu batetan dagoen egituraraino joana zen jendea kontzertuaren gorabeherak ikusi ahal izateko.

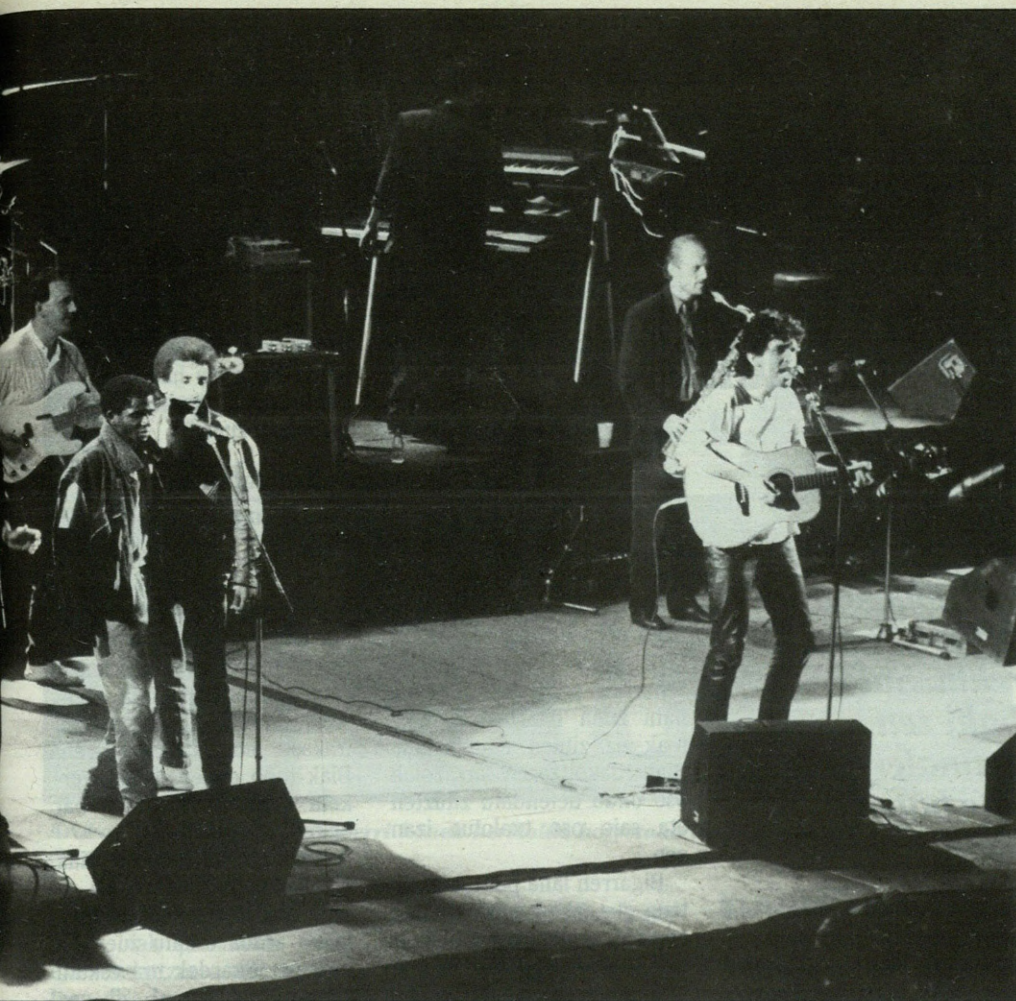
«Lo egizu kume»

Publiko gaztea, asko eta asko, hemezortzi urtetik beharakoak, izan zen, larunbatean behintzat, Fadurako frontoia bete egin zuena. Batzu algaratsu ezenatoki azpian, eskuak gora eta dantzan batzutan, inkondizionalak. Gradetan jarritakoak, la-saiago egon arren, besteak bezain inkondizionalak ziren salbuespenak salbu.

Hirugarren jende talde bai bereiztu beharko litzateke Itoiz entzuteagatik baino, es-

Juan Carlos-ek iadanik ez du emozio berezirik esperimentatzen disko berri bat egiterakoan; hauxe izan daiteke Itoiz-en azkena.

Baionako beltz-banda bat aritu zen Itoiz kontzertuan laguntzen, koruak eta dantzen bidez.

pektakulu jendetsu baten barruan egoteagatik disfrutatzeko zutenak. Edan, handik hemenka ibili, «tonteatu», azken finean, beren erara «ondo pasatu».

Kontzertuen ondorengo «aje» jakinarekin, Juan Carlos Perezek aitortzen zigun, gustorago ibili zirela, batez ere giro aldetik, ostiraleko kontzertuan. Sentimendu, emozio gehiago sentitu zutela. Larunbatean, ordea, «ofizialagoa zen», «larunbatetan ohizkoa den espektakulu horietako bat izan zitekeen askorentzat kontzertua», azaltzen zigu Juan Carlosek.

Ez zen zaila banan banan jotzen ari ziren kantuak eza gutzea, mila aldez, gustatu ala ez, entzunda bait ditugu azken urte hauetan. Barrabasek maisuki gidatutako argiketa koloretsu —laranjak, berdeak, gorriak izan ziren nagusi, foko zuri ezberdinekin batera— eta egoki baten

azpian «Alkolea», «Musikaz blai», «Espaloian» eta «Ambulance» diskoetako kantuek bafletatik belarrirainoko bidea egiten zuten. «Non nagoen», «Egun motela», «Nazkatzen ari naiz», «Tximeleta» (hemen foko zuri txiki batzuk hegoen antza hartzen zuten), «Alice To», «Inoiz», «Nola esan», «Zai gaude» (kantu honen hasieran, argi moreen artetik kea irten zen emeki), «Marilyn» (bukaeran jendeak «golfa» koreatu zuen), «Base-rian», «Urtarrila honetan», «Ambulance», «Txantxangorria»,...

«Gangaran gara»

Lehenengo bi diskoetatik («Itoiz» eta «Ezekiel») ere kantatu zituzten kantu pare bat, «Fois jauna», «Ezekiel» eta... ebitaezizeko «Lau teilatu». Hau bukaeran jo zuen Juan Carlosek saxojole poloniarren laguntzaz, gitarra akustikoarekin, ez azkenengo ber-

tsoetan bezala jotzen ohi zuen gitarra elektrikoarekin.

Kantu guzti hauen artean, berriak diren beste batzu joan ziren sartzen ere: «Non podo mais», «Mendi buelta», «Gernika» (instrumentala), «Gangaran gara» eta «Desolatio Desolationis» (Bernardo Atxagaren testu batekin). «Bostak igual ez dira kabitzten», Juan Carlosek berak azaldu zigunez, eta bat edo geltituko dira diskotik kanpo. Kantu hauetan egon zen sorpresa. Batetik, «Desolatio desolationis» kantuairen soinu akustikoa, fintasuna, eta giroa erakargarria (testuak isolamenduaz hitz egiten digun bitartean). Eta, bestetik, «Gangaran gara» kantua bezalakoen «funky» joera. Baionako «Yassa» talde beltzaren koru eta dantzekin. Erritmoa, potentzia, arregloak, kolorea,... oso ikus eta entzungarri gelditu ziren tankera honetako numeroak. «Ez dira

hain funky», adierazten digu Juan Carlosek, «aproximazio batzu besterik ez dira. Lehen, «Musikaz blai»ren garaietan egin genituen holako gauza batzu, kantu batzuen sarreretan eta holan, teklatu batzurekin derrigorrezkoa da hain zea».

Baionako beltz hauek ikustean, Donostian Peter Gabriel ikusi genuenoi errez etorri zitzaigun burura orduko aktuzioa, Peter Gabriel Yossua D'Our-en taldearekin batera irten zenean. Errematatze bakoarik falta zitzaion Juan Carlosi bizkarra emanda publikoaren gainean jausten uztea. Duda izpirik ez, hamaika beso agertuko lirakeela bere pisua aguantatzeko.

Azken kontzertua?

Oraindik, zintan grabatu zena entzun gabe egonda ere, Itoizekoak pozik daude egindakoarekin. «nahiko ondo» joan zitzaion dena. Ostiraleko kontzertua beraientzat politagoa izan arren, larunbatean hobeto jo zutelako inpresioa daukate, «gehiago kontrolatu genuelako eta jendeaz, mogolloiaz gehiago pasatu genuelako». Itoizeko kantariaren esanetan.

Itoizen proiektuak ez dira oso luzerakoak. Grabaketa entzun, kantuen eta bertsioren aukeraketa egin, nahasketak burutu —ez dakite Lasarten edo Parisen— eta Frantzia zeharreko jira bat (Paris, Tours, Anguleme, ...). «Egia esan, kanpoko jira hori montatuta ez bagenuen, Itoiz desagertuta legoke —Juan Carlosek argitzen digu—, ni dagoeneko ez naiz emozionatzeko edo oso gutxitan, disko bat preparatzen zaude-nean 'zein da publikoa?' galdetzen duzu. Betikoa? Hori baldin bada ez da irtenbide klarua. Desagertzearen kontua ez da berria, orain pentsatu duguna, ez dakigu zein epetarako, Euskal Herrian ez jotzea, Frantziako jira egin eta gero ikusi. Agian segitzen dugu, ze musika egiteko go-goa denok daukagu...».

PELLO URZELAI

GASTEIZEN NEKEZ ERABAKI ZEN FINALERA ZEINTZU IGARO

Arriagako finalerako badira zortzi izen dagoeneko

Gasteizen jokatu zen bigarren semifinaleko saioa Durangokoa bezain ona izan zen, baina puntuazio gutxiagorekin. Saio horren ondoren erabaki zen zeintzu igaroko ziren finalera. Horretarako desentpate baten beharrean izan ziren.

Zenbakien kointzidentzia ia ezinezkoa bada ere, batzutan horrela gertatzen dira, eta Areitiok, Moises Enbeitak, eta Jon Ajuriak desentpate jokatu zuten puntuazio berdina ateratzean, eta hiru-retatik bik bakarrik pasa behar. Beraz Datorren igandean Bilboko Arriaga antzokian finala jokatu behar dutenak hauek dira: Jon Lopategi, azkenengo Bizkaiko txapelduna, Xabier Amuriza, Jon Enbeita, Jon Azpillaga, Aritz Lopategi, Elgetzu, Ajuria, eta Areitio.

Hamarreko handian

Rikardo Gonzalez de Durana eta Abel Enbeita emaztea eta senarra ziren, hamabost urte elkarrekin bizi ondoren emazteak agur esaten dio. Saio honetan Abelen esperientzia nabarmendu zen.

Jon Mugartegi eta Moises Enbeitak elkarrekin herriko frontoian egin zuten topo. Bigarrena saski-baloian jokatzen ari zen garaian Mugartegi joan zen pilotan jokatze asmotz.

Mañukorta eta Txisplasek itsasoko gai bat zuten. Le-

hengoa ikasketak bukatu eta estraineko aldiz itsasora zihoana zen bitartean Txisplasek itsasoaz asper-asper eginda

lehorrean gelditzera zihoana zen.

Areitio eta Altxaleik familiako gora behera bat zuten, biak senar-emazteak ziren, senarrak semeak edukitzea nahi zuen bitartean, emazteak ez zituen eduki nahi. Biak bakoitzaren arrazoiak oso ondo defendatu zituzten eta saio oso txalotua izan zen.

Bigarren lana puntua erantzun eta azken puntua eman eta hamarreko handian bertsoa osatzea izan zen. Puntua erantzuten izan ziren estua-

sunak zenbait kasotan, eta behar bada lan hau izan zen puntuazioak desberdintzeko balio izan zuena.

Saltsa gutxiko zortziko txikiak

Zortziko txikiko saioak ez ziren oso biziak atera, bertsoak aseguratzen joatean, eta noiz-behinka ezik ez zuten hamarreko handiak inposatzen duen erritmoa eten. Abel Enbeita eta Mugartegi irakasle eta ikasleak ziren. Biak topo egiten dute azterketa bezperan farranda bat egiten ari direla

Altxalei eta Rikardo biak elkarrekin bazkaltzen ari ziren, baina Altxaleik bazkaltzeko ardoa eskatu zuen bitartean, Rikardok ura eskatu zuen.

Semifinaleko saio biak, Durangokoa eta Gasteizkoa, kalitatez bikainak izan ziren.

Araba-Bizkaiko txapelketa berri honek herrialde horretako bertsogintzaren kalitatea argi eta garbi frogatu berri du.

Mañukorta eta Moises Enbeita biak jubilatutako ziren eta hondartzaren aurrean jarzen dira barandilan, nondik neska erdibiluziak ikusten bait zituzten.

Txisplas sasieskolak besterik egiten ez dituen baten paperean jarri zuten, baina azterketa eguna heldu zenean, zintzoki ikasten aritu zenari kopiatzen uzteko esaten dio.

Kartzelako lana

Hasteko lehen puntu bat: Zelan igaro dozu / aurtengo urtea? eta gai bat hiru bertso nahi zuten doinu eta neurrian abesteko. Gaia honela

zen: Pasa den hilean zabaldu dabe Kanbon, ifarraldean lehen institutua. Batxilerra euskeraz egiten ari diren neska-mutilei. Normala den bezala hemen gora behera handiak izan ziren gaiari heltzeko garaian.

Puntuazioen mahaiaik emaitza hau eman zuen: Rikardo G. de Duranak 434; Abel Enbeitak 481; Mugartegik 468,5; Moises Enbeitak 499,5; Mañukortak 449,5; Txisplas 474; Areitio 499,5; eta Altzaleik 491.

Hori dela eta, zazpi, zortzi eta bederatzigarrenak enpataturik gelditu ziren eta despenpaterako deitu ziren. Ajouria motorra kolpera berotu beharrean izan zen. Hala ere aurrera pasatzeko trebezia izan zuen. Kartzelako gai bat izan zen: Gorbachov eta Reagan-en arteko paktoa.

Beraz datorren igandean Bilboko Arriaga antzokian goizeko hamaiketan izango den finalean: Jon Lopategi, Xabier Amuriza, Jon Enbeita, Jon Azpillaga, Aritz Lopategi, Elgetzu, Jon Ajuria, eta Areitio. Zorte ona guztiori.

ZALDUBI

Durangon Liburu Azoka eta bertso saio bikaina

Durangoko Azokaren erdian, Bizkaia eta Arabako bertsolarien txapelketaren finalerdiko lehen saioa ospatu zen. Puntuaziorik garaiena Amurizari eman zioten, baina esan beharra dago ez zuela aparteko saiorik egin eta jendeak harrituraz hartu zuen epaimahaikoen emaitza. Saioa maila handikoa eta orekatua gertatu zen, noiz-behinkako labainkadak baziren ere.

Final erdira igaro zirenak lan astunagoa egin beharrean aurkitu ziren: ohizko agurren ondoren, ofizioka hamarrekoko handian aritu ziren. Ireneo Ajuria Josu Arriolarekin suertatu zen. Ireneo atrako bat egitera joandakoa zen, eta emakume bat ikusi eta

beregana jo zutenean konturatu zen Josu bere emaztea zela, beraz emazteari atrakoa egiten...

Xabier Amuriza 25 urtetako gazte bat zen paroan zegoena, eta Jon Azpillagari zera esaten dio: paroan nago eta borondaterik badozu...

Jon Enbeita eta Jose Luis Muguerza 'Elgetzu' biak goizeko trenean lanera zihoazena ziren. Jonek ez du zigarrorik erretzen, baina bere ondoko 'Elgetzu' erretzaile amorratua da.

Aritz Lopategi semea eta Antton Arriola ama alarguna ziren, eta semeak dio ez dela ezkonduko ez eleizaz, ez juzgadzuz, batu baino. Anttonek Aritz semea izan ordez alaba bezala erabili zuen gaia, bai-

na arrazoia arazoiaren aurka saio oso txalotua atera zuten.

Bigarren lanean oinak eman eta bertsoa osatzea eskatzen zen eta bukaera bat emanik hamarrekoko handian bertso bat osatzea.

Hirugarren lana zortziko txikikoa izan zen saioa zerbait arintzeko: Josu Arriola 20 urte zoologiko batetan egon den lehoia zen, eta Jon Azpillaga zoologikora ekarritako lehoi berria.

Antton Arriola pelikula bat ikustera joan zena zen eta aurrekaldean bikote bat tokatzen zaio, Ireneo Ajuria bikote horretako mutila zen.

Xabier Amuriza neskaren paperean jarri zuten eta Jon Enbeita mutilarenean, eta mutilari neskak diño ez duela

inoiz neskagaz ikusten.

'Elgetzu' barrenderoaren paperean jarri zuten eta garbiketako egiten ari dela Aritz Lopategi aurkitzen du zabor ontzi baten barruan sartuta.

Azkenik kartzelako lana egiteko puntua jarri eta erantzun egin behar izan zuten eta gai bati buruz hiru bertso paratu nahi zuten doinu eta neurrian. Puntua honela izan zen: Txapelaren egarriz / daukagu gaztea. Eta gaia nola ez bada? Durangoko azokari lotua: Aurten 120 bat liburu berri agertu da Durangoko azokan. Denek gai honi ondo erantzun zieten, bakoitzak bere ikuspegitik.

Epailen emaitzak honela izan ziren: Xabier Amurizak 549,5; Jon Enbeitak 536; Aritz Lopategik 525; Jose Luis Muguerza 'Elgetzu'k 520; Jon Azpillagak 517,5; Ireneo Ajuriak 499,5; Josu Arriolak 484; Antton Arriolak 477,5 puntu.

ZALDUBI

BILBOKO NAZIOARTEKO TXOTXONGILO VI. JAIALDIA MARTXAN DAGO

Bilbo, munduko farandularik txikienaren topaleku

Bilboko udaletxearen antolakuntzapean eta 12,5 miloiko presupuestoarekin hasi da VI. Txotxongilo Jaialdi hau. Hamairu egunetan zehar (Abenduaren 8tik 20ra), bertako eta atzerriko 9 lurralde desberdinetatik etorritako konpainien bidez, Bilbo Nazioarteko txotxongiloaren topaleku bihurtzen ari da.

Umeentzat txotxongiloak betidanik izan duen erakar-garritasunak, izugarrizko eragina eduki du aurtengo jaialdia antolatzerakoan. Baina mundu honen oinarriak umeentzat egindako saioak izan ohi badira ere, aurtengo 27 emanaldietatik, 5 helduentzat bereziki zuzendurik doaz.

Hitzaldiak, mintegiak eta artisau azoka

Jaialdia ez da mugatzen

emanaldietara soilik, bertan hitzaldiak, mintegiak, erakusketak eta artisau azoka ikus-kizun gisa agertuaz. Adibidez, txotxongilo antzerkia Bilboko ikuslegoaren artean zabaldu nahian, iaz bezala aurtengo ere Marionetez Apainduriko Erakuslehioan Lehiaketa dago.

Mundu honen ikuspegi orokor batek ezin ditu aparte utzi sortzaileak, materiale desberdinez eta tresnarik arraroenez panpinak egiten dituztenak. Horrexegatik, Abenduaren 11tik 20ra eta Bizkaiko Foru Aldundiaren Erakusketa Aretoan, egunero izaten dugu aukera guzti hau ikusteko Artisau Azokaren bidez. Bi ekitaldi hauetaz aparte, beste zenbait ekintza ere eramaten ari dira. Lehenik eta behin, Enkarni Genuak (Donostiako txotxongilo taldekoa) "Txotxongiloaren Erabilpen didaktikoa" irburuz hitzaldia zuzenduko du aste honetako Ostegunean, eta bigarrenik 25 irakasle txotxongiloaren proiektio pedagogikoa astertuko dute, marioneta irakaskutza instrumentu bezala erabiliz.

Ayala eta Arriaga antzokietan

Arriaga eta Ayala antzokiak izaten dira 27 emanaldi hauen lekugunea. Hilearen 8an izan zen Jaialdi honetako inaugurazioa Rafael Albertiren antzeslan batekin. Hain zuzen ere 'La pajara pinta' izeneko saioa eskeini zen. Nahiz eta orain arte obra honek bere emankizunerako arazoak izan, hauek gainditu eta bigarren aldiz antzestu da.

Euskadiko taldeoi dagokionez, Kukubiltxo eta Bihar txotxongilo antzerkia izango ditugu nabarmen. Kukubiltxo taldeak Zokozorrimorra lanarekin aurkeztu behar zuen inaugurazioaren egunean, baina eguraldia dela eta atze-

27 emanaldi

izango dira

Arriaga eta Ayala

antzoki bilbotarretan.

ratu egin behar izan dute beraien antzeslana azkenengo egunetarako, eta Bihar Txotxongilo Antzerki taldeak hilaren 17an *Lantzeko lapurra* izeneko saioa emanen du.

Japoniarrak ere

Betidanik izan dute Japoi-ko marionetek ospe eta xarma berezi bat. Ospe hau ez da egun batetik bestera gauzatzen. Izugarritzko tradizioa,

30 ordu ispilu baten aurrean atz bat mogitu ahal izateko eta teknika baten ondorioz suertaturiko emaitz neketsua da.

Bai japoniar eta baita ere Ingalaterrako konpainiak izaten ditugu gurekin Bilbon. Jaialdi honetan beste hainbat lurraldeetako taldeek parte hartzen dute. Garrantziskoa da ere Polonia, Frantzia eta Costa Ricako parte hartzea. Jaialdi honetako lan guztiak

orain arte publikoari eskeini gabekoak dira, beraz ikuskitzen bitxiak ditugu ez bait dira inon oraindik ikusi.

Jaialdi honen benetazko protagonistak noski, umeak dira, beraiergan ilusioa sortzea bait da helburua. Antolatzaileen ustetan jaialdearekiko jendearen erantzuna guztiz ona izanen dela itxaropen

dute, hara nola hamabost mila haur, bi antzerki hauetatik pasatuko direla suposatuta bait dute. Txotxongiloak eta egileak bi astez izango ditugu gurekin Bilbon. Horra hor munduko farandularik txikienaren zaleontzat aukera ezin hobea.

JABIER MARKOS

Josu Kamara: «Txotxongiloa ez da bigarren mailako antzerkia»

Josu Kamara Kukubiltxo taldearen partaidea dugu. Bilboko Nazioarteko VI. Txotxongilo Jaialdia dela eta, berarengana jo dugu mundu honen eta bere inguruetako sekretuak esagutzeko asmoz.

Ez da zaila izan berarekin hitzegitea, behar bada bere lanbidean umeekin erlazioanatu behar izan duelako, eta ondorioz hauen hitzegiteko eta entzuteko erreztasuna bereganatu du. Berarentzat txotxongiloaren munduan sartzeari aukera bat izan zen. Zazpi urtetan umeekin irakas-kuntza barnean sartuta egon ondoren, umearekiko harremana aldatu nahi zuela konturatu zen, irakaskuntza instituzio horretatik irtenda eta beste maila fantastiko edo ludikoago batera pasatu zen. Kukubiltxon taldean sartzeko aukera izan zuen eta geroztik jotake jarraitu du ia bost urtetan.

Txotxongilo talde honen ideia nola sortu zen galdetu genion hasteko. «Kukubiltxo sortu zen orain dela 10 urte. Larrabetzuko talde gazte batek ume eta euskararen inguruan zerbait egitea pentsatu zuten. Apur apurka kale animazioa, zankuetan ibiltzea eta beste hainbat gauza deskubritu zuten eta hasieran horrelako ikuskizun bat egin zuten. Gero profesionaltzeko esijentzia sortu zen. Profesionalizatu ginenen 5 lagun bagen, orain 9 gaude profesionalki lan egiten.»

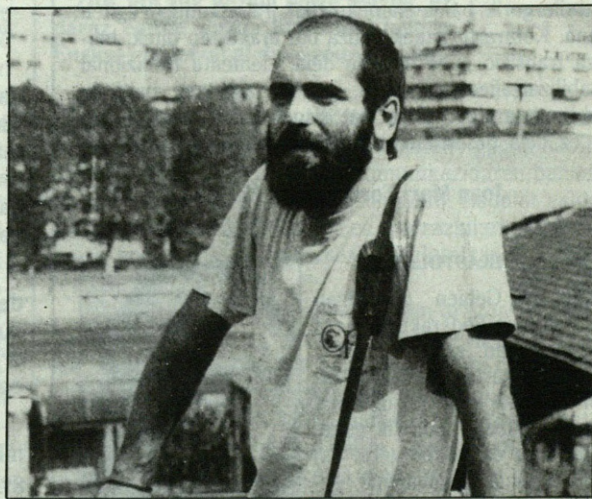
Euskara hutsean

Zalantzarik gabe, eta Josu Kamarak esan zigunez, euskararen alde egiten dute lana Kukubiltxo taldekoek. Ez dute sekula egin erderazko saiorik, eta nahiz Euskadin izan, edota beste edozein lurraldetan, beti bere publikoarekin konektatzeko euskara hutsa erabili dute. VI. Txotxongilo Jaialdi honetan saio bakarra dugu euskara hutsean eskeitzen dena, hain zuzen ere Kukubiltxo taldearen «Zoko-zorrimorra» izeneko saioa. «Antolatzaileek euskerari buruz ez dakite ezer, eta horretaz aparte, badirudi ez dutela enteratu nahi ere. Errealitateaz desbinkulatuta daudenez, txotxongilo antzerkia euskeraz egiten duten taldeekin harremanak izateari, ez diote garrantzi handirik eman.»

Kukubiltxo taldekoentzat euskara inportanteena da eta beste guztia lagungarri bezala erabiltzen dute hainbat eta atseginago izan dadin. Euskadiko leku nahiko erdaldunetara joan dira eta euskara hutsean eginez, konturatu dira «umeek ez digutela kristianoak hitzegiteko eskatzen».

Txotxongiloak eta umeak

Txotxongilo antzerkia beti umearekin erlazioanatu da. Josu Kamarak aitortu zigunez «sarritan ez du zentzu handirik erlazioanatzeko horrek, edozein publikorako saioak

egiten dituzten taldeak badaudelako, ez umeentzat bereziki zuzenduta. Gertatzen dena zera da, umeek eskolaren ordutik kanpo ez dutela sekula aurkitzen aukera bat edozein moztako ikuskizun bat beraiei zuzenduta ikusteko. Horregatik nahiz eta nagusientzat zuzendutako saioak izan, beti nagusiek umeak eramaten dituzte».

Behar bada, horregatik txotxongilo antzerkia bigarren mailako antzerki bezala kontsideratzen da, ikuskizun hau bereziki umei zuzendua dagoelako. «Baina horrela pentsatzen dutenak, ez dira konturatzen kale antzerki hau oinarria edo sustraia dela eta hortik geroago antzerkizaleatasun bat edo antzerkiaren aldeko antisia bat sortuko dela. Hori landu arte, hazia landu arte ez da lorea haziko».

Hala ta guztiz ere, antze-lan horren jasotzaileari dago-kionez, ezin dira mailakatu antzerkia eta txotxongilo teatroa, helburua erabat desberdina bait da. «Ez dira maila desberdinetako antzerki moeta, bakoitzak bere lekua eta bere funtsa du. Ezin da esan,

bata lehenengo mailako antzerkia denik eta bestea bigarrenekoa, kalitatean konparatu beharrekoak dira. Dena den, nik ez dut uste txotxongiloa bigarren mailako antzerkia denik».

Publikoaren erantzuna

Josu Kamara antzerki mundu honetan zakur zaharra denez, ez du oso argi ikusten jaialdiarekiko publikoaren erantzuna. «Jailadi batek ez du zentzu handirik jaialdiaren gaiaren inguruan urtean zehar mugimendu bat ez badago». Horixe da bere ustez Bilbon gertatzen dena. «Bilbon urtean zehar ez da umeentzat ezer antolatzen eta ez da txotxongilo eta ume antzerkiaren inguruan inongo mogimendurik egoten. Orduan, antolatzaileek dagoen huts hori jaialdi baten bidez izkutatu egin nahi dute».

Antolatzaileek jendearen erantzuna guztiz ona izango dela itxaropen badute ere, Josurentzat ez du sekula arrakasta izango ume antzerki eta txotxongiloaren inguruan Bilbo mailan, mogimendu bat lortu arte.

J.M.

Paperetan idatziak

BERTSOLARIAK

Erdiak baino gehiago giputzak dituk eta Gipuzkoa barruan euskararen dentsitatea nabarmena den leku-koak, hots, Urolaldea, Goierri eta Deba Garaikoak. Bizkaian Burturaldekoak dituk gehienak. Bestalde ez duk populazio marjinal bat, guztiz normala baizik. Horregatik ez duk homogeneotasun handirik ikusten beren artean. Ikasketei gagozkielarik, maila apala ematen ditek. Erdiak baino gehiagok ez ditek batxilergorik, baina ehuneko 10ek irakaskuntzan egiten ditek lana. Kontraste hauek gauza bat erakusten ditek, bertsolaritza transizio gune batetan dela, elementu tradizional eta estabilizatzaileekin batean, berriak agertzen baitituk. Edozein modutara ere gauza bat diagok garbi, bertsolaritza jadanik ez dela baserritarren gauza, ehuneko 46 langileak baitituk.

Joan Mari Torrealdai, («Hemen», 87-XII-11).

IKASTOLAK

Gehien preziatzen dudana Ikastolen Federakundea eta Administrazioaren artean akordio politikora iritsi garela da. Gero akordio honen garapena helduko da, baina gauza guztien gaintetik estrategia marraztu da honez gero. (...) Jestio autonomia ezaugarriak garrantzitsuenetarikoa gertatuko da, zeina akordioan babesten den eta onartu berri dugun araudi juridiko horren barnean gauzatuko den. Beste baldintza inportantea euskalduntze D ereduaren ildo da. Uste dut mementu honetan eskola publikoaren eredu pluralistarako baldintzak sortu direla.

José Ramón Recalde, («El Diario Vasco», 87-XII-13).

EUSKARA KOMUNIKABIDEETAN

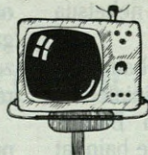
Orrialde-multzoa argitaratzen da astero euskaraz kazetaritza edo publizista dei genezakeen sailaren barruan gure artean aste-egunkari, gehigarri eta astekariaren artean. Bestalde irratia eta telebistak egunero bolumen nabarmena eskeintzen digute albistegietan. Eta egunero euskal entzule edo irakurleari esparru honetatik iristen zaion hizkuntza eredu gaingiroki bederen aztertzeari ekin diona, berehala ohartu da zer eratako akats, zalantza eta ahuleziak nabarmentzen diren bertan. (...) Estilo-liburu bat prestatzearekin batera ez litzaieke batera gaizki etorriko profesional horiei beren lana atergabe aztertu eta epaitzeko mintegi ongi antolatatu batzue.

Xabier Mendiguren, («Deia», 87-XII-10).

DURANGOKO AZOKA

Salmentei dagokienez, errentagarritasuna beti ezaipian geldituko den alorra izanagatik, urtean zehar liburudendetan salduko denaren erakustoki izateak ematen die argitaletxei hara joatean egiten duten ahaleginaren ordaina. Komertzialtasun hau komertzialkeria izanen da behar-bada bat baino gehiagoren ustez, baina euskal liburugintza heldutasuna ere adierazten du. (...) Jadanik literaturaren alorrean sartuta, nabarmena da edizio honetan poesiarren halako erreakzioa. Izanez ere, itzulika bortitz baten bortxaz, kasik narratibarik gabeko herria izatetik poesigintza arrontetik baztertzer pasatu gara guztiz heldutasunaren izenean.

Martikorena, («Navarra Hoy», 87-XII-8).

Ramon aizarbitoria

Joxerra
Gartziaren
galderak
ETBko
«Arkupe»
saioan
(abenduaren
3an)

Hire burua nobelizatatzat joko al huke
—hiru nobela argitaratu dituk, eta ia apenas ez besterik literaturaren alorrean—

—Beno, zerbait izatekotan nobela gizona

naiz. Beti iruditutako zait izenarik egokiena nere posibilitateak bideratzeko, baina amateur bat, afizionatu bat nolahi ere bai nobela eta beste hainbat gauzetan.

—Egi-egia esanda ez daukak hor izkutuan beste jardunik, hirezako bakarrik poesia edo, ez duk egiten?

—Ez, ez. Egia esan ez dut nik literatura egiteko behar gehiegirik. Esaten da, batzuk derrigorrez idatzi behar dutela, beharturik daudela idaztera, eta beren barrera kanporatzea eta abar eta abar... Nik uste dut, beno, hori alde batetik retorika dela, ezta? Badago lagun artea eta badago harreman sozialak geure barrera kanporatzeko eta abar, eta ez dago nobela bat idazteko lana hartu beharrik munduaz zer pentsatzen duzun esateko, edo aspertuta zaudela edo triste zaudela idazteko.

—Arrazoi zientifikotan-linguistikotan sartu gabe Ramon, nobela ala eleberria, zein duzu hitz gustokoen?

—Nobela, nobela bai. Idazle eta eskritore zera hartan sartu gabe, baina bai, bai. Nobela, nik uste dut errazagoa dela.

—Ipuina eta nobelaren arteko diferentzia adierazteko eran jarriko higu-ke?

—Beno, nik intuizioz esango nuke ipuinak baduela instantaneitatea bat. Nobelak, luzeagoa izanda ere badu harreman bat espazioarekin eta denborarekin, ipuine-

tan gertatzen denarekin desberdin dena. Nik uste ipuina dela, luzeaz aparte, instantaneitatea.

—Idazle bezala, hik, ideia bat edo proiektu bat daukaanean, planteiatuko al duk generoen hautaketa edo berez gaiarekin batera inposatzen duk, proiektu bat bakarra duanean.

—Nik ez dakit zergatik, behar bada erantzun sozial bat izan da, inposizio soziala, behartuta sentitzen naiz beti generotan pentsatzera. Egia da hor gustora mugitu izan naizela, eta gainera nik erraza izan badut izan da erraztasuna, izan ere zerbait espresatzeko behar nuen tresneria tekniko literarioa lortzeko. Nik uste hor izan zela intuizio modukoa, hortik kanpo ezer gutxi. Eta horretaz bada bai, egia esateko nik zerbait adierazteko dudanean edo zerbait espresatu nahi dudanean, berehala bururatzen zait nobelan. Eta hain zuzen ere niretzat objektiboki genero errezagoa delako. Ipuia eta poesia zailagoak iruditzen zaizkit. Ez da egia ipuina dela nobelatzen hasteko, narratzen hasteko, hastapena edo lehen pausua. Nik uste dut hain zuzen ipuinaren instantaneitatea hori zailagoa dela nobelarena baino.

Jean Louis Maitia

Xipri
Arbelbide-ren
galderak
Baionako
Gure Irratian
(abenduaren
14ean)

Biltzar Nagusia burutu duzue gaur, eta bertan araudiak aldatu dituzue. Zergatik?

—Seaskak orain duela hemezortzi bat urte finkatu zituen orain arte ba-

lio izan duten araudi horiek. Eta hemezortzi urteotan Seaska aldatu da, handitu da, prolemak zaildu dira eta, beraz, auradi horien berriz beste molde batetara finkatzea beharrezko iduritzen zitzagun, eta hara arrazoina zertarako orai egin diren. Orain duela urte bete hasi gi-

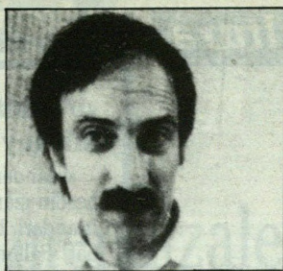
nen hori prestatzen, jada bukatu da, eta uste dut hemen-dik aintzina molde berri batean lan egitera partituko girela.

— **Molde berri bat aipatzen duzu. Beraz, zer aldatu duzue?**

— Gutti gora behera gaurzik inportantea da, ene iduriko, lehenago Seaska elkarte zela pertsona elkarte bat. Eta eztabaidatzen zirenean ikastolentzat eta ikastolen mundu horretan hautatu behar genituen orientabideak, gutti gora behera ikastolent eztabaidatzen ziren, baina gehienbat, hala ere, Seaskako biltzar nagusi orokorrean. Eta hor bakoitza bere izenean mintzatzen zen; hori, gure iduriko, talde ttipietan oso egoki eta demokratikoa da, baina gero taldea gehiagora joatean, behar bada, jendeak guttiagok parte hartzen dute elkartean garen jende multzoaren araberan. Hor ondorioak izan dira azken urteotan, behar zen bezainbat jendeek ez dutelako parte hartu orientabide horien finkatze lanetan. Oraingo araudiek piska bat diferentki ekarriko dituzte, eta hemendik aintzina izan den Seaska elkarte hori izanen da gehienbat ikastolen arteko federazioaren izpiritu horretan. Erran nahi baita pertsona elkarte bat egiteko ordez gehiago izanen dela Iparraldeko ikastola diferenteen, ikastola berezien arteko elkarte bat.

— **Beraz, izanen dira biltzar bereziak ikastola bakoitzean, eta gisa honetan ariz ikastoletako beren buruak gehiago inplikatuak sentituko dutea beren ikastoletan eta Seaskan, ala berdin izanen dira — biltzar nagusietan bi, hiru, lau izan dira gehienik Urrugnen, dena jinez milaz goiti—?**

— Dena jinez milaz goiti ez zen izanen, baina egia erran, denak parte hartuz, orai arte ginen baino talde handiagoak izanen ziren. Baina, hemendik aintzina zein moldeetan hartuko duen jendeak parte, hori esperientziak erakustera emanen du. Araudiek ekartzen

dutena da posibilitate hala ere orain arteko eztabaida horren tokia gehiago eta gehienbat ikastola izan dadin. Beraz, xanxa ematen dute araudi horiek, hurbilagoko bilkurak izanen direnaz gain ikastoletan, ikastoletako jendeak gehiago parte hartuko dutela. Eta araudi horien arabera ikastola izanen da eremu hori non ikastolak dituzten prolemaatika guziak eztabaidatuak izanen bait dira. Gure iduriko eremu horiek dira batez ere lau: arlo ekonomikoa; kanpoarekiko harremanak, eta bai ikastolen barnean diren gurasoen arteko harremanak; hirugarrena berriz, sozial arloa deitzen duguna litzateke, irakasle eta langileen prolemaatikari buruz eztabaidatzeko arlo hori eta azkenik hori lotua dena gutti edo aski, pedagogikoa: zer irakaskuntza modelo behar dugun ikastoletan eta ikastola bakoitzak nolako berezitasunak ukaiten ahal litzukeen mementu batean edo bestean, ikusiz bakoitzaren prolema bereziak. Lau arlo horiek teoriar gehiago ikertu behar ziren ikastoletan bainan, adibidez, prolema ekonomikoengatik gehienbat baztertzen ziren, salbu prolema ekonomikoak. Prolema ekonomikoak eztabaidatzen ziren ikastoletan, bainan beste horiek aise guttiago. Beste arlo horiek beraz, biltzar nagusi orokorrean eztabaidatzen ziren. Egia erran, jendea ez halaxe biltuz, ikusten genuen domai zela debate horiek ez zabala-goak izaita. Oraingo araudi horiek emaiten dute posibilitate hori, eta gainera beharrezko ikusiko dira ikastoletan horien denen eztabaidatzea, zeren eta ikastolak bidaliko dituzten ordezkariak gai edo arlo horietan guztietan beharko bait dute ikastolen izenean beren eritziak eman.

Torreldaik puntua jarrita

Felix Marañari

— **Euskal idazle nor den definitzeko orduan ez datoz denak bat. Nor da "euskal" idazle? Izan al daiteke bat euskal idazle, erdaraz idatzita?**

Zuk, eta zuk bezala beste batzuk, erdaraz egiten duzue literatura hemen. Euskal idazletzat al duzu zeure burua?

Euskal idazletzat zer ulertzen dudan galdetzen zaidan bakoitzean, arazoa erabakitaz emateko gogoia datorkit, nik neuk erabakia dut eta. Baina komunikazioaren balioa ezagutzen dut bai, eta ez naiz erreprimetuko. Badakit galdera hau idazleari egin ohi zaiola eta ez marrazkilariari edo eskultoreari; horregatik da beharrezko hizkuntzaren aldagatik aztertzea.

1977 inguru hartan pozoindu zuten arazoa batzuk, azentu parapolitiko esan zutenean hau edo hura zela euskal idazlea, hobe esanda, "ez zela hau"; hots, ukatu egin zuten baieztatu ordez. Aitzitik, uste dut, gaur gaztelaniaz idazten dugunok —bi, bi bakarrik salbu, harpetarrak— geuretzat hartua eta asumitua dugula euskal kultur identitatearen bilaketa, eta honetan eskuhar genezakeela geure obraren bidez, baina ez isiltasunez. Castelaok, —susmagarri ez dena— idatzirik utzi zuen Valle Inclán-ek "galleguismo" gehiago egin zuela gaztelaniaz, gainerako idazle guztiak galegoz baino gehiago. Nik neure aldetik ez dut Pio Baroja aipatzeko asmorik eta gutxiago nahi dut ordeztu euskara Valle Inclán-en gaztelaniarekin. EZ. Pertsonalki, neure mugen neurrian baieztatu eta esan nahi dut gure-geure "corpus" kulturalaren eraketak —kultur gizatalde nazional euskaldun bezala kokatzen gaituenak, alegia— ba, eraketa honek norabidea okertu egiten duela baldin eta prozesu honetatik baztertu egiten baditu beste hizkuntza batean baino hobeto gaztelaniaz espresatzen garenok. Enparatua, Blasek (Otero) esan zuen bezala, isiltasuna da. Ba, hori ez zuen Blasek esan, baizik eta Gabriel Celayak; baina beste Gabrielekek ere esan zezakeen, Gabriel Arestik.

Puntako argitalpenak

Bergarako «Etxepare» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Konspiratzaileak», Xabier Gereño. Egilearen argitalpena.
- 2.— «Paixibo», Joxean Sagastizabal. Elkar.
- 3.— «Baigorriko zazpi liliak», Jean Duvoisin. Elkar.
- 4.— «Bi anai», Bernardo Atxaga. Erein.
- 5.— «110. street-eko geltokia», Iñaki Zabaleta. Susa.

Orotarikoak:

- 1.— «Hiztegia aberasten», Elgoibarko Euskara Mintegia. Elkar.

«Heidegger eta nazismoa», Europa astindu duen liburua

Alemanez eta gazteleraz aurrena; frantsesez gero, Victor Farias-en «Heidegger eta nazismoa» liburua polemika ugari sortarazi ditu Europa osoan. Aipatu herrietako nahiz Italia, Austria eta Portugaleko egunkarietan ere agertu dira horri buruzko artikulua. Telebista ere arduraduta filosofoaz...

Martin Heidegger-en pentsamendua bera, eta ez bakarrik bere bizitzan izandako harremanak, salatu da nazitzat.

Martin Heidegger filosofoak nazismoarekin izan zituen harremanak aztertzen duen liburua ez-ohiko arrakasta izan du. Itzulpen ezberdinak eta egunkaririk sonatuenetan orri mordoa ezagutzeaz gain —Franfurter Allgemeine, L'Espresso, El País...— erreportaiak eta mahainguruak prestatu dira Alemania, Frantzia, Britainia Handia eta Estatu Batuetarako. Unibertsitateetan galdera asko luzatu zaizkie irakasleei Martin Heidegger-i buruz. Irakasleek aldiz obrari buruz dihardute normalean, ez filosofoaren bizitzari buruz.

Badirudi 'Lyongo harakina' ren kasuan bezala beste turko-buru bat kautsitu nahi dela gaurko Europaren astakeriak ezkutatzeko. Medioen muntaia propagandistikoaz ari gara, ez liburua-ren balioaz noski. FR3 telebista kate frantsesean Michel Cazenavek deklaratu duenez «Barruak buelta eman dit Victor Farias-en liburuan agertzen diren dokumentuak irakurri ondoren, iruditut bait zait batasun organiko bat dagoela Heidegger-en pentsamendua eta nazismoaren fenomenoaren artean. Izua isurtzen zen Heidegger-en pentsamendutik... Oraindik ere nere onera etorri gabe nago».

George Steiner-ek, Heidegger-i buruz beste liburu bat idatzia duenak, ho-

nela laburtzen zuen Martin Heidegger-en pentsamendua: «Aurrena, hirurogeita bi bolumenetan, Mendebaldeko filosofia eta metafisika birpentsatu zuten. Galdera bera egin zuen behin eta berriz: zer esan nahi du izan-ak? Nola pentsatu, nola esan izan-a? Zergatik ez dago ezer? Zergatik dago? Bigarrenik, hizkuntzaren metafisika eta poetika bat proposatu zuen, ausardia berezikoak. Heidegger-entzat hizkuntzak hitzegin egiten du, hitzegin egiten digu... Hizkuntzaren, logos-aren morroi gara gu, argi handi bat gugandik barrena iragahgo bailitza... Hirugarrenik, bere azken urteetan, giza pentsakizunean aurrerakoiaren iruditzen zaidan estetika bat proposatu zuen Heidegger-ek. Hiru ildo handi hautan barrena garatuko da gerraurreko filosofia frantses ia guztia. Sartrearen esistentzialismoa, 'L'Être et le Néant', Heidegger-en filosofia honen nota bat baino ez da».

1933-4 urteetan izan zituen Heidegger-ek nazismoarekiko harremanak nagusienak. 1945. urteaz geroztik ez zuen hitz bakar bat esan Auschwitz-ei buruz. Ez da gauza izango bere nazieko partaidetza pentsatzeko

J.M. HERITZ

«Irlandarra», IRAren damutua, Mickey Rourke, pantailara

«Irlandarra» izena du filmak, baina berdin berdin izan zitekeen beste edozer gauza: ez da Irlandari buruz hitzegiten. Hori bai, irlandar bat, Fallon (Mickey Rourke), IRAko ekinkidea nazkatuta dago. Hil besterik ez du egiten! Bera pittin bat hiltzen da tiro egiten duen bakoitzean. Azken ekintza bat eta utziko du: haurrak dira. Ingalaterrara ihes egin eta han irlandarrek eta ingelesek pertsegitutako dute. Gaizkile batekin tratua egin eta beste bat garbitu beharko du pasaportearen truke... Irlanda? Dena den gaeliko azentoa ikasten ihardun omen da bere ingeleserako aktore famatua!

80. urteetako Europako pintura: erakusketa ibiltaria

'Eighty' aldizkariak antolaturik 80. urteetako Europako pinturaren erakusketa bat ireki da Strasbourg hirian. Erakusketak Portugal, Britainia Handia, Mendebaldeko Alemania e.a. ibili beharko lituzke ondoren. Horixe da antolatzaileen asmoa. Hautaketa erdia espezialistek eta beste erdia aldizkariaren irakurleek egin dute. 70 artista izan dira hautatuak, 15 herritako artistak. Hautaketaren erizpideak alde batera, telan egindako pintura bakarrik hautatzea erreduzionismo handi samarra da 80. urteetako pinturak isladatu nahi direnean.

Stevie Wonder-ek 'Characters' izeneko lan berria

'Characters' izena darama Stevie Wonder kantari irrifartsuaren azken lanak. «Indibiduei buruz ari nahiz disko honetan. Egoeren arauera eragiten diren beren nortasun eta hauen alaketek. Hamabi bat aurrena... eta gero beste hamabiren bat aterako dira». Bere deklarazioetan ez du Prince edota Mchel Jackson-i buruz ezer esan nahi. Oso ezberdinak direla dio. Bere burua erresponsabilitatez beterik aurkeztu nahi du. Jendearen artean komunikatzeko elkarrizketa erreibindikatzen du: prentsarekin hitzegtako, bere amarekin, Jainkoarekin...

Alpha Blondy 'Jerusalem'etik 'Revolution'era

Ginean, Burkina Faso-n, Cote-d'Ivoiren estadioak betetzen ditu eta Afrikan ez ezik Europan ere gero eta ezagunago bilakatu da Alpha Blondy. Iaz, Kingston-en, Wailers taldearekin jotzeko bere ametsa bete zuen. Ekumenismoa reggae erritmoz bultzatu nahi zuen. 'Jerusalem' hartatik, 'Revolution'era pasa da oraingoan. Paso egin du halaber reggeaz: bioloia, tronpetak, txeloak eta tuba sartu ditu. Inork ez daki benetan ari den, saldu egin den edota erotu. Afrikako gazte jendeak bere atzetik eraman nahi ditu: edozein politikok baino errazago daukala dio berak. Lainezak jo duela dirudi.

Hegoaldeko mendizale elkarteak Federakunde bakarraren alde

Duela urte bete Nafarroako Gobernu Autonomoak konbenio bat sinatu arazi zien mendigoizale nafarrei, zeinaren arauera Federación Vasca delakotik aparteko Federación Navarra de Montaña sortu zen, egungo egoera politikoak halako desberdintasun administratibo, legal eta ekonomikoa eskatzen omen du-eta. Transferentziekin batera ailegatu dira banaketa ezadostasun arazoak mendizale elkarteetara.

HEGOALDEKO mendizaleen elkarteak batera ziren Federación Vasco Navarra ko Alpinismo izeneko federakundean 1924. urteko maiatzaren 18an Elgeta plazan buruturiko biltzarraren ondorioko fundazioaz geroztik. Ordudanik zirela erregimen politikoak izan, elkarrekin ziren Hegoaldeko lau lurraldeetako mendizaleak edonolako gestio eta antolakuntza orokorri zegokionez.

Baina egungo egoera politikoak banandu egin ditu alde batetik Gasteizko Gobernuko administraziopean daudenak eta Nafarroako Gobernukoaren pekoak bestalde, ez legedi arazoen kausaz bakarrik, azken batean diru partiketen istiluak nagusituko bait dira beste behin gehiago.

Bi gobernu autonomo, bi federakunde!

Federación Vasco Navarra de Alpinismo zelakoa Federación Vasca de Montaña izatera pasatu zen Vascongadetako administrazioaren sorreraz. Eta bere aldetik, Nafarroakoak ere beste hainbeste egin zuen iaz sinatutako konbenioa medio Federación Navarra de Montaña eratuz.

Nafar mendizale elkarteek sinatutako akordio hartan ordea bazen baldintza bat: ordurarteko batasuna mantenduko zuen legedi aproposa burutzekoa. Ostera, Nafarroako Heziketa eta Kultur Sailak eragozpenak ipintzen ditu halakorik posible bihur dadin, konbenioaren arauera ezin jo ahal izango bait da Komunitate Foraletik haruntzago.

Mendizale federakunde bakarra borondate politikoaren menpe

Iragan den igandean Federación Vasca batzartu zen Elgoibarren, hantxe azaldu zi-

rela istiluon alde katramilatsuak. Pako Iriondo, Federación Vasca-ko lehendakaria bezala, Nafarroakoa den Juan Mari Feliú ere mendizaleen federakunde bakarraren aldeko agertu ziren, lau lurraldeetakoen batasuna ziurtatuko duen konpromezu bide baten beharra aldarrikatuz.

Gisa honetan direla kontuok, arazoak irtenbide zaila erakusten du, batik bat legal-ki, administratiboki eta ekonomikoki zein gobernuak egingo duen kontu egitura politikoen gaindi konpondu beharko delako.

GORKA ARRESE

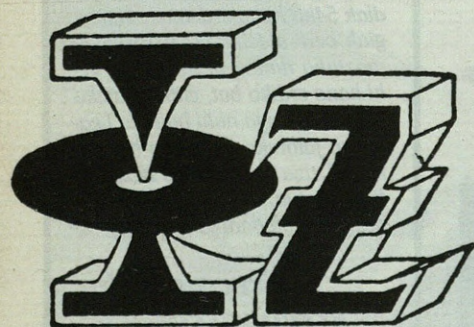
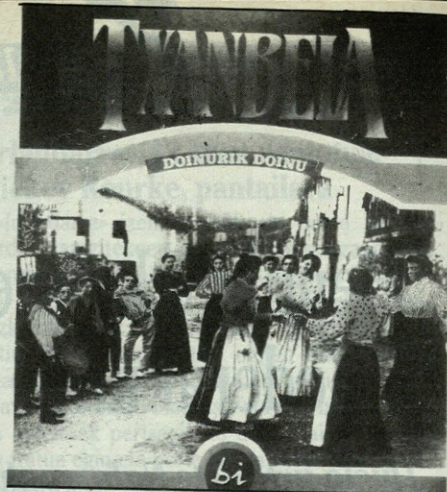
Tolosako aizkol desafioa prest

MINDEGIA Ezkurakoari aurre egingo dionik ba omen da: Angel Arrospide. Datorren igande eguerdirako iragarri da desafio sonatua, Tolosako zenzen-plazan. Milioi erdia ipintzen du jokoan aizkolari bakoi-tzak, honez gero mahain gainean daudenak, nork eramango listo! Arrospidek 20 enbor moztu beharko ditu, horietatik erdiak 60 pulgadatakoak eta beste erdiak 54ko kana-erdikoak. Mindegiak bere aldetik 21, Arrospidek moztuko dituen bezainbeste, gehi kana-erdiko bat, enbor bateko abaintaila laga nahi bait dio Leaburun jaiotako Tolosako harakinari. Latza Santotomas bezperako apostua. Nor ausartuko da orain diruak dantzan jartzen?

Erremonteko errebantzarik ez

GALARRETAN jokatu erre-monteko finalean ziztuan gertatu ziren komeria guztiak. Ez zen kolorerik bikoteen artean, kantxan iazko Uharteko finalista berak aritu ziren arren. Intxauspe eta Ezkurdia kakak aidean erabili zituzten Elizaldek eta Agerrek: 17-2 hasteko, 23-4 gero, 33-15 kontuak baretu nahian segidan, eta 40-19 azkenik. Zortzi tantu egin zituen Agerrek sakez, bere tokitik ezin izan zuen inork mugitu ahal izan, eta Elizalde gerrikokideak patxadaz lagundu zion, Ezkurdia eta Intxauspek apenas ezer asmatzea lortzen ez zutelarik. Pilotazaleak, asperdurak jota, berriro iazko garaileek txapela bigarrenez eraman zuten artean, apostutako diruak larrialditan jartzetik urruti. Hain nabarmenki nagusitu ziren, ezen enpresariak suspenditu egin bait dute larunbatean Euskal-en jokoan ipini nahi zuten finaleko errebantxa. Azken orduko tentaziorik izango ahal da!

G.A.

Sorreratik euskal kulturaren zerbitzura

Arbaitzalde etxea. Sal Roke auzoa. Tlf. 459629/462964.

DONOSTIA

«Txisteka-Misteka», algara batean goatzeko txisteak

«Txisteka-Misteka» kasete bikoitza kaleratu zela bada urte pasa dagoeneko. Makina baten tripak nahastu eta negar malakoak ixuri arazi ditu farrez lehertzen agortu den kaseteak. Ba zen garaia hirugarrena kaleratzeko!, eta Amasako Joxe Ramon Galarraga eta ARGIA bertan "Jo... adarra" txiste-saileko ardura-dun den Kike Amonarriz bikote pare xeble honen kolore guztietako txisteak entzun eta trufatzeko.

Sorta zahar-berritu baten eskeintza dakargute besapean hirugarren «Txisteka-Misteka» kasetea, ARGIA bera izan delarik beronen produtore eta IZ diskoetxea koprodutore eta argitaratzaile. Ez far egiteari utzi! eta eros 600 pezeta baino kostako ez zaizun kasete hau. Ondoko txartela bete eta ARGIAra bidaliaz gero, kontrarrentboltoz egingo dugun kobraketa algara batean ordaintzea besterik ez zaizu geratuko. Gero, gerokoak.

IZEN DEITURAK.....

HELBIDEA.....

HERRIA.....HERRIALDEA.....

a ze flasha!

Abenduko amabirjinaren zubia

OSTIRALA eta larunbata mormuak jota pasa ondoren 'Zer egingo diagu' eta Anbотора igo ondoren Durangoko Azokarako egin genuen plana Felixek eta biok. Larunbateko ajea gainean makarrak begitatie kendu ezinik argitu zigun egunak autopistan. Egun ederra eta hego haizea. 'Goian kontuz ibili beharko diagu haizearekin' bota nion Felixi ea zurrunga gehiagorik ez zuen egiten eta pittin bat hitzegiten genuen. Alferrik ordea. Harriak baino lehorragoa dugu Felix.

Gorakoan, ilargi bete nabarmena zen eguzkia argitan nagusitu artean, ez zitzaigun ezer berezirik jazo. Durangora jeitsi eta hamaiketako egitera jo genuen.

Arraultz pareta eta txistorra mahaian jarri zigutenean bertan sartu genituen begiak. Erreparatu ere ez genuen egin ostatuan sartutako bi andereñoengan. Tokirik ez zegoe eta ea kafesnea gurekin hartuko zuten. Baietz, ba. Nola ez!

Txistor zatiari heldu eta haginkadaka ari ginen lasai lasai Felixi —Zergatik Felixi beti?— galdetu ziotenean ea mendian izan ginen. Argi samar zegoen hala zela baina konbertsazio gogoa zutela pentsatu nuen. Felixek, beti bezala, 'Humm' egin eta baiezkoa adierazi zien nolabait.

Platerkada amaitu eta Azokara abiatu behar genuela esan nuen Felixek ezer esango ez zuelakoan. Harrituta nengoen nola hitzegiten zioten eten gabe Felixek hitz bakar bat ere egiten ez zuen bitartean. 'Liburuak ikustera?' esan zuten biak batera eta horrelaxe jarri zitzaizkigun batera.

Aurtengo zubi hau ez dugu ahaztuko guk biok. Andereñoek aurtengo nobedadeak aurkeztu zizkiguten Mañari inguruko larretan.

MARTIN ARANA

osasunaren arduraz

Ogia, batzurentzat kaltegarria den janaria

BAI, horrelaxe da, pertsona batzurentzat ogia jasan ezin duten zer-bait da: kalte egiten dien jakia. Zergatik hori? Zereal batzutan aurkitzen den *glutena* izeneko proteina ezin liseri dezaketelako. Garia, zekalea, garagarra edota oloa duen edozein janari (ez ordea arzoa edo artoa) oso kaltegarri zaie pertsona horiei. Eta, horregatik, kontu handiz ibili beharra daukate jaterakoan, gari-irina adibidez janari askoren prestaketa-prozesuan erabiltzen bait da (arraina frijitzerakoan, saltsa, saltxitxak eta baita hestebesteak ere prestatzerakoan, etab.)

Gaitz edo egoera honen berri emateko eta aholku eta argibideak pertsona erasanean eskuetan sartzeko sortu zen 1981 aldera Euskal Herriko Zeliakoen Elkartea (EZE), gaur egun 130 bat familia biltzen dituen. EZEK folleto edo liburuska bat dauka argitaratuta, gluterik gabeko elikagaien zerrenda eguneratua agertzen delarik bertan. Gluterik gabeko janaria, janari osasuntsu eta goxoa da, dena den: zeliakoek ez dute besteek baino jan-neurri okerragorik egiten, beraien egoerara hobeiki moldatzen den jan-neurria baizik. Informazio egokia edukiz gero, pertsona autokontrolatzeko gai denean, arazorik gabe molda daiteke. Besterik da kanpora irteten denean (taberna, kafetegi, eskola, etab.), eta kasu hauetan informazioak mesede egingo dio zeliakoari, zalantzarik gabeko.

(jarraitzeko)

XABIER AGIRRE

Administrari Eskolak eta euskara

EUSKARAREN erabilpen urriaz asko hitz egiten da. Egin diren azterketa neurtuetan garbi asko frogatu da hori eta berorren zergatiak ere iradoki dira behin baino gehiagotan. Gaurko honetan ordea, gertaera hori eragiten duen faktore ugariaren artean, garrantzitsuenetakoa izan daitekeena aipatu nahi dut: lehen harremanetik hasi eta edozein prozedura administratibo bideratzen diharduen bulegari eta enplegatu-jendearen kasua alegia.

Egungo bizitza burokratizatuan, edozein erakunde-motarekiko harremanak ere, bulegoren batean sartzean edo eta bertara telefonoz hots egitean hasten dira. Ondorioz, erakunde guztiek, pribatu nahiz publikoek, beren bulegoak dituzte bulegariz eta administrariz beteta. Burokrazi funtzionamenduak, eragin itzela du euskararen erabilpenean edo hobeki esanda, ez erabiltzean.

Eusko Jaurlaritzak, 1986ko azaroaren 25eko 250. Dekretua dela eta Euskararen Normalkuntzarako Batzordeak (ENBAK) sortzeko bideak ireki ditu Erakunde Publikoetan. Laster lanpostu bakoitzerako hizkuntz profilak argitaratuko dira. Lanpostu horien kanpotik hornitu behar direnean, hizkuntz maila jakin bat eskatuko da eta askotan laneko gaiei lotua. Bestalde, bulego pribatuetan ere noizbait hasi beharko dute eskaera-molde horiek.

BUROKRAZI funtzionamenduak, eragin itzela du euskararen erabilpenean edo hobeki esanda, ez erabiltzean. Baina, enplegatu horiekiko edozein eritzi eman baino lehen ordea, zernolako prestakuntza (nola mintzameanean hala idatzian) ematen zaien aztertu behar da eta horretara noa gaurkoan. Zer irakasten zaie gaur Euskal Herriko Komunitate Autonomoko Ikastetxeetan eta bereziki Gipuzkoakoetan (herritarren erdia euskalduna den lurraldean) euskaraz hitz egiteko eta idatziz euskaraz ere lan egin ahal izateko gai izan daitezen?

Zoriturrez, eskuetan ez dut datu gehiegi, eta saiatu arren, ez du besterik lortu ahal izan. Urrun samarrekoak badira

ere eta berriak izan arte bederen, abiapuntutarako zerbituko dute. Azkeneko 4 urte hauetan asko aldatuak balira, hainbat hobe, baina Udal-Bulegoetarako jendea hartu behar izan denetan egin diren euskarako azterketak burutzean ikusi eta jakin ahal izan dudanak, datu horiek euskararen alderako gehiegi aldatu ez diren susmoa ematen dit. Nahiago nuke oker banengo.

Geroagokorik ezean beraz, Eusko Jaurlaritzako 1983-84 ikasturteko Lanbide-Heziketako datuak eskainiko ditut jarraian. Administraritzarako espezialitateak, beti izan du pisu espezifikoa handia Lanbide-Heziketako espezialitate desberdinen artean. Hori ikusteko, nahikoa du gu datu hauek ikustea: Komunitate Autonomoan, 53.050 ikasle daude Lanbide-Heziketan, eta Gipuzkoan 17.897. Horietatik %27,73k ikasten Administraritzako ikasten dute Komunitate Autonomoan, eta %29,61ek Gipuzkoan.

Datu hauen arabera, garbi ikusten da Administraritzako ikasketek —Gipuzkoan bereziki— zuten eta ziurraski duten garrantzia. Ia heren batera hurbiltzen ziren eta espezialitateak nagusienera berau zen noski. 84az geroztik gainera, burokraziak egin dituen aurrerapenekin (informatika) eta herri-administrazioak lanpostuen arloan sortu duen itxaropenarekin, ez dut uste portzentaia horiek beherantz egingo zutenik.

ZER gertatzen da ordea ematen den hezketa eta euskal prestakuntzarekin?

Aipatu ikasturteko Irakaskuntz Estadistikaren arabera, ondorengo datuak daukagu, baina kontutan hartu ez direla Administraritzako espezialitatekoak, orokorrak baizik, euskara-arloan espezialitatekako azterketarik ez da ageri eta. Komunitate Autonomoan %4,3 besterik ez zen nolabaiteko euskal ereduaren (D eta B). Gipuzkoan aldiz %7,75 83-84 ikasturtean. Ez dakit Administraritzako datua horietaz goitik ala behetik ibiliko zen, baina nolana ere askoz handiagoa ezin izan orduan bederen, kopuru absolutuak ho-

rren murrizkak zirenean eta espezialitate hau nagusi zenean.

Gaur egun gehixeago izango direla pentsatzen dut (datu berriak argitaratzean egiaztatu beharko hori) baina oraindik ere portzentaia garrantzitsurik ez behintzat masiboki antzematen haste-ko modukorik.

Euskal ereduak beraz (administraritzako barne), hondarra baino ez dute osatzen oraindik, anekdota direla esango nuke, halabehararren halabeharrez suertatu dena, esperimentala eta ez besterik eta ez dela ageri halako egitasmorik honi urte gutxiaren buruan buelta emateko.

Bestalde, Komunitate Autonomoko ikasleen ia %10a euskalduna izanik ere, erdaraz eskolatzen eta lanerako espezialitatea hartzen ari zen. Gipuzkoan berriz, ikasleen %20a ari zen euskalduna izan arren, erdaraz eskolatzen eta lanerako espezialitatea hartzen. Prozesu honetan noski, Administraritzako ikasleak ere barruan zeuden. Zerbait aldatu ote da hau?

EGOERA honetan, zer da normala? Edozein bulegotan «no entiendo» entzutea eta erdaraz ala ez atendituak izatea. Aipatu azterketetara etorritakoen artean nik ikusi dudanez, euskara dakitenek (mintzatzen eta idazten) beren esfortzu propioz eta propio Euskaltegi eta gisakoetan ikasita dakite. Berdin EGA dutenek eta berdin administraritzaz idazteko gai direnek ere. Honek, aurreko datuak egiaztatzea besterik ez du egiten zoritxarrez.

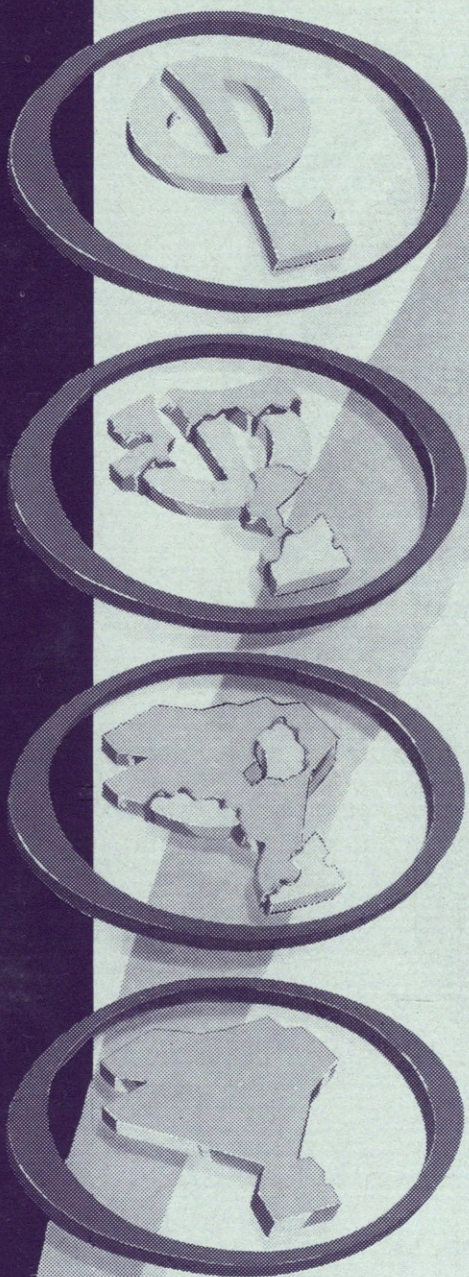
Gaur eta hemen, Irakaskuntza Ertain eta Goi-Mailakoek, salbuespenak besterik ez dituzte prestatzen euskaraz eta OHOetik euskaldun iristen direnen zati on bat erdalduntzea besterik ez dute egiten. Hori garbi nabari da euskara eskatzen den azterketetan eta batzu-batzuk euskaltegiaren etab. beren gisa eta sakelaren kontura zerbait ikasiko ez balute, idazteko gai den kopuru garrantzitsurik ez genuke izango gaurko eskoletatik (hondarreko salbuespenak kenduta). Are gutxiago noski gau espezifikoa eta teknikoei buruz euskaraz idazten dakienik!

Non dago Ikastetxeen prestakuntza eta Hezkuntza Sailak euskal ereduari maila hauetan eman beharko liekeen bulkada?

Guzti honen birplanteiaketa masiboa egiten ez den bitartean, jendea, ikasketa ofizialez kanpo euskara ikastera, EGA ateratzera, Alfabetatze Teknikoak UEUn edo ahal duen lekuan egitera etab. behartua aurkituko da eta lanpostu jakin baterako euskara idatzia eta teknika menperatzen dituen pertsonaren atzetik dabilenak, izerdia atera beharko du.

MURUMENDI

HERRI GINTZAN

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- ▶ Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- ▶ Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- ▶ Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

▶ Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

**ZURE NOMINA
LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ**

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren
bulegoan daukadan
kobratu nahi dut nere soldata.

ko
kontu korrontearen bidez

IZENA
N.A.N.
ENPRESA

SINADURA:

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA, Marketing-eko Dptu.a
J. M. Arizmendiarrjeta, Pasealekua z/g
Arrasate, Gipuzkoa.

Itxaron gabe, bete
eta bidali iezaguzu
ondoan doakizun txartela.

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

Zuekin, Euskadi Irratia

Bost urteko
adiskidetasuna

1982ko azaroaren
23an plazaratuak

- Irrati gazte bat.
- 50 profesionalen lana.
- Gure herriaren ahots.
- Euskararen testigu.

"5 urte eta gero
izan garena izango gara"

24 orduz euskaldun izan
eta euskaraz bizi zaitezen

**EUSKADI
IRRATIA**

Andia, 13-7.º
20004 DONOSTIA (SAN SEBASTIAN)